

Plan upravljanja destinacijom Grad Cres 2026.-2029. i izračun prihvatnog kapaciteta

Cres – Zagreb, svibanj 2026.

Projekt: Plan upravljanja destinacijom Grad Cres 2026.-2029. i
izračun prihvatnog kapaciteta

Naručitelj: Turistička zajednica Grada Cresa

Izvršitelji: Institut za turizam, Zagreb
STHS d.o.o., Zagreb

Voditelj projekta: mr. sc. Neda Telišman-Košuta
dr.sc. Ivo Beroš
dr.sc. Neven Ivandić

Autori: dr.sc. Lidija Nujić Pečenec
mr.sc. Neda Telišman-Košuta
Sanja Turk, dipl.ing.arh.

Dokument: Plan upravljanja destinacijom Grad Cres 2026.-2029. i
izračun prihvatnog kapaciteta

Mjesto i datum: Zagreb-Cres, svibanj 2026.

Sadržaj

1.	Polazište	4
1.1.	Metodološki okvir.....	4
1.2.	Profil destinacije	4
2.	Analiza stanja.....	5
2.1.	Turistička ponuda i potražnja	5
2.2.	Resursna i atrakcijska osnova	12
2.3.	Javna turistička infrastruktura	15
2.4.	Pristupačnost destinacije osobama s invaliditetom	16
2.5.	Komunalna infrastruktura	17
2.6.	Prometna infrastruktura	21
2.7.	Klimatske promjene i mjere prilagodbe	23
2.8.	Korištenje prostora	24
2.9.	Organiziranost i dostupnost javnih usluga	31
2.10.	Nositelji turističke politike.....	32
2.11.	Stanje i potrebe ljudskih potencijala	33
2.12.	Stanje digitalizacije.....	35
2.13.	Analiza komunikacijskih aktivnosti	36
2.14.	Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu.....	38
2.15.	Trendovi i analiza konkurencije	39
3.	Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda	45
4.	Pokazatelji održivosti	48
4.1.	Pokazatelji društvenih aspekata održivosti	48
4.2.	Pokazatelji okolišnih aspekata održivosti	49
4.3.	Pokazatelji ekonomskih aspekata održivosti	50
4.4.	Pokazatelji prostornih aspekata održivosti i organizacije turizma ..	50
5.	Prihvatni kapacitet.....	51
5.1.	Pristup	51
5.2.	Razina dostignutog prihvatnog kapaciteta	51
5.3.	Analiza razvojnih scenarija	53
6.	Razvojni smjer.....	58
6.1.	Strateški okvir	58
6.2.	SWOT analiza	60
6.3.	Opća načela i ciljevi razvoja turizma.....	62

6.4.	Strateški pravac i prioriteti.....	63
6.5.	Posebni ciljevi	64
6.6.	Mjere i aktivnost	64
7.	Smjernice i preporuke	77
8.	Projekti	78
8.1.	Projekti ostvarenja razvojnog smjera i održivosti destinacije.....	78
8.2.	Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije	80
Prilozi	.....	84
Prilog 1:	Profil destinacije Grad Cres	85
Prilog 2:	Mapa dionika	87
Prilog 3:	Zaštićena kulturna i prirodna dobra	88
Prilog 4:	Izračun pokazatelja održivosti.....	91
Prilog 5:	Izračun pokazatelja prihvatnog kapaciteta	98

1. Polazište

1.1. Metodološki okvir

Metodološki okvir projekta *Plan upravljanja destinacijom Grad Cres i izračun prihvatnog kapaciteta* polazi od Zakona o turizmu (NN 156/2023) i definiran je sljedećim dokumentima:

- *Pravilnik o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom*, uključujući *Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom* Ministarstva turizma i sporta;
- *Pravilnik o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta*, uključujući *Smjernice za izračun obaveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta destinacije* Ministarstva turizma i sporta;
- *Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma*, uključujući smjernice za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva o turizmu, istraživanja zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja boravkom u destinaciji.

U skladu s propisanom metodologijom, sadržaj ovog dokumenta obuhvaća sljedeće cjeline:

- Analiza stanja, pokazatelji održivosti i prihvatnog kapaciteta
- Analiza razvojnih scenarija
- Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima, smjericama i preporukama
- Popis projekata

Sukladno odredbama *Pravilnika o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta*, za potrebe ovog *Plana upravljanja* područje Grada Cresa podijeljeno je u dvije prostorno-funkcionalne zone temeljem kriterija prostorne tipologije, intenziteta i obilježja turističke aktivnosti:

- Zona I: Cres, Valun, Martinšćica i Miholašćica
- Zona II: Ostala naselja

¹ Prošireni Profil destinacije nalazi se u Prilogu 1. Mapa dionika nalazi se u Prilogu 2.

² <https://www.cres.hr/o-cresu/>

1.2. Profil destinacije¹

Grad Cres (290 km²) obuhvaća veći dio istoimenog otoka Cresa (406 km²) smještenog na sjevernom dijelu Kvarnerskog zaljeva, u sklopu Primorsko-goranske županije. Područje Grada karakteriziraju pejzažni i klimatski kontrasti između sjevernog, submediteranskog i šumovitog područja te južnog, mediteranskog, prekrivenog makijom i pašnjacima. Specifičnost Grada je visoko očuvan prirodni prostor s velikim bogatstvom biljnog i životinjskog svijeta, uključujući rijetke bjeloglave supove, kao i slatkovodno jezero Vrana, kriptodepresiju i prirodni spremnik pitke vode.²

Izvori slika: TZ Grada Cresa; Beli Visitor Centre

Grad Cres broji 2.716 stanovnika (2021.) i obuhvaća 26 naselja. Nalazi se na udaljenosti oko 200 km od Zagreba, Ljubljane ili Udina, odnosno oko 550 km od Milana, Beča i Minhena, a najlakše je dostupan suvremenom mrežom autocesta³ i katamaranom ili preko zračne luke Rijeka (na otoku Krku).

Tradicionalne djelatnosti stočarstva i maslinarstva i dalje su značajne, iako je turizam danas osnovna gospodarska grana Grada. Glavnina turističkog prometa, pretežito sa tržišta Njemačke, Slovenije, Austrije, Italije i Hrvatske, ostvaruje se u ljetnom razdoblju od lipnja do rujna, dominantno u kampovima i smještaju u domaćinstvu. Najvažniji motivi dolaska uključuju doživljaje mora, prirode, gastronomije, pješačenja i razgledavanja.

³ <https://www.udaljenosti.com/>

2. Analiza stanja

2.1. Turistička ponuda i potražnja

2.1.1. Komercijalni smještaj i potražnja

Komercijalni smještajni kapaciteti

Grad Cres je u 2024. godini raspolagao s 11.016 kreveta u komercijalnom smještaju. Kapaciteti su dominantno koncentrirani u Zoni I (94%), i to u Cresu (64%), dok Zona II sudjeluje u ponudi smještaja sa skromnim udjelom (14%).

Tablica 2.1.1. Komercijalni smještajni kapaciteti Grada Cresa, 2024.

	Zona I: Cres, Valun, Martinšćica, Miholašćica	Zona II: Ostala naselja	Ukupno	
Hoteli i pansioni	Objekti	3	1	4
	Kreveti	518	25	543
Kampovi	Objekti	2	1	3
	Kreveti	6.144	150	6.294
Domaćinstva	Objekti	521	121	642
	Kreveti	2.535	499	3.034
Ostalo	Objekti	80	2	82
	Kreveti	1.133	12	1.145
Ukupno	Objekti	606	125	731
	Kreveti	10.330	686	11.016

Izvor: eVisitor, obrada Institut za turizam

Napomena: U izračun kapaciteta su uzeti samo objekti u kojima je u 2024. ostvareno barem 1 noćenje; nisu uključeni kapaciteti organiziranog kampiranja zbog njihove privremenosti.

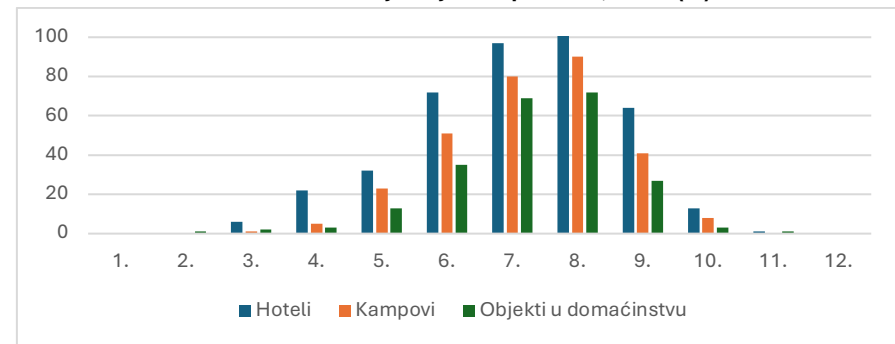
U strukturi smještaja dominiraju kampovi s udjelom od 57% kapaciteta, slijede objekti u domaćinstvu s 28% te ponuda hotela i sličnih objekata s udjelom od svega 5% ukupnih kreveta. Udio 'ostalnih' objekata iznosi nemalih 10% kapaciteta koje pretežito čine apartmani i kuće za odmor u vlasništvu pravnih osoba (9%), te prenoćišta i sobe (1%).

Kamping kapaciteti raspoloživi su prije svega u naselju Cres (72%), zatim u Martinšćici (26%) i u Belom (2%). Gotovo sva ponuda hotelskog smještaja

nalazi se u Cresu (86%) te samo bitno manji dio u Martinšćici (9%) i u Belom (5%). Smještaj u domaćinstvu raspršen je diljem Grada.

Prosječna bruto iskorištenost smještaja u 2024. godini kretala se od 30% u hotelima i 24% u kampovima do 19% u objektima u domaćinstvu. U vrhu sezone (7. i 8. mjesec), hoteli su na 97%-100% popunjenosti, kampovi 80%-90% do oko 70% u domaćinstvima. Razdoblje pred i posezone predstavlja potencijal za značajan rast u svim vrstama kapaciteta. Prosječna godišnja neto iskorištenost kretala se, pak, od 48% u kampovima i 61% u hotelima do 77% u objektima u domaćinstvu.

Slika 2.1.1. Bruto iskorištenost smještajnih kapaciteta, 2024. (%)

Izvor: eVisitor, obrada Institut za turizam

Kvaliteta smještajnih objekata prema službenoj kategorizaciji MINTS-a kreće se na razini 3*-5* u hotelima, 3* u većini objekata u domaćinstvu te 4* u kampovima. Novi hotel The Isolano (Cres), član brenda Marriott, predstavlja značajan kvalitativni iskorak. Kamp Kovačine (Cres) posebno se ističe certifikatima za održivo poslovanje *Green Key* i *Eco Camping* te Plavom zastavom, kao i cijenjenom nagradom *ADAC Superplatz*. Ocjene kvalitete smještaja na rezervacijskim portalima (npr. *Booking.com*) uglavnom su visoke, u rasponu od 8,1 do maksimalne ocjene 10. Prema rezultatima ankete TZGC (2025.), zadovoljstvo turista smještajnom ponudom izuzetno je visoko (97%).

Tvrtka Cresanka d.d. ima ambiciozne planove rekonstrukcije i uređenja hotelskih objekata u Cresu (npr. bivši hoteli Cres, Miramare) kao i namjeru pokretanja poslovanja kampa u Valunu.

Komercijalna potražnja

Na području Grada Cresa u 2024. godini ostvareno je 930.665 komercijalnih noćenja. To predstavlja porast od 2,4% u odnosu na referentnu (pred-pandemijsku) 2019. godinu.

Daleko najveći udio noćenja, čak 96%, ostvaruje se u Zoni I, odnosno u obalnim naseljima Cres, Valun, Martinšćica i Miholašćica. Posebno se izdvaja samo naselje Cres u kojem se realizira gotovo tri-četvrtine (73%) svih godišnjih noćenja u Gradu, a zatim i Martinšćica (18%). Naselja smještena mahom u unutrašnjim dijelovima Grada i objedinjena u Zoni II, sudjeluju u turističkom prometu sa svega 4%.

Tablica 2.1.2. Komercijalna noćenja u Gradu Creso, 2024.

	Zona I: Cres, Valun, Martinšćica, Miholašćica	Zona II: Ostala naselja	Ukupno
Hoteli i pansioni	57.950	1.836	59.786
Kampovi	580.633	2.090	582.723
Domaćinstva	192.323	30.795	223.118
Ostalo	64.516	522	65.038
Ukupno	895.422	35.243	930.665

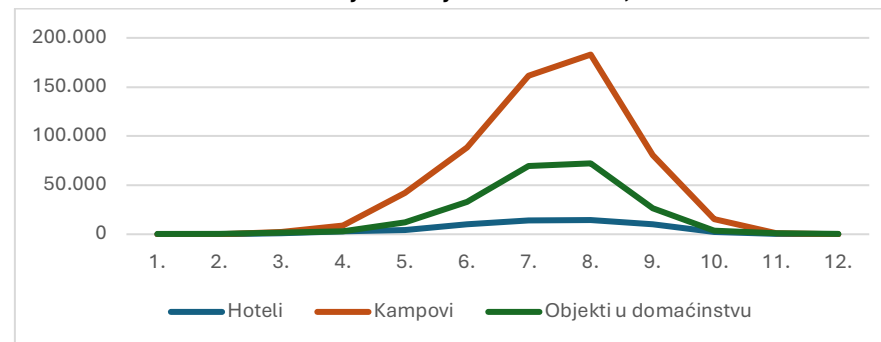
Izvor: eVisitor, obrada Institut za turizam

Slijedom strukture smještajnih kapaciteta, najveći udio noćenja ostvaruje se u kampovima (63%), zatim u objektima u domaćinstvu (24%), dok hoteli (6%) i ostali objekti (7%) sudjeluju u manjoj mjeri. Kamp u Cresu, s ostvarenih 442 tisuće noćenja – gotovo polovicom ukupnih noćenja (48%) – najveći je pojedinačni nositelj turističke potražnje u Gradu, a na drugom mjestu ga slijedi kamp u Martinšćici sa 138 tisuća noćenja (15%). Noćenja realizirana u domaćinstvima također su koncentrirana na području naselja Cres (60%), odnosno u obalnom pojasu koji još čine Valun (7%), Martinšćica (13%) i Miholašćica (7%). Sva naselja u Zoni II u nekoj mjeri ostvaruju noćenja u objektima u domaćinstvu.

Distribucija noćenja ima izrazito sezonski karakter. Od ukupno ostvarenih noćenja u 2024. godini, 60% je realizirano u srpnju i kolovozu, odnosno 88% u razdoblju lipanj-rujan. Koncentracija potražnje u mjesecima ljetne 'špice'

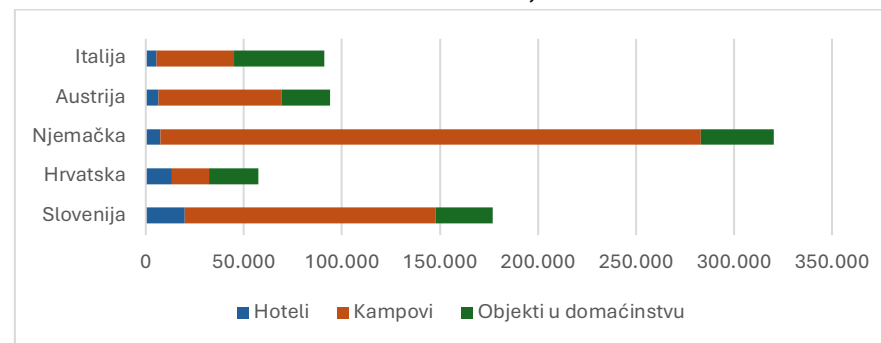
posebno je izražena u objektima u domaćinstvu (64%) i u kampovima (59%) te u nešto manjoj mjeri u hotelima (48%).

Slika 2.1.2. Sezonska distribucija noćenja u Gradu Creso, 2024.

Izvor: eVisitor, obrada Institut za turizam

Slika 2.1.3. Glavna emitivna tržišta Grada Cresa, 2024.

Izvor: eVisitor, obrada Institut za turizam

Njemačka prednjači kao najvažnije emitivno tržište Grada Cresa, generirajući trećinu ukupnih noćenja (34%). Među pet vodećih tržišta, uz Njemačku, ističu se Slovenija (19%), Austrija (10%), Italija (10%) i Hrvatska (6%), dok prvih deset tržišta, uključujući još i Češku, Mađarsku, Poljsku, Švicarsku i Nizozemsku, zajedno čine 87% ukupnih noćenja u Gradu. Važnost emitivnih tržišta varira ovisno o vrsti smještajnog objekta. Nijemci predstavljaju najvažniji segment za kampove, dok je potražnja u hotelima i u domaćinstvima više fragmentirana.

2.1.2. Nekomercijalni smještaj i potražnja

U Gradu Cresu je u 2024. godini (kolovoz) registrirano 8.535 kreveta i 125.499 noćenja u nekomercijalnim smještajnim kapacitetima. Od toga je u 462 kuće i stana stanovnika Grada ostvareno 18.438 noćenja prijatelja i rođaka (15%), dok je u 1.503 kuće i stana za odmor ('vikendice') ostvareno 107.061 noćenje.

Tablica 2.1.3. Nekomercijalni kapaciteti i noćenja u Gradu Cresu, 2024.

	Objekti	Kreveti	Noćenja
Kuće i stanovi stanovnika Grada Cresa			
Zona I	400	1.824	16.455
Zona II	62	304	1.983
Ukupno	462	2.128	18.438
Kuće i stanovi za odmor ('vikendice')			
Zona I	1.384	5.884	99.508
Zona II	119	523	7.553
Ukupno	1.503	6.407	107.061
Nekomercijalni kapaciteti - Ukupno			
Zona I	1.784	7.708	115.963
Zona II	181	827	9.536
Ukupno	1.965	8.535	125.499

Izvor: eVisitor, obrada Institut za turizam

Podaci o broju kuća i stanova za odmor registrirani u sustavu eVisitor razlikuju se međutim od evidencije Grada Cresa o objektima/vlasnicima obveznicima plaćanja poreza na kuće za odmor. Dok je u sustavu eVisitor registrirano 1.503 kuće i stana za odmor, u evidenciji Grada je 2.427 objekata na koje se plaća porez na kuće za odmor, od kojih je 2.287 objekata u vlasništvu osoba s prebivalištem izvan područja Grada Cresa. Razlika implicira raskorak između registriranog i stvarnog obujma nekomercijalne potražnje u Gradu.

U procjeni stvarnog mogućeg obujma nekomercijalne potražnje u stanovima i kućama za odmor kreće se od pretpostavki: da su raspoloživa 4,26 kreveta po objektu⁴, da se objekti prosječno godišnje koriste 66,3 dana⁵ te konzervativne procjene iskorištenosti kreveta od 70%, iz čega slijedi da je u ovoj vrsti

⁴ Procjena prosječnog broja kreveta temeljem eVisitora (kolovoz 2024.)

kapaciteta moguće ostvariti 452.155 noćenja, odnosno 345.094 noćenja više nego li je registrirano u sustavu eVisitor.

Tablica 2.1.4. Korekcija nekomercijalnog kapaciteta i noćenja u kućama i stanovima za odmor u Gradu Cresu, 2024.

	Objekti	Kreveti	Noćenja
Kuće i stanovi za odmor, evidencija obveznika poreza			
Zona I	2.001	8.524	392.443
Zona II	286	1.218	59.730
Ukupno	2.287	9.742	452.155

Izvor: Grad Cres, procjena Institut za turizam

Realno je, nadalje, pretpostaviti da je i uslijed neprijavljenih noćenja prijatelja i rođaka, bilo u kućama i stanovima za odmor ili u kućama i stanovima stanovnika, ukupna nekomercijalna potražnja još i nešto viša.

2.1.3. Jednodnevni posjetitelji

Postojeći sustav turističke statistike ne prati podatke o broju jednodневnih posjetitelja. Polazeći od lokacije i dostupnosti Grada Cresa, TZ Grada procjenjuje da u vršnim danima turističke sezone u Gradu boravi oko 1.680 jednodnevni posjetitelja koje čine sljedeće skupine:

Turistički brodovi	– Brodovi Rabac – Cres/Valun: 150 osoba – Brodovi Opatija/Krk – Beli: 150 osoba
Izletnički autobusi	– Ture razgledavanja s kopna: 200 ljudi (5 autobusa)
Izletnici s Lošinja	– Obilazak znamenitosti, gastronomija i sl.: 150 osoba
Gosti na proputovanju na/s Lošinja	– Trajekt Merag-Valbiska: 420 osoba (20 linija/dnevno, 200 osoba/linija, 70% gosti Lošinja, zaustavi se 15%) – Trajekt Porozina-Brestova: 250 osoba (16 linija/dan 150 osoba/linija, 70% gosti Lošinja, zaustavi se 15%)
Nautičari	– U/kroz istarski i kvarnerski akvatorij: 200 osoba
Kruzeri (bez noćenja)	– Kruzing putovanja na Jadranu: 160 osoba

⁵ Procjena broja dana korištenja kuća i stanova za odmor dobivena je na temelju podataka istraživanja provedenih u sklopu izrade *Satelitskog računa održivosti turizma* (interni podaci Instituta za turizam).

2.1.4. Ugostiteljska ponuda

U Gradu Cresu posluje ukupno oko 60-tak ugostiteljskih objekata za usluživanje hrane i pića. U skupini 'Restorani' (42) većinom su zastupljeni restorani, zatim konobe i pizzerije uz nekoliko bistrea i objekata brze hrane. U skupini 'Barovi' (21) uglavnom se radi o *caffe-barovima*.⁶

Ponuda iz skupine 'Restorani' koncentrirana je u naseljima Cres, Valun, Martinšćica i Miholašćica (Zona I) s udjelom od 87% kapaciteta (stolaca), dok se ostatak nalazi u naseljima Beli, Loznati, Lubenice i Stivan (Zona II).

Tablica 2.1.4. Ugostiteljski objekti iz skupine restorani u Gradu Cresu, 2024.

	Zona I: Cres, Valun, Martinšćica, Miholašćica	Zona II: Ostala naselja	Ukupno
Broj objekata	37	5	42
Kapacitet (stolci)	3.801	575	4.376
Unutra	1.384	255	1.639
Vani	2.417	320	2.737

Izvor: TZG Cresa, Popis atrakcije_dobra_dionici; <https://www.visitcres.hr/>; <https://www.gastronaut.hr/>

Tablica 2.1.5. Razdoblje poslovanja restorana u Gradu Cresu, 2024.

	Zona I: Cres, Valun, Martinšćica, Miholašćica	Zona II: Ostala naselja	Ukupno
Cjelogodišnje	4	1	5
Sezonsko	33	4	37

Izvor: TZG Cresa, Popis atrakcije_dobra_dionici; <https://www.visitcres.hr/>; <https://www.gastronaut.hr/>

Ugostiteljska ponuda ima pretežito sezonski karakter, uz izuzetak pet objekata, od kojih četiri u Cresu (Zona I) i 1 u Belom (Zona II).

Ponuda hrane bazira se prije svega na mediteranskoj kuhinji, odnosno na lokalnoj tradiciji. Najviše su zastupljena jela od ribe i morskih plodova, naročito škampa, rakova i školjaka, kao i jela od janjetine, specifične uslijed

⁶ Analiza se bazira na podacima iz 2024. godine te ne uključuje ugostiteljsku ponudu vezanu uz hotel The Isolano (u Cresu) te konobu Aquilonia (u Orlecu) otvorenih u 2025.

vegetacijski bogate i slane ispaše creskih ovaca. Većina restorana može udovoljiti posebnim prehrabnim zahtjevima. Dio je izrazito orijentiran na upotrebu lokalno proizvedenih namirnica (npr. janjetina, riba, ekstra djevičansko maslinovo ulje, ovčji sir, med, aromatično bilje, povrće), u dobroj suradnji s lokalnim i drugim malim proizvođačima prehrabnih proizvoda.

Ugostiteljski objekti uglavnom kvalitetno valoriziraju svoje nerijetko izuzetne lokacije (npr. na rivi, uz more, u povijesnim jezgrama) ambijentalnim uređenjem interijera i eksterijera. Unutrašnji prostori pretežito su klimatizirani. Visok udio objekata (oko 70%) fizički je pristupačan osobama s invaliditetom.

Više restorana (6) nose oznaku Kvarner Food, koju dodjeljuje TZ Kvarnera, a koja potvrđuje posvećenost tradicionalnoj kuhinji i visoki standard usluge. Ocjene kvalitete restorana na Tripadvisor-u vrlo su dobre i pretežito se kreću u rasponu 3,6-4,6/5. Prema rezultatima ankete TZGC (2025.), razina zadovoljstva turista ugostiteljskom ponudom je visoka (88%).

Tijekom vršnog razdoblja turističke sezone 2024. godine na području Grada Cresa fiskalizirano je prosječno dnevno 8.977 računa⁷, od čega 53% u restoranima i sl. objektima te 47% u objektima za pripremu i usluživanje pića.

Tablica 2.1.6. Broj fiskaliziranih računa u djelatnosti hrane i pića u pet vršnih dana turističke sezone, 2024.

	Priprema i usluživanje hrane		Priprema i usluživanje pića	
	Broj računa	Ø dnevno	Broj računa	Ø dnevno
Grad Cres	23.572	4.714	21.317	4.263

Izvor: Porezna uprava i MINTS

Ugostiteljska ponuda u fokusu je manifestacija poput 'Cres na pijatu' (Cres), 'Ribarska fešta' (Martinšćica) i 'Creska ovca' (Orlec).

Novi restorani koji se otvaraju u 2025., poput The Creski i Lubenice u sklopu novog hotela The Isolano u Cresu, s iskoracima prema *fine dining*-u, te konoba Aquilonia u Orlecu, predstavljaju vrlo važne kvalitativne iskorake u ugostiteljskoj ponudi Grada.

⁷ Fiskalizacija ovisi o središtu gospodarskog subjekta, ne nužno o mjestu pružanja usluge.

2.1.5. Turističke usluge

Uz usluge smještaja i ugostiteljstva, gostima je u Gradu Cresu na raspolaganju i niz drugih usluga u turizmu.⁸

Usluge turističkih agencija

U Gradu djeluje sedam turističkih agencija, lociranih u mjestima Cres i Martinšćica. Agencije se pretežito bave posredovanjem u iznajmljivanju smještaja, naročito smještaja u domaćinstvu. Samo jedna agencija nudi izlete i vođene obilaske. Izleti su organizirani za male grupe, pod vodstvom lokalnih vodiča, pretežito u razdoblju travanj-listopad. Primjeri izleta uključuju:

- Tura maslinovog ulja – pješački obilazak maslinika, uljare i degustacija;
- Berba maslina u Cresu – sudjelovanje u berbi s lokalnom obitelji;
- Creska gastro tura – pješački obilazak povijesne jezgre, degustacije;
- Izleti brodom – više ponuđača, tipično cjelodnevni izleti na relaciji Cres-Lubenice-Plava grotta-Valun-Cres, s uključenim ručkom i kupanjem;
- Dan na jedrenju – jedrenje, posjet plažama i kupanje;
- Beli i šuma Tramuntana – pješačenje iz Belog kroz šumu Tramuntana, posjet Centru za posjetitelje i oporavilištu za bjeloglave supove;
- Pješačenje s vođenjem, u trajanju 2-8 sati, urbana i ruralna područja;
- *Team-building* na otoku Cresu;
- Privatne ture na zahtjev.

Primjetno je prekomjerno, neuređeno sidrenje te zagađenja uvala, i to posebno onih koje su redovito odredište brodskih izleta (npr. plaža Plava grotta).

Usluge u aktivnom i pustolovnom turizmu

Ponuda aktivnog i pustolovnog turizma uključuje:

- Ronjenje – raspoložive su usluge četiri ronilačka centra, u naseljima Beli, Cres i Martinšćica. Nude tečajeve, ronilačke izlete i najam opreme;
- Sportovi na moru – ture s kajacima i adrenalinske vožnje, parasail;
- Najam bicikla i skutera;
- Quad ture – vođene ture quadovima kroz Tramuntanu;
- Zip line – vožnja iznad maslinika, lučice i mora u Belom.

⁸ TZG Cres, Popis atrakcije_dobra_dionici; <https://www.visitcres.hr/>

Usluge u nautičkom turizmu

Nositelj usluga u nautičkom turizmu na području Grada je ACI marina Cres, locirana u samom naselju Cres.⁹ Marina raspoložuje s 440 vezova u moru i 70 mjesta na suhom vezu. Sadržajno je izvrsno opremljena, uključujući: tehnički servis za plovila, dizalice, restoran, trgovine, fitness centar i saunu te apartmane (9). Ističe se također 'zelenim karikama': racionaliziran način upravljanja potrošnjom električne energije i vode, uređajima za pražnjenje fekalnih i zauljenih voda, punionicom za električna vozila i Plavom zastavom. Marina je nositelj priznanja za zaštitu okoliša i ekologiju, višestruko je nagrađivana kao najbolja velika marina na Jadranu, marina s najljubaznijim osobljem te za najbolju ponudu dodatnih sadržaja.

Prema podacima Županijske lučke uprave Cres, na području Grada također se nalazi oko 100 nautičkih vezova u lukama otvorenim za javni promet, i to u Porozini (8), Cresu (50), Martinšćici (27), Belom (13) i Valunu (10).

Usluge OPG-ova i malih proizvođača lokalnih proizvoda

Oko 20-tak OPG-ova i malih proizvođača lokalnih proizvoda aktivno sudjeluje u turističkoj ponudi Grada Cresa. Radi se o proizvođačima: maslinovog ulja, ovčjeg i kozjeg sira, voća i povrća, marmelada i džemova, keksa i kolača, proizvoda od janjetine i ovčetine, od meda, od smilja, lavande i drugih ljekovitih biljaka te predmeta od vune i drveta. Svoje proizvode prezentiraju i plasiraju u lokalnim suvenirnicama i trgovinama te na manifestacijama poput 'Creski semenj', 'Creska butega' ili 'Cres na pijatu', a dio njih i na vlastitim lokacijama/ imanjima. Mogućnost turističkih obilazaka — organiziranih i samostalnih — uz degustacije te prodaju na kućnom pragu i dalje je u većoj mjeri iznimka nego pravilo. Ponuda agroturizma također predstavlja razvojni potencijal Grada.

Najam vozila i opreme

Usluge najma sportske opreme, poput čamaca, morskih kajaka, pedalina, supova i bicikla zastupljene su u znatnom broju. U manjoj mjeri, u ponudi je i najam skutera i automobila. Moguć je i najam taxi-brodova.

⁹ <https://aci-marinas.com/hr/>

2.1.6. Obilježja gostiju i zadovoljstvo boravkom u Gradu Cresu

TZ Grada Cresa provela je istraživanja obilježja i zadovoljstva turista te jednodnevnih posjetitelja u razdoblju 15.6. – 30.9.2025. koristeći CAPI metodu uz programirani upitnik na EUSurvey platformi.

Zadovoljstvo TURISTA boravkom u Gradu Cresu (N=302 ispitanika)	
Sažetak: Rezultati ukazuju na izuzetno visoku razinu zadovoljstva turista cjelokupnim boravkom u Gradu Cresu, uz također vrlo visok udio 'promotora' spremnih preporučiti destinaciju. Faktori iritacije gotovo su zanemarivi. 'Boravak na moru' daleko je najjači motiv dolaska, pri čemu se među sekundarnim motivima naročito izdvaja 'priroda', ali i 'gastronomija', 'pješačenje' i 'razgledavanje'. Udio vjernih gostiju je visok. Preporuke gostiju ističu unapređenje javnog prijevoza.	
Profil ispitanika	
Zemlja stalnog boravka	– Njemačka (25%), Slovenija (21%), Italija (16%), Hrvatska (11%), Austrija (9%)
Dob	– Najvažnije dobne skupine su od 36-45 (34%) i od 46-55 (30%), te 56-65 (18%) i 26-35 (11%)
Obrazovanje	– Fakultet i viši stupnjevi (74%), srednja škola ili niže (16%), viša škola (9%)
Učestalost dolaska	– 35% turista boravilo prvi put na Cresu – 65% turista već ranije boravilo na Cresu, i to 51% već dva do pet puta
Motivi dolaska	
Glavni motiv dolaska (Rang)	– More (76%) – Priroda (9%) – Manifestacije (5%) – Bicykizam (5%)
Sekundarni motivi dolaska (Rang)	– Priroda (78%) – Gastronomija (33%) – Planinarenje i pješačenje (15%) – Razgledavanje/Kultura (14%)
Preferirane aktivnosti za vrijeme boravka (Rang)	– Plivanje/Kupanje (93%) – Odlazak u restorane (90%) – Razgledavanje (86%) – Posjet događanjima/manifestacijama (80%) – Pješačenje (78%)

Zadovoljstvo elementima ponude	
Ocjena zadovoljstva (Rang prema zbroju postotaka za ocjene 6 i 7 na skali 'od 1-u potpunosti nezadovoljan do 7-u potpunosti zadovoljan')	– Ljepota mjesta (99%) – Atmosfera ili ugodaj u mjestu (97%) – Smještajni objekt (97%) – Čistoća plaža (96%) – Uređenost mjesta (93%) – Uređenost glavnih atrakcija (89%) – Gastronomska ponuda (88%) – Pješačke staze (87%) – Događanja i manifestacije (84%) – Bicyklističke staze (43%, uz veliki udio koji ne zna/ne može odgovoriti)
Faktori iritacije	
Razina nezadovoljstva (Rang prema zbroju postotaka za ocjene 6 i 7 na skali 'od 1-uopće nije problem do 7-jako ozbiljan problem')	– Pronalaženje parkirnog mjesta (3%) – Gužva u prometu: na trajektnim pristaništima (3%) – Gužva na plažama (3%) – Gužva na ulicama, atrakcijama (2%) – Neugodni mirisi iz ventilacije, kontejnera (1%) – Buka na ulicama, atrakcijama (1%)
Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom	
Ocjena zadovoljstva	– 96% turista zadovoljno cjelokupnim boravkom – 95% smatra da je boravak ispunio očekivanja – 96% smatra boravak gotovo idealnim – 94% 'promotora' destinacije
Potrošnja	
Potrošnja za vrijeme boravka (ne uključuje trošak puta i smještaja)	– Prosječna potrošnja = 47 Eura osoba/dan
Nedostaci ponude	
Preporuke gostiju	– Bolji javni prijevoz (bolja dostupnost mjesta, bolja mogućnost razgledavanja) – Više trajektnih linija – Pješačke i bicyklističke staze (nove trase, uređenje) – Bolja gastronomska ponuda za posebne zahtjeve (veganska, vegetarijanska, intolerancije) – Više plaža za pse

Zadovoljstvo JEDNODNEVNIH POSJETITELJA boravkom u Gradu Cresu (N=212 ispitanika)

Sažetak: Rezultati istraživanja ukazuju na izuzetno visoku razinu zadovoljstva jednodnevnih posjetitelja cjelokupnim boravkom u Gradu Cresu, uz također izuzetno visok udio 'promotora' spremnih preporučiti destinaciju. Faktori iritacije potpuno su zanemarivi. Među primarnim motivima dolaska naglašeni su 'razgledavanje' i sudjelovanje na 'manifestacijama i događanjima', dok su prirodna obilježja manje istaknuta. Sekundarni motivi su diversificirani, pri čemu se 'priroda' ističe kao snažan podržavajući motiv privlačnosti. Udio vjernih gostiju je vrlo visok. Rezultati su konzistentni s ocjenama turista.

Profil ispitanika

Zemlja stalnog boravka	– Hrvatska (33%), Njemačka (19%), Slovenija (18%), Austrija (10%), Italija (8%)
Dob	– Najvažnije dobne skupine su od 36-45 (34%) i od 26-35 (21%), te 56-65 (15%) i 46-55 (14%)
Obrazovanje	– Fakultet i viši stupnjevi (63%), srednja škola ili niže (25%), viša škola (9%)
Učestalost dolaska	– 95% posjetitelja koji su odgovorili na pitanje već su ranije boravili na Cresu, najviše njih (53%) već dva do pet puta
Motivi dolaska	
Glavni motiv dolaska (Rang)	– <i>Touring/sightseeing</i> (29%) – Manifestacije/događanja (26%) – More (15%) – Priroda (14%) – Gastronomija (10%)
Sekundarni motivi dolaska (Rang)	– Priroda (61%) – Razgledavanje/Kultura (38%) – <i>Touring/sightseeing</i> (27%) – Gastronomija (17%) – Zabava (17%) – More (16%) – Manifestacije/događanja (15%) – Planinarenje i pješčačenje (15%) – Biciklizam (7%)

Zadovoljstvo elementima ponude

Ocjena zadovoljstva

(Rang prema zbroju postotaka za ocjene 6 i 7 na skali 'od 1-u potpunosti nezadovoljan do 7-u potpunosti zadovoljan')

- Ljepota mjesta (99%)
- Uređenost mjesta (96%)
- Uređenost glavnih atrakcija (93%)

Faktori iritacije

Razina nezadovoljstva
(Rang prema zbroju postotaka za ocjene 6 i 7 na skali 'od 1-uopće nije problem do 7-jako ozbiljan problem')

- Gužva na ulicama, atrakcijama (0,5%)
- Gužva na plažama (0,5%)
- Gužva u prometu (0%)
- Pronalaženje parkirnog mjesta (0%)
- Neugodni mirisi iz ventilacije, kontejnera (0%)
- Buka na ulicama, atrakcijama (0%)

Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom

Ocjena zadovoljstva

- 99% posjetitelja zadovoljno cjelokupnim boravkom
- 99% smatra da je boravak ispunio očekivanja
- 99% smatra boravak gotovo idealnim
- 99% posjetitelja su 'promotori' destinacije

Potrošnja

Potrošnja za vrijeme boravka (ne uključuje trošak puta)

- Prosječna potrošnja = 34,5 Eura osoba/dan

2.2. Resursna i atrakcijska osnova

Resursna i atrakcijska osnova Grada Cresa obuhvaća obilježja i sadržaje prirodne i kulturne baštine koji samostalno ili u kombinaciji mogu potaknuti turistički boravak. Uključuje zaštićena prirodna područja NATURA 2000 i dva posebna rezervata te 60 zaštićenih kulturnih dobara, sedam ustanova kulture i 15 važnijih manifestacija (vidjeti Prilog 3). Detaljnije se prikazuje u nastavku:

Priroda i okoliš	
Krajolik i klima	<ul style="list-style-type: none"> - More – kristalno čisto i bistro, u nizu nijansa plave boje - Krajolik - veliki, očuvani prirodni prostori; duga (oko 248 km) razvedena obala; kontrasti između sjevernog brdovitog i šumovitog predjela Tramuntana (najviši vrhovi Gorice, 648 m i Sis, 639 m) i južnog dijela kamenjara, pašnjaka i makije; slatkovodno Vransko jezero (oko 5,8 m²), kriptodepresija, prirodni spremnik (oko 200 milijuna m³) i jedini izvor pitke vode za cresko-lošinjsko otočje - Klima – otok dijeli 45. paralela, dvije klimatske zone, submediteranska na sjeveru i mediteranska na jugu
Flora i fauna	<ul style="list-style-type: none"> - Flora – oko 1300 biljnih vrsta, jedan od najbogatijih otoka Mediterana; ističe se samoniklo ljekovito i začinsko bilje, među kojima dominira kadulja i smilje, te stoljetni maslinici (oko 300.000 stabala) - Fauna – ornitološki najbogatiji otok na Jadranu, stanište oko 200 vrsta ptica, uključujući bjeloglavog supa
Zaštićena prirodna područja - 3 dobra Zona I – NATURA Zona II – NATURA + 2 posebna rezervata	<ul style="list-style-type: none"> - Europska ekološka mreža NATURA 2000 - pokriva cjelokupno područje Grada, s izuzetkom dijela građevinskih područja, i uključuje segmente značajne za očuvanje ptica (POP) odnosno vrsta i staništa (POVS): <ul style="list-style-type: none"> - POP HR1000033 Kvarnerski otoci (28.867 ha) - POVS HR2001358 Otok Cres (28.550 ha) - POVS HR4000031 Otok Zeča (254 ha) - POVS HR3000004 Cres – rt Grota-Merag (4,8 ha) - POVS HR3000005 Cres – rt Pernat-uvala Tiha (7,6 ha) - POVS HR3000161 Cres-Lošinj (0,008 ha) - Posebni rezervat (između uvala) Fojiška-Podpredošćica (Kruna) – ornitološki rezervat (515 ha) - Posebni rezervat (između uvala) Mali bok-Koromačna (Pod Okladi) – ornitološki rezervat (797 ha)

Kulturna baština	
Zaštićena arheološka baština – 13 dobara Zona I – 4 Zona II – 9	<ul style="list-style-type: none"> - Važmirež, zona Banićeve pećine i jama Čampari – prapovijesno pećinsko nalazište - Sv. Petar, na Sisu – prapovijesna fortifikacija i naselje - Merag, sv. Bartolomej (12 st.p.n.e.-12. st.n.e.) – naseljeno od brončanog do kasnoantičkog razdoblja - Loznati, zona Lovreški-Polacine – naseljeno tijekom antičkog i srednjovjekovnog doba - Pernat, antički brodolom (2. st.) i podmorska arheološka zona (15.-16. st.) – neistraženo, dijelom devastirano - Valun, arheološka zona Bučev (12 st.p.n.e.-11. st.n.e.) – naselje iz željeznog doba i nekropola, mjesto pronalaska 'Valunske ploče' (11. st.) s glagoljčnim pismom, jednog od najstarijih spomenika hrvatskog jezika - Martinšćica, antički brodolom (1.st.p.n.e.) i podmorsko antičko nalazište Kijac (1. st.) - Orlec, zone Pelginja-Pukonjina i Skulka – sklop gradina i tumula iz brončanog i željeznog doba - Miholašćica, nalazište sv. Kristofor – prapovijesna gradina, kontinuitet korištenja do 13. st. - Rt sjeverno od ustrinske luke – podmorska zona, 2. st.
Zaštićene kulturno-povijesne urbanističke cjeline – 3 cjeline s 23 dobara Zona I – 1 cjelina + 18 dobara Zona II – 2 cjeline + 5 dobara	<ul style="list-style-type: none"> - Beli – akropolsko naselje, s više pojedinačno zaštićenih sakralnih (11.-18. st.) i gospodarskih ('toš', 17. st.) dobara - Cres – povijesna jezgra guste urbane strukture, s pojedinačno zaštićenim dobrima uključujući sakralne objekte (13.-15. st.), palače (gotika, renesansa) i ostatke obrambenog bedema (gradska vrata, kula); danas najveće naselje i administrativno središte Grada - Lubnice – neprekidno naseljeno kroz 4000 godina, naselje visoke ambijentalne vrijednosti na vrhu litice, 387 m nad morem
Zaštićene kulturno-povijesne ruralne cjeline - 2 cjeline sa 6 dobara Zona I – 0 Zona II – 2 cjeline + 5 dobara	<ul style="list-style-type: none"> - Predošćica – skladno naselje, smješteno uz krško polje, s tradicijskim i gospodarskim objektima (guvna, torovi) - Orlec – najveće cresko selo u unutrašnjosti otoka, karakteristično naselje za tradicijsku stočarsku kulturu s pojedinačno zaštićenim sakralnim (12.-13. st.) i gospodarskim objektima (toš, pastirski stan)

Kulturna baština	
Ostala zaštićena dobra – 13 dobara Zona I – 1; Zona II – 12	<ul style="list-style-type: none"> - Filozici i Pernat – svjetionici (19. st.) - Porozina, Filozici, Merag, Pernat, Zbičina, Stanić, Vrana, Martinšćica, Stivan – sakralni objekti (6.-15. st.)
Ustanove kulture – 7 ustanova Zona I – 5 Zona II – 2	<ul style="list-style-type: none"> - Centar za posjetitelje i oporavište za bjeloglave supove, Beli – postav o supovima i životu u Tramuntani - Creski muzej, Cres – u osam zbirki čuva i predstavlja baštinu otoka od antičkih vremena do danas - Palača Moise, Cres – akademske aktivnosti UNIRI - Ljetno kino, Cres – filmske projekcije na otvorenome - Muzej ovčarstva, Lubenice – postav prezentira poslove i običaje vezane uz ovčarstvo kao 'hod kroz godinu' - Muzej Andrija Linardić, Martinšćica – etnografska zbirka, prezentacija proizvodnje eteričnih ulja - Interpret. centar 'Creski kaić', Cres – otvorenje u 2025. - Kulturni centar Susajda, Cres – otvorenje u 2026.
Važnije manifestacije – 15 manifestacija Zona I – 7 Zona II – 8	<ul style="list-style-type: none"> - 'Cres na pijatu', Cres (4.-6. mj.) – lokalne namirnice - 'Creski kaić', Cres (6. mj.) – pomorska baština - 'Ljeto u Cresu' (7.-9. mj.) – redovna tjedna događanja: 'Creska butega' (izložba i prodaja autohtonih proizvoda i prehrambenih artikala); 'Klupske večeri otoka Cresa' (odvija se u različitim mjestima); 'Kostimirane vođene ture' kroz povijest Cresa - 'Teatar na Pjaceti' (7 mj.) – predstave za djecu i odrasle - 'Dani Tramuntane', Beli (7. i 8. mj.) – razni programi - 'Ljetni karneval', Cres (7. mj.) - 'Creska ovca', Orlec (7. mj.) – izložba, gastronomija - 'Creski semenj', Cres (8. mj.) – u duhu tradicionalnih sajмова, fokus na malim proizvođačima, uz prateća zabavna događanja - 'Ribarska fešta', Martinšćica (8. mj.) – ribarska tradicija - Regata tradicijskih barki na jedra, Martinšćica (8. mj.) - Lubeničke glazbene večeri, Lubenice (7.-8. mj.) – koncerti klasične glazbe - 'Dani Frane Petrića', Cres (9. mj.) – međunarodni znanstveni skup, organizira Hrvatsko društvo filozofa - '4 Islands MTB race' (4. mj.) – biciklistička utrka na 4 kvarnerska otoka - 'Cres-Hike' (9. i 10. mj.) – besplatne vođene <i>hike</i> ture - Cres-Lošinj Trail Weekend (11. mj.) – <i>trail</i> utrka

Kulturna baština	
Kultura života i rada	<ul style="list-style-type: none"> - Gastronomija – bazirana na jelima od janjetine, ribe i morskih plodova, ovčjem siru, uz maslinovo ulje; tipične su slastice od badema, smokve, limuna, naranče i meda, te džemovi, uključujući slatki džem od maslina - Maslinarstvo – obrađuje se oko 130.000 stabala na 600 ha; proizvodi se ekstra djevičansko ulje od sorti Plominka i Slivnjača; ulje nosi zaštićenu oznaku izvornosti (ZOI) - Ovčarstvo – procjenjuje se da je na otoku oko 12.000 ovaca, vrsta Pramenka; ovce pasu slobodno; posebnost mesa proizlazi iz prirodne ispaše, aromatičnog bilja i soli - Proizvodnja ovčjeg i kozjeg sira – oživljena tradicija u obiteljskoj poljoprivrednoj zadruzi u selu Loznati - Pčelarstvo – creski med je specifičan zbog bio-raznolikosti otoka; posebnost je med od kadulje - Prerada ljekovitog bilja – destilacija eteričnih ulja, naročito smilja - Pomorska i ribarska tradicija – njeguje se kroz tematske radionice, izložbe i manifestacije, djelovanje više profesionalnih ribarskih obrta te udruga i klubova, kao i kroz LAGUR

Izvori: <https://bioportal.hr/gis/>; <https://ju-priroda.hr/hr/zasticena-podrucja-pgz/>; NZJZPGŽ (2022), Izvješće o praćenju kvalitete zraka na području PGŽ; <https://registar.kulturnadobra.hr/>; <https://www.cres.hr/>; <https://www.visitcres.hr/>

Prostornim planom uređenja područja Grada Cresa (SN PGŽ 42/2018) predložena je zaštita dodatnih dijelova prirode na kopnu (11 lokacija) i na moru (8 lokacija), u svojstvu posebnih rezervata, značajnih krajobraza i spomenika prirode. Radi se, između ostalog, o proširenju postojećih ornitoloških rezervata na veće područje istočne obale i podmorja, o zaštiti podmorja otoka Zeče te o zaštiti šuma Tramuntane, šireg područja Lubenica i Vranskog jezera.

Sustav zaštite prirodne i kulturne baštine

Zaštita resursne i atrakcijske osnove Grada Cresa uređena je sustavom propisa od nacionalne (*Zakon o zaštiti prirode*, NN 80/2013; *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, NN 145/2024) do lokalne razine (PPUG Cresa, SN PGŽ 42/2018; Odluke JLS-a). Zaštićenim prirodnim područjima upravlja regionalna JU Priroda, dok nadležnost nad zaštićenom kulturnom baštinom preuzima Ministarstvo kulture i medija, Područni konzervatorski ured u Rijeci.

Mogućnosti daljnje valorizacije resursne i atrakcijske osnove

U funkciji daljnje valorizacije postojeće resursne i atrakcijske osnove te unapređenja turističke ponude Grada Cresa, moguće je predvidjeti sljedeće aktivnosti (dodatno vidjeti Točku 2.3. Javna turistička infrastruktura):

- **Dodatna obrada ornitoloških vrijednosti** – kao ornitološki najbogatiji otok na Jadranu te nadovezujući se na aktivnosti i iskustva Centra za posjetitelje i oporavilišta za bjeloglave supove u Belom kao i Instituta Plavi svijet za istraživanje i zaštitu mora iz susjednog Velog Lošinja, Cres je u poziciji propitati modalitete razvoja novih sadržaja na temu ornitologije, u rasponu od znanstveno-istraživačkih (npr. 'referentni centar' JU Priroda i/ili Sveučilišta Rijeka, međunarodna suradnja) do turističkih (npr. postaje za *birdwatching* u prirodi, vođene ture);
- **Daljnji razvoj botaničkih vrijednosti** – temeljem izuzetne raznolikosti flore, čime se ističe u mediteranskom kontekstu, kao i stečenog iskustva lokalnih OPG-ova i udruga, Grad Cres ima priliku propitati načine prezentacije maslinarstva te posebice ljekovitog i začinskog bilja kroz turizam. Uključuje to i sagledavanje mogućnosti interaktivne turističke interpretacije teme 'botanika' u rasponu od uređenja prostora (npr. 'prirodna polja') do uključivanja gostiju (npr. vođene šetnje, sudjelovanje u berbi). Inicijative je poželjno koordinirati s Gradom Mali Lošinj;

- **Unapređenje funkcionalnosti javnih objekata kulturno-povijesne baštine** – Grad Cres baštinik je niza zaštićenih kulturno-povijesnih objekata, među kojima se i danas ističu palače i ostaci fortifikacijskog sustava u samom Cresu iz njegovog 'zlatnog' renesansnog doba. Temeljem recentnog iskustva prenamjene i obnove palače Moise, poželjno je pristupiti daljnjim zahvatima valorizacije i uređenja spomeničkog građevinskog fonda (npr. Creska kula, palača Arsan-Creski muzej) kroz koje bi se osiguralo očuvanje i održiva, suvremena namjena usklađena s potrebama Grada.
- **Interpretacija arheološke baštine** – nalazi iz prapovijesti i antike duž područja Grada Cresa otvaraju mogućnost turističke interpretacije života drevnih stanovnika. Moguće je fokusirati se na relativno nepoznate i time zanimljive Liburne i/ili široko prepoznatljive Rimljane. Posebno zanimljiva je uloga Cresa na 'Jantarskom putu' kao najstarijoj europskoj trgovačkoj ruti. Turistička interpretacija ovih tema može uključivati aktivnosti u rasponu od elementarnog uređenja lokacija (npr. očišćen prostor, sigurno razgledavanje, signalizacija) do postavljanja oblikovno posebnih pratećih sadržaja (npr. interpretacijske table, 'instalacije'). Inicijative je poželjno koordinirati s Gradom Mali Lošinj;
- **Revitalizacija i interpretacija ruralne baštine** – tradicija pomorstva, ribarstva i poljoprivrede, naročito tradicija ovčarstva i maslinarstva po kojima je Cres i danas prepoznatljiv, zatim dijelom očuvana tradicionalna 'ribarska infrastruktura' te brodograditeljska baština i, posebno, zaštićene ruralne cjeline, kao i stečena iskustva lokalnih OPG-a, zadruga, udruga i akcijskih grupa otvaraju mogućnosti integrirane prezentacije, u rasponu od revitalizacije sela do turističke interpretacije (npr. uređenje 'manjih' tradicijskih sadržaja, interpretacijske table, interpretacijski centar). Revitalizacija ruralnog prostora može biti usko povezana s poticajima za jačanje ekološke poljoprivrede i ribarstva, agroturizam i plasman kroz lokalno ugostiteljstvo i trgovinu.

Resursna i atrakcijska osnova Grada Cresa kao i potencijal daljnje turističke valorizacije visoko su komplementarni sa susjednim otocima, a naročito s otokom Lošinjem s kojim Cres čini prirodnu prostornu i kulturno-povijesnu cjelinu.

2.3. Javna turistička infrastruktura

Na području Grada Cresa nalazi se 88 sadržaja javne turističke infrastrukture ključne u valorizaciji resursne i atrakcijske osnove destinacije.¹⁰ JTI Grada Cresa uključuje:

Primarna turistička infrastruktura	
Interpretacijski centri – 1 Zona I – 1	- Interpretacijski centar 'Creski kaić', Cres (otvorenje u 2025.)
Centar za posjetitelje – 1 Zona II – 1	- Centar za posjetitelje i oporavilište za bjeloglave supove, Beli
Plaže – 23 Zona I – 15 Zona II – 8	- Lokacije: Porozina, Beli, Dragozetići, Cres, Valun, Pernat, Lubenice, Orlec, Martinšćica; uređene (10), prirodne (13)
Pješačke staze – 20 Zona I – VA + 10 Zona II – VA + 9	- Raspoređene na području Tramuntane, Cresa, Valuna, Lubenica; lagane (4), zahtjevne (14), teške (2); linearne (10), kružne (10) - Staze dugog hodanja – Via Apsyrtes (VA), Rt Jablanac (Cres)-Rt Radovan (Ilovik), 149 km, 11 etapa - Tematske staze – Staza stoljetnih maslinika, 7 km - Šetnice – Lungomare Cres-Zeleni svjetionik, 8 km
Biciklističke rute i staze – 16 Zona I – 4 Zona II – 12	- Raspoređene diljem područja Grada; lagane (5), teške (4), zahtjevne (7); asfalt (7) i asfalt-makadam (9); linearne (8), kružne (6), kombinirane (2)
Odmorišta i vidikovci – 7 Zona I – 2 Zona II – 5	- Konec, Tramuntana, 45. paralela, Križić, Cres, Valun, Vrana; pretežito ugibališta uz ceste
Info ploče -1 sustav Zona I – 1	- Sustav interpretacijskih tabli, povijesna jezgra Cresa

¹⁰ Sadržaji javne turističke infrastrukture definirani su *Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi* (NN 136/2021)

Sekundarna turistička infrastruktura	
Speleološki lokaliteti – 4 Zona I – 0 Zona II – 4	- Banićeva pećina, Jama na volti, Jama niska, Zorbo
Sportski objekti – 3 Zona I – 3 Zona II – 0	- Nogometno igralište, tenis tereni, bočalište (sve u Cresu)
Rodna kuća poznate osobe – 1 Zona I – 1	- Palača Arsan, rodna kuća Frane Petrića, Cres
Javni sanitarni čvorovi – 7 Zona I – 4 Zona II – 3	- Porozina, Merag, Cres, Martinšćica, Lubenice
Ostalo – 2 Zona I – 2	- Ljetno kino, Cres - Kulturni centar Susajda, Cres (otvorenje u 2025.)

Izvor: TZG Cresa, Popis javne turističke infrastrukture; <https://www.visitcres.hr>

Mogućnosti daljnjeg razvoja javne turističke infrastrukture

Potencijal za daljnji razvoj javne turističke infrastrukture, posebice one primjerene korištenju izvan ljetne sezone uključuje:¹¹

- **Širenje mreže pješačkih staza** – nadogradnja postojećih sustava (npr. 'kapilarne staze', staze i/ili šetnice uz more unutar ili povezujući mjesta);
- **Unapređenje kvalitete biciklističkih staza** – fokus na odvajanju rekreativnog biciklizma od motornog prometa;
- **Dodatno opremanje biciklističkih i pješačkih ruta i staza** – vidikovci, manja skloništa, vježbališta koji su oblikovno posebni i integrirani u okoliš te organizirana prometna podrška (prijevoz) na linearnim trasama;
- **Unapređenje turističke interpretacije** – povećanje broja interpretacijskih sadržaja i primjena oblikovno i grafički komplementarnih rješenja u dizajnu oznaka i tabli ('jedan rukopis') na području Grada.

¹¹ Prepozantu u postojećim razvojnim planovima: *Plan razvoja Cresko-lošinjskog otočja do 2027. Godine i Strategija razvoja turizma: Mali Lošinj I Cres*

2.4. Pristupačnost destinacije osobama s invaliditetom

Procjena pristupačnosti turističkih sadržaja i usluga Grada Cresa obuhvatila je fizičke, komunikacijske, uslužne i društvene aspekte:

- **Fizička pristupačnost** – ograničenja u fizičkoj pristupačnosti ponajprije se odnose na arhitektonske barijere na građevinama (npr. stepenice) te na prirodne prepreke na plažama, stazama i rutama (npr. kamen, makadam), zbog kojih je pristup, osobito osobama s oštećenjima lokomotornog sustava, otežan ili onemogućen. Od ukupno 24 povijesne i kulturne atrakcije, 11 nije pristupačno, a ograničenja su prisutna i kod većine rekreacijskih sadržaja na otvorenom te smještajnih objekata u domaćinstvima (Tablica 2.4.1.).
- **Komunikacijska pristupačnost** – informacije o pristupačnim sadržajima i uslugama nisu jasno prikazane u informativnim materijalima glavnih dionika u turizmu (npr. grupirane u poseban izbornik na mrežnim stranicama ili sl.). Nadalje, signalizacija i informacije, kako u vanjskim javnim prostorima tako i unutar objekata, uglavnom nisu prilagođene slabovidnim ili gluhim osobama (npr. Brailleovo pismo, zvučni zapisi, optimiziran web).
- **Pristupačnost usluga** – prilagođen smještaj raspoloživ je u hotelima i kampovima te u ograničenoj mjeri i u objektima u domaćinstvu. Ugostiteljski sadržaji u znatnoj su mjeri pristupačni (eventualno uz iznimku sanitarija). Prilagodba menija posebnim prehrambenim zahtjevima dostupna je u širokom opsegu.
- **Društvena pristupačnost** – edukacija osoblja o radu s osobama s invaliditetom još nije u dovoljnoj mjeri zastupljena u turističkoj praksi.

Analiza je pokazala da je razina pristupačnosti u hotelima i kampovima u skladu sa zakonskim normama, da je na zadovoljavajućoj razini u ugostiteljskim objektima (iako je upitan pristup sanitarnim prostorijama), dok je tek manji udio atrakcija (27%) i pogotovo smještaja u domaćinstvu (5%) prilagođen potrebama osoba s invaliditetom te da postoji značajan prostor za unapređenje svih oblika pristupačnosti.

Tablica 2.4.1. Fizička pristupačnost glavnih turističkih sadržaja

Fizička pristupačnost	DA / NE	Nedostatak
- Javni prostori naselja Beli, Cres, Valun, Lubenice, Orlec, Martinšćica	DA	
- Centar za posjetitelje Beli	DA	
- Etnografska zbirka/toš, Beli	NE	
- Rimski most, Beli	NE	
- Lokacija-Gradska loža, sat, vrata, Cres	DA	
- Župna crkva sv. Marije Velike, Cres	NE	Stepenice
- Crkva sv. Izidora, Cres	NE	Stepenice
- Crkva i samostan sv. Franje, Cres	DA	
- Creski muzej (Palača Arsan)	NE	Stepenice
- Interpretacijski centar Creski kaić	DA	
- Palača Moise (UNIRI), Cres	DA	
- Kulturni centar Susajda, Cres	NE	Stepenice
- Creska kula	NE	Stepenice
- Ruta, Cres	NE	Stepenice
- Ljetno kino, Cres	DA	
- Glagoljski lapidarij, Valun	NE	Stepenice
- Muzej ovčarstva, Lubenice	NE	Stepenice
- Kaštel i Muzej A. Linardić, Martinšćica	DA	
- Plaže – pristupačno 2 od 23	DA	
- Pješačke staze – pristupačno 1 od 20	DA	
- Biciklističke rute – pristupačno 1 od 16	DA	
- Odmorišta – vidikovci (7)	DA	
- Hoteli	DA	
- Kampovi	DA	
- Smještaj u domaćinstvu	DA - 5%	Stepenice
- Restorani	DA - 70%	WC - upitno
- Caffe-barovi	DA - 70%	
- Ostalo	NE	Veličina

Izvori: TZG Cres, Popis javne turističke infrastrukture; TZG Cres, Popis atrakcija, dobara, dionika

2.5. Komunalna infrastruktura

2.5.1. Električna energija

Područje Grada Cresa u cijelosti je obuhvaćeno elektroenergetskim sustavom te svi nastanjeni stanovi imaju izvedene električne instalacije.¹²

Elektroenergetska infrastruktura

Cresko-lošinjski elektroenergetski sustav integriran je u nacionalnu mrežu putem podmorskih kabela preko otoka Krka. Glavnu infrastrukturnu komponentu sustava čine dalekovod 110 kV i trafostanica 110/35 kV Lošinj, odnosno i veza s kopnom putem 35 kV kabela. Područje Grada Cresa napaja se električnom energijom preko trafostanica 35/10(20) kV Cres i 35/10(20) kV Hrasta, dok se distribucija prema potrošačima odvija iz 47 trafostanica 10(20)/0,4 kV i tri trafostanice u vlasništvu potrošača.¹³ Glavna visokonaponska stanica 110/35 kV Lošinj zabilježila je relativno vršno opterećenje od 47,7%, TS Cres od 32,1% i TS Hrasta od 25,8%.¹⁴ U prostorno-planskoj dokumentaciji Primorsko-goranske županije rezervirani su dodatni koridori za izgradnju visokonaponskih objekata i postrojenja s ciljem daljnjeg jačanja elektroenergetske umreženosti cresko-lošinjskog otočja s kopnom.¹⁵

Na području Grada Cresa instalirano je 15 integriranih fotonaponskih elektrana. Smatra se da potencijal obnovljivih izvora energije (sunca, vjetra, mora i biomase) te demokratizacija proizvodnje predstavljaju značajan prostor za daljnji razvoj i unaprjeđenje energetske sustava.¹⁶

Potrošnja električne energije¹⁷

Ukupna potrošnja električne energije u Gradu Cresu u 2024. godini iznosila je 22.362.711 kWh što predstavlja porast od 7% u odnosu na 2019. godinu.

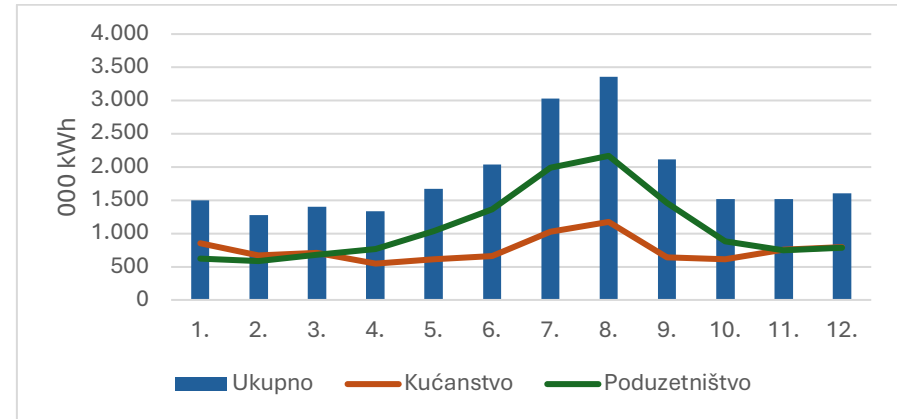
¹² DZS (2021), *Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2021, Stambene jedinice po gradovima/općinama*

¹³ Clean Energy for EU Islands (2019), *Tranzicijski plan prema čistoj energiji cresko-lošinjskog otočja*

¹⁴ HEP (2024) *Desetogodišnji (2024.-2033.) plan razvoja distribucijske mreže HEP ODS-a*

Potrošnja varira tijekom godine. U kolovozu 2024. potrošnja je bila 2,2 puta viša od siječnja, a u četiri ljetna mjeseca turističke sezone ostvareno je 47% ukupne godišnje potrošnje.

Slika 2.5.1. Mjesečne oscilacije potrošnje električne energije u 2024.

Izvor: HEP ODS, Elektroprimorje Rijeka

Glavnina potrošnje (74%) bilježi se u naseljima Cres, Valun i Martinšćica.

Energetska tranzicija

Energetska tranzicija Grada Cresa trasira se u dokumentima *Tranzicijski plan prema čistoj energiji cresko-lošinjskog otočja* (2019.) i *Plan razvoja cresko-lošinjskog otočja* (2022.) sukladno kojima se do 2040. godine ukupno područje vidi kao energetske samodostatno i ugljično neutralno. Stupovi energetske tranzicije uključuju: proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, specifično izgradnju neintegriranih i integriranih sunčanih elektrana te izgradnju bioplinskog kogeneracijskog postrojenja; višu energetske učinkovitost zgrada; dekarbonizaciju cestovnog prometa kroz razvoj zelene

¹⁵ <https://gisportal.pgž.hr/lzvadiPlan/>, Izvadak iz grafičkog dijela PP PGŽ, 2a. Infrastrukturni sustavi - Elektroenergetika

¹⁶ JU Prigoda (2022), *Plan razvoja cresko-lošinjskog otočja do 2027. godine*

¹⁷ HEP ODS, Elektroprimorje Rijeka

mobilnosti; smanjenje emisija CO₂ iz pomorskog prijevoza; edukaciju stanovništva te osnivanje energetske zajednice.

U tom kontekstu, na području Grada Cresa odvija se niz aktivnosti i procesa:¹⁸

- U tijeku je izgradnja sunčane elektrane Orlec Trinket-istok, među većima na hrvatskim otocima, s priključnom snagom 6,5 MW i očekivanom proizvodnjom oko 8,5 milijuna kWh električne energije godišnje;
- U pripremljenoj su fazi izgradnja neintegriranih sunčanih elektrana Orlec Trinket-zapad (4,14 MW) i Filozići (0,5 MW);
- Formirana je 'Energetska zadruha Apsytides' okupljena oko projekta izgradnje SE Filozići;
- Provodi se program sufinanciranja ugradnje novih fotonaponskih sustava na postojećim zgradama u vlasništvu građana;
- Realizirani su projekti povećanja energetske učinkovitosti javnih zgrada kojima su obuhvaćeni zgrada Gradske uprave, osnovna škola i dječji vrtić u Cresu;
- Zamijenjena je javna rasvjeta na ukupnom području Grada učinkovitijom LED tehnologijom;
- Postavljeno je šest javno dostupnih punionica za električna vozila (Cres, Martinšćica), uz planirano povećanje broja na deset do 2027. godine;
- U tijeku je izrada dokumentacije za nabavu električnih školskih autobusa te objava javne nabave električnog vozila za potrebe gradske Uprave;
- Prijavljena je uspostava *bike-sharing* sustava u sklopu EU projekta;
- Provodi se informiranje javnosti o mogućnostima energetske obnove zgrada i dostupnim financijskim potporama (npr. webinar i tiskani materijali u organizaciji mreže 'Pokret otoka');

U provedbi energetske tranzicije iskazuje se potreba za boljom suradnjom s Ministarstvom kulture, odnosno Konzervatorskim odjelom u Rijeci, radi energetske obnove i ugradnje sustava za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora na zaštićenim zgradama.¹⁹

¹⁸ <https://www.cres.hr/>

¹⁹ JU Priroda (2022), *Plan razvoja cresko-lošinjskog otočja do 2027. godine*

²⁰ <https://www.hrvatskitelekom.hr/karte-pokrivenosti>

2.5.2. Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost Interneta

Na području Grada Cresa dostupan je širokopojasni pristup Internetu putem fiksnih i pokretnih mreža. Grad je pokriven 4G mrežom (omogućuje širokopojasni pristup do 150 Mbit/s), a 5G mreža dostupna je u naselju Cres (omogućuje širokopojasni pristup 2Gbit/s).²⁰ Hrvatski Telekom objavio je namjeru postavljanja svjetlovodne distribucijske mreže na području cijele povijesne jezgre Cresa u razdoblju 2025.-2028. godina.²¹

Prema podacima HAKOM-a, u 2024. godini ukupno 93% kućanstava u Gradu Cresu koristilo je širokopojasni pristup, pri čemu je 54% raspolagalo brzim (30-100 Mbit/s) ili ultra brzim (100-300 Mbit/s) pristupom što omogućava korištenje e-maila, pregledavanje web stranica, *gaming* i *streaming* sadržaja.²²

Tablica 2.5.1. Korištenje širokopojasnog pristupa u Gradu Cresu

Mbit/s	Udio kućanstava (%)	Kategorije pristupa
0-4	0	Osnovni – manje od 30 Mbit/s
4-10	10,64	Brzi – 30-100 Mbit/s
10-20	12,45	
20-30	15,79	Ultrabrzi – 100+ Mbit/s
30-50	15,36	
50-100	34,33	
100-300	4,12	Gigabitna povezivost – 1+ Gbit/s
	92,69	

https://ekarta.hakom.hr/portal/apps/experiencebuilder/experience/?data_id=dataSource_1-18c69d78cb3-layer-6%3A62&id=4955eb9f79d34e7583e4c6fdb6817c70&page

Budući da se HAKOM-ovi podaci temelje na informacijama operatera, ističe se da stvarne brzine mogu biti niže te se preporuča daljnji razvoj pristupne telekomunikacijske mreže. Nacrt *Plana razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa Cres–Mali Lošinj* (2022.) potvrđuje opravdanost takvog ulaganja.

Na području Grada nalaze se dva poštanska ureda, u Cresu i u Martinšćici.

²¹ https://ekarta.hakom.hr/portal/apps/experiencebuilder/experience/?data_id=dataSource_1-18c810cd616-layer-4%3A4373&id=616284a3ec4f4a6f93f5a13ed5b114f0

²² <https://kompare.hr/savjetnik/normalna-brzina-interneta/>

2.5.3. Gospodarenje otpadom i čistoća²³

Poslove gospodarenja otpadom i održavanja čistoće javnih površina na području Grada Cresa obavlja trgovačko društvo Komunalne usluge Cres Lošinj d.o.o. Usluga organiziranog sakupljanja, odvoza i zbrinjavanja komunalnog otpada dostupna je svim stanovnicima, kao što se i održavanje javnih površina vrši u svim naseljima Grada.

Održavanje čistoće javnih površina

Održavanje čistoće javnih površina obuhvaća poslove strojnog i ručnog pometanja i pranja ulica, čišćenje trave na javno-prometnim površinama i hortikulturno uređenje javnih površina. Ove radove obavlja 15 radnika. U razdoblju turističke sezone od 1.6. do 30.9. dinamika čišćenja se pojačava.

Sustav gospodarenja otpadom

Sakupljanje komunalnog otpada obavlja se sa zelenih otoka kojima su pokrivena sva naselja u Gradu Cresu. Odvojeno se sakupljaju miješani komunalni otpad (MKO), papir, staklo i plastika. Izolirana naselja ili dijelovi naselja te gospodarstvenici koriste čipirane kante, a otpad se odvozi prema utvrđenom rasporedu. Smatra se da su broj i kapacitet zelenih otoka dovoljni u zadovoljavanju postojećih potreba. Na poslovima sakupljanja i odvoza otpada radi 14 zaposlenih s 10 specijaliziranih vozila. Vrste otpada koje nije moguće odložiti na zelenim otocima (npr. glomazni otpad, elektronika i sl.), građani mogu sami odložiti u reciklažnim dvorištima u naseljima Beli, Cres, Valun, Orlec i Martinšćica.

Otpad s područja Grada Cresa odvozi se na pretovarnu stanicu Pržić (koja služi i za pretovar otpada iz Grada Mali Lošinj). Od tamo se MKO prevozi na kopno u ŽCGO Marišćina kamionima i prikolicama tvrtke Eko-Plus, dok se papir, plastika i staklo odvajaju ručno 'na podu' te taj, kao i glomazni otpad, na kopno odvoze razne ovlaštene tvrtke. Na pretovarnoj stanici Pržić zaposleno je devet djelatnika. Sustav se smatra vrlo osjetljivim, osobito ljeti, jer nema alternative u slučaju prekida odvoza na kopno ili zastoja u radu ŽCGO Marišćina.

²³ <https://www.kucl.hr/>

Količina generiranog otpada

U 2024. godini prikupljeno je 2.973 tone komunalnog otpada, od čega 1.600 tona MKO i 1.373 tone odvojenog otpada. Stopa odvojenog sakupljanja iznosi 46%, što je značajno više od županijskog prosjeka (37%), ali ipak nešto niže od predvodnika među otočkim gradovima na Jadranu (oko 55%).²⁴ Ukupna godišnja količina komunalnog otpada u periodu 2019.-2024. je u padu, količina MKO stagnira te stopa odvojenog sakupljanja oscilira uz trend rasta.

Tablica 2.5.2. Količine prikupljenog komunalnog otpada (t)

Vrsta otpada	2019.	2022.	2023.	2024.
Komunalni	3.196,25	2.809,97	2.781,73	2.972,52
MKO	1.527,06	1.593,52	1.608,68	1.599,76
Odvojeni	1.669,19	1.216,45	1.173,05	1.372,76

Tablica 2.5.3.a Ukupne količine komunalnog otpada po mjesecima (t)

MJ/GOD	2019.	2022.	2023.	2024.
Siječanj	148,32	160,19	130,06	99,06
Kolovoz	505,21	480,98	517,42	491,88

Izvor: Komunalne usluge Cres Lošinj d.o.o.

Količina generiranog komunalnog otpada pokazuje visoku sezonsku varijaciju. U kolovozu 2024. godine prikupljeno je pet puta više otpada nego u siječnju. Tijekom vršnog opterećenja prosječni dnevni ulaz otpada iznosio je 14,7 t, a maksimalni 21,0 t/dan, pri čemu je dominirao MKO s prosjekom od 9,8 t i maksimumom od 14,9 t/dan.

Daljnji razvoj i planirane mjere

Na lokaciji Pržić predviđena je izgradnja građevine za skladištenje i obradu glomaznog otpada, za sortiranje i kompostana. Prema *Planu razvoja cresko-lošinjskog otočja*, ovdje se planira i izgradnja postrojenja za pripremu otpada za proizvodnju električne energije i vodika korištenjem solarne energije. Ciljana stopa odvojenog sakupljanja je 50% do 2027. godine. Dugoročno, Grad Cres je usmjeren na razvoj kružnog gospodarstva.

²⁴ Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije (2025), *Izješće o komunalnom otpadu za 2024. godinu*

2.5.4. Vodoopskrba i odvodnja²⁵

Gradovi Cres i Mali Lošinj imaju jedinstveni sustav vodoopskrbe i odvodnje kojim upravlja tvrtka Ponikve voda d.o.o., odnosno podružnica Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj (VIOCL).²⁶

Vodoopskrbni sustav

Vodoopskrba cresko-lošinjskog otočja bazira se na crpilištu vode iz jezera Vrana, jedinog izvorišta vode na cjelokupnom području. Distribucija vode odvija se putem dva dobavna ogranka: sjevernog, na području Grada Cresa, i južnog, na području Grada Mali Lošinj. Vodoopskrbna mreža Grada Cresa obuhvaća oko 97 km cjevovoda i 11 vodosprema. Oko 96% stanovništva Grada priključeno je na javni sustav vodoopskrbe, dok naselja na sjevernom dijelu Grada koja nisu obuhvaćena mrežom, vodu dobivaju autocisternama.

Monitoring kvalitete vode za piće

Voda iz izvorišta Vrana odlikuje se izuzetnom fizikalno-kemijskom kvalitetom te ne zahtijeva nikakvu obradu osim dezinfekcije. Uz kontrolu dezinfekcije, zdravstvena ispravnost vode ispituje se na izvorištu i u vodoopskrbnoj mreži. Dnevne analize provodi laboratorij VIOCL-a, a mjesečne Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije. U 2024., kao i prethodnih godina, svi ispitani uzorci bili su u skladu sa zakonski propisanim parametrima. Sustav vodoopskrbe je pod 24-satnim nadzorom.

Sustav odvodnje

Oborinske i sanitarne vode cresko-lošinjskog otočja odvojeno se sakupljaju putem razdjelnih kanalizacijskih sustava. Na području Grada Cresa u 2024. godini oko 86% stanovnika bilo je priključeno na javnu odvodnju kojom su obuhvaćena naselja Cres (100%), Valun (66%), Orlec (41%) i Martinšćica (93%), dok ostala naselja još nemaju izgrađen sustav. Mreža javne odvodnje duga je oko 34 km te uključuje ispuste u more CS Valun bez pročišćavanja uz analizu otpadne vode, UPOV Kimen (Cres) i Martinšćica s mehaničkim predtretmanom i UPOV Orlec s 2. stupnjem pročišćavanja.

²⁵ <https://www.viocl.hr>

Zahvaćene i isporučene količine vode

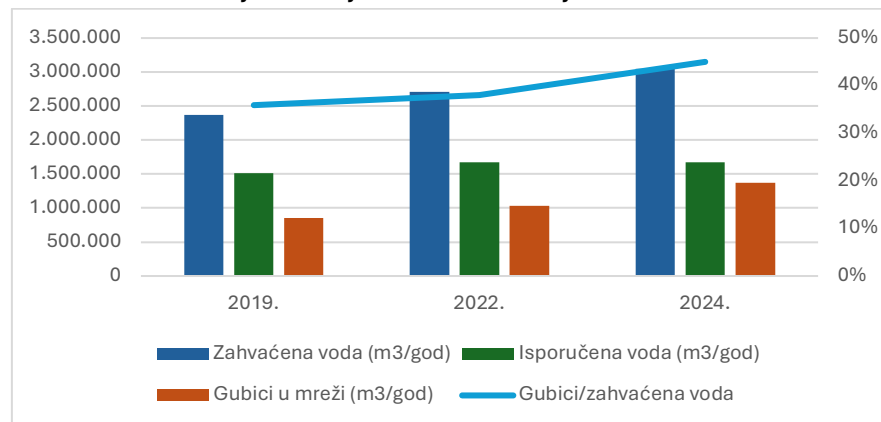
Budući da gradovi Cres i Mali Lošinj dijele jedinstveno izvorište vode, nužno je sagledavati pokazatelje korištenja na razini cijelog sustava.

Tablica 2.5.4. Kapacitet crpljenja i zahvaćena voda s izvorišta Vransko jezero u 2024

- Kapacitet crpljenja Vranskog jezera prema vodopravnoj dozvoli	- Do 3.150.000 m ³ /godina; prosječno godišnje crpljenje do 100 l/s
- Zahvaćena voda (2024.)	- 3.044.240 m ³
- Crpljeni kapacitet u odnosu na raspoloživi u danima vršne turističke sezone (2024.)	- 185 l/s / 262 l/s (71%)

Izvor: Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj

Slika 2.5.2. Pokazatelji korištenja izvorišta Vransko jezero

Izvor: Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj

Na razini vodoopskrbnog sustava cresko-lošinjskog otočja, u razdoblju od 2019. do 2024. godine, zahvaćena količina vode porasla je za gotovo 30%, a isporučena za 10%, uz ponovni skok u gubicima vode. Količina zahvaćene vode u 2024. godini iznosila je 97% dozvoljenog kapaciteta crpljenja Vranskog jezera, odnosno u vršnim danima turističke sezone potrošnja vode bila je na razini od oko 70% raspoloživog kapaciteta.

²⁶ VIOCL je pripojen društvu Ponikve voda d.o.o. iz Krka 31.8.2025.

Na području Grada Cresa, u 2024. godini ukupno je isporučeno 471.872 m³ vode, gotovo u potpunosti (99%) iz vodovoda.

Tablica 2.5.5. Isporučena voda u Gradu Cresu u 2024. po mjesecima (000 m³)

	1.-3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.-12.	Ukupno
Vodovod	42	22	33	54	79	116	64	57	467
Cisterna	0,2	0,3	0,3	0,5	1,3	1,4	0,5	0,2	5
Ukupno	42,2	22,3	33,3	55	80,3	117	65	57,2	472

Izvor: Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj

Potrošnja vode u Gradu pokazuje izražene sezonske oscilacije. U kolovozu 2024. isporučeno je 9,3 puta više vode nego u siječnju te je u četiri ljetna mjeseca isporučeno 67% cjelogodišnje volumena. Daleko najveći udio vode (89%) ispušten je na području naselja Cres, Valun i Martinšćica.

Ispuštene otpadne vode

U Gradu Cresu je u 2024. godini ispušteno ukupno 416.335 m³ otpadnih voda. Od toga je 1.715 m³ (0,4%) pročišćeno do 2. stupnja pročišćavanja (UPOV Orlec), 405.027 m³ (97%) ispušteno je s mehaničkim pred-tretmanom (UPOV Kimen i UPOV Martinšćica) i 9.593 m³ (2%) ispušteno je bez pročišćavanja, odnosno uz analizu otpadnih voda i okolnog mora (PC Valun).

Daljnji razvoj i planirane mjere

Projekt *Aglomeracija Cres, Martinšćica, Mali Lošinj, Veli Lošinj i Nerezine*, koji predstavlja ključni korak u unapređenju sustava vodoopskrbe i odvodnje na cresko-lošinjskom otočju, trenutno se nalazi u završnoj fazi izvedbe. U sklopu projekta izvode se dva biološka uređaja SBR tehnologije u Cresu i Malom Lošinju, sanacija postojećih uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u Martinšćici i Nerezinama te sanacija i rekonstrukcija sustava odvodnje u dužini oko 50 km i vodoopskrbe u dužini oko 30 km. Projekt *Aglomeracije* rezultirati će drugostupanjskim pročišćavanjem otpadnih voda, povećanjem broja stanovnika priključenih na sustav odvodnje te smanjenjem gubitaka u vodovodnoj mreži. Prema *Planu razvoja cresko-lošinjskog otočja*, ciljana vrijednost gubitka vode iznosi 15% do 2027. godine.

²⁷ https://zuc.hr/wp-content/uploads/2025/10/Ceste-po-jls-2025-118_25.pdf

2.6. Prometna infrastruktura

2.6.1. Cestovna prometna infrastruktura

Cestovna prometna mreža Grada Cresa uključuje sustav državnih, županijskih, lokalnih i nerazvrstanih cesta:²⁷

- **Državne ceste** – D100 glavna je cestovna prometnica, prolazi uzdužno otocima Cresom i Lošinjem od Porozine do Velog Lošinja (80,3 km); D101 spoj s trajektnom lukom Merag (11 km);
- **Županijske ceste** – Cres-Turističko naselje Stara Gavza (1,9 km); Vidovići (Kamp Slatina)-Stivan (9,4 km);
- **Lokalne ceste** – Beli-Predošćica (6,8 km); Valun-Orlec (6,2 km); Cres (1,6 km); Loznati (1,2 km); Orlec (2,2 km), Vrana (1,5 km);
- **Nerazvrstane ceste** – ukupna duljina 143,5 km.

Nakon završene dogradnje treće trake na D101 prema trajektnom pristaništu Merag, D100 ulazi u završnu fazu rekonstrukcije na dionicama Predošćica i Dragozetići-Beli te će po dovršetku tih radova ispunjavat sve tehničke, prometne i sigurnosne standarde u ukupnoj duljini.²⁸

Promet na glavnoj prometnici D100 bilježi tendenciju rasta. Od 2023. na 2024. godinu prosječni ljetni dnevni promet (PLDP) porastao je na sjevernoj dionici ceste/mjerno mjesto Predošćica za 14%, te za 3% na mjernom mjestu Cres.

Tablica 2.6.1. Brojenje cestovnog prometa u Gradu Cresu

Mjerno mjesto	2022.		2023.		2024.	
	PGDP	PLDP	PGDP	PLDP	PGDP	PLDP
Predošćica	616	1.542	609	1.487	731	1.695
Cres	2.269	4.668	2.337	4.588	2.397	4.717

Izvor: <https://data.gov.hr/>, Brojenje prometa na cestama RH, 2022., 2023. i 2024.

Prema informacijama PI Cres, na području Grada Cresa nisu zabilježene točke prometnih zagušenja. Najčešća lokacija prometnih prekršaja je dionica Orlec-Vrana na D100. U 2024. godini nije bilo prometnih nesreća sa smrtnim ishodom.

²⁸ <https://www.novolist.hr/rijeka-regija/otoci/radovi-za-rekonstrukciju-cesta>

Sustav javnog cestovnog prijevoza na području Grada Cresa obuhvaća redovite dnevne međugradske linije (Cres–Rijeka, Cres–Zagreb) te lokalne linije koje povezuju Cres s naseljima na području Grada (Beli, Orlec, Martinšćica) i s Malim Lošinjem.²⁹

Na području Grada Cresa u 2024. godini ukupno je bilo raspoloživo oko 720 parkirališnih mjesta, uključujući 12 mjesta za osobe s invaliditetom. Od toga je oko 500 mjesta pod naplatom (450 u Cresu i 50 u Martinšćici) i oko 220 mjesta bez naplate (130 u Valunu, 10 u Belom, 80 u Lubenicama). U razdoblju vršne turističke sezone parkirališni kapacitet je nedostatan.³⁰

Turisti i stanovnici iskazuju različite percepcije i stavove o stanju prometa i organizaciji parkiranja na području Grada. Prema rezultatima provedenih istraživanja TZG Cresa (2025.), gužve u prometu nisu problem za većinu turista (74%) i jednodnevnih posjetitelja (68%), dok ih većina stanovnika (78%) vidi kao problem (može se pretpostaviti da se stav stanovnika ponajprije odnosi na gužve u trajektnim pristaništima). Jednako tako, većina turista (79%) i jednodnevnih posjetitelja (50%) ne doživljava pronalaženje parkirnog mjesta kao problem, a većina stanovnika (81%) ima suprotan stav. S druge strane, i turisti i lokalno stanovništvo smatraju javni promet nedostatnim.

2.6.2. Pomorska prometna infrastruktura

Na području Grada Cresa nalazi se šest luka otvorenih za javni promet i četiri luke posebne namjene.

Lukama otvorenim za javni promet upravlja Županijska lučka uprava Cres:³¹

	Značaj	Privez	Komunalni vez	Nautički vez
Porozina	Županijska	3 trajekta	74	8
Merag	Županijska	1 trajekt	16	-
Cres	Županijska	2+1 veliki brod	330	50
Martinšćica	Županijska		71	27
Beli	Lokalna		28	13
Valun	Lokalna	3+2 mala broda	41	10

²⁹ <https://www.arriva.com.hr/hr-hr/kvarner/cres>

³⁰ Komunalne usluge Cres Lošinj d.o.o.

Luke posebne namjene uključuju:³²

	Značaj	Nautički vez
Marina Cres	Državni	More-440; Kopno-70
Marina Zaglav-Martinšćica	Državni	Planirano 200-400
Marina Valun	Županijski	Planirano 50-100
Brodogradilišna luka Cres	Državni	-

Proizlazi da je na području Grada Cresa dostupno 560 komunalnih i 548 nautičkih vezova. Pokrenut projekt rekonstrukcije i dogradnje luke Martinšćica, u sklopu kojeg se grade zaštitni lukobran, dva gata i obalni pojas, pridonijet će daljnjem rastu broja komunalnih vezova. S obzirom na predviđeno Prostornim planom Grada, moguće je također očekivati daljnji rast nautičkih vezova za 250-500 novih mjesta u lukama nautičkog turizma Valun i Martinšćica.

Grad Cres cijele je godine povezan s kopnom trajektnim linijama Valbiska-Merag i Brestova-Porozina te s kopnom i Malim Lošinjem katamaranskom linijom Rijeka-Cres-Martinšćica-Mali Lošinj. Tijekom turističke sezone naselja na području Grada međusobno su povezana taxi-brodicama.

Tablica 2.6.2. Promet putnika i vozila na brodskim linijama

Trajektna linija	2019.		2022.		2024.	
	Putnici	Vozila	Putnici	Vozila	Putnici	Vozila
Valbiska-Merag	1.194.207	471.143	1.142.556	489.551	1.279.475	540.038
Brestova-Porozina	594.542	232.935	553.627	230.799	538.927	225.756
Katamaran	69.353	-	73.615	-	72.569	-

Izvor: <https://agencija-zolpp.hr>, Promet putnika i vozila 2019., 2022., 2024.

Trajektna linija Valbiska-Merag druga je najprometnija u Hrvatskoj prema broju prevezenih vozila i treća prema broju putnika. Promet na ovoj relaciji kontinuirano raste, te je od 2019. do 2024. broj vozila porastao za oko 15%, a broj putnika za oko 7%. Linija Valbiska-Merag čini oko 70% ukupnog trajektnog prometa na cresko-lošinjsko otočje. Istovremeno, promet na relaciji Brestova-Porozina bilježi pad od oko 3% vozila i 7% putnika.

³¹ Županijska lučka uprava Cres

³² <https://aci-marinas.com/hr/marina/aci-cres/>; Dostavljeni podaci temeljem PPUG Cresa

2.7. Klimatske promjene i mjere prilagodbe

Grad Cres je 2021. godine izradio i usvojio *Akcijski plan energetske i klimatske održivog razvitka (SECAP)*.³³ Provedene analize za šire područje Grada ukazale su na visoku vjerojatnost nastavka zagrijavanja zraka i mora uz porast broja i trajanja toplih ekstremnih događaja, zatim na manju do umjerenu razinu promjena u oborinskom režimu uz povećanje broja i intenziteta ekstremnih oborinskih događaja te na nastavak podizanja razine mora. Najveću opasnost za grad Cres predstavljaju povećanja temperature i dugih toplih razdoblja.

Slika 2.7.1. Analiza rizika i ranjivosti za Cres

Izvor: Institut Hrvoje Požar (2021), *Akcijski plan energetske i klimatske održivog razvitka grada Cresa (SECAP)*

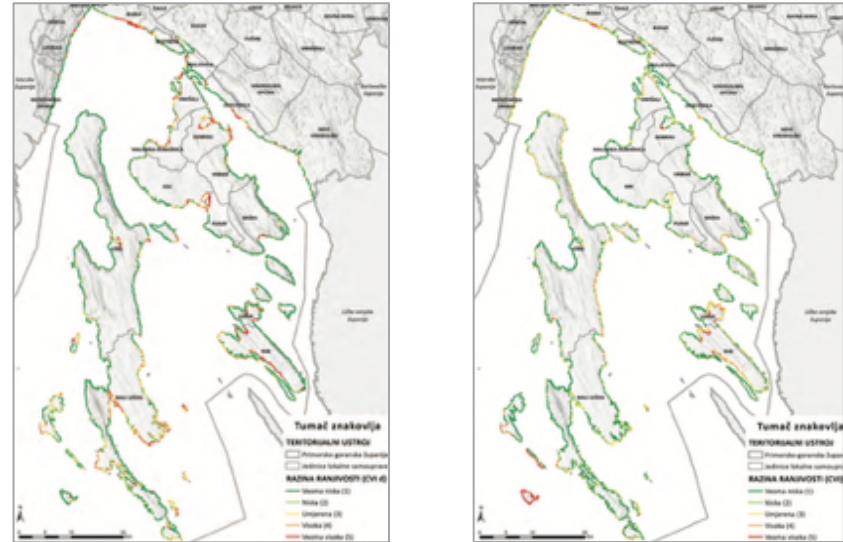
Turizam je izrazito izložen klimatskim promjenama. Rizici za ljetni kupališni turizam, dominantan na Cresu, procjenjuju se 'vrlo visokim' uslijed toplinskog vala i rezultirajućeg smanjenja potražnje. Ranjivosti turizma dodatno pridonosi i očekivani 'visok' rizik od šumskih požara i gubitka bioraznolikosti, ali i 'srednji' rizici plavljenja obale radi podizanja razine mora te utjecaja suša na vodoopskrbu i poljoprivredu.

Prema zbirnom indeksu obalne ranjivosti zbog podizanja razine mora, koji uz plavljenje obale uzima u obzir i druge parametre (geološki parametri, obalni

³³ Institut Hrvoje Požar (2021), *Akcijski plan energetske i klimatske održivog razvitka grada Cresa (SECAP)*

nagib, značajna visina vala, postojanje i vrsta žala), grad Cres ima 'visoku ugroženost' obale, s 14,8% obale 'veoma visoko' i 'visoko' ranjivo. Najugroženiji prostor je negradivo područje izvan građevinskog područja.³⁴

Slika 2.7.2. Obalna ranjivost - plavljenje Slika 2.7.3. Zbirni indeks obalne ranjivosti

Izvor: Sveučilište u Rijeci, Građevinski fakultet i JU Zavod za prostorno uređenje PGŽ (2022), *Analiza ranjivosti obalnog područja PGŽ zbog podizanja razine mora*

Akcijskim planom energetske i klimatske održivog razvitka (SECAP) predviđeno je 25 adaptacijskih mjera na klimatske promjene. Izdvojene mjere za turizam su: (1) Produženje turističke sezone na cijelu godinu; (2) Integracija adaptacije u strateške planske i marketinške dokumente razvoja turizma; (3) Jačanje otpornosti turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme; (4) Jačanje otpornosti zajednice i djelatnika u turizmu. Ove i/ili komplementarne mjere također su donesene u strateškim dokumentima Grada *Plan razvoja Cresko-lošinjskog otočja do 2027. godine* i *Strategija razvoja turizma: Mali Lošinj i Cres*, a njihova je implementacija predviđena kroz planirane projekte.

³⁴ Sveučilište u Rijeci, Građevinski fakultet i JU Zavod za prostorno uređenje PGŽ (2022), *Analiza ranjivosti obalnog područja PGŽ zbog podizanja razine mora*

2.8. Korištenje prostora

Važeći *Prostorni plan uređenja Grada Cresa* (PPUG) izrađen je 2002. godine (*Službene novine Primorsko-goranske županije*, broj 31/02., 23/06.-uskl., 03/11 i 42/18), a cjelovita izmjena *Plana* donesena je 2018. godine.

2.8.1. Izračun izgrađenog i ukupnog građevinskog područja naselja

Prema podacima važećeg *Prostornog plana uređenja Grada Cresa*, na cijelom administrativnom području Grada planirano je ukupno 200,6 ha građevinskog područja naselja.

Analizom u odnosu na DOF snimak iz 2024. godine utvrđeno je da iskaz izgrađenosti u *Prostornom planu* odgovara stvarnom stanju, osim u naselju Cres gdje je dio površina koje su *Planom* određene kao neizgrađene (ukupno 1,5 ha) u međuvremenu priveden namjeni te su na njima izgrađene građevine. Uz ovu korekciju, utvrđeno stanje izgrađenosti građevinskih područja naselja prikazano je u tablici u nastavku:

Tablica 2.8.1. Građevinska područja naselja prema zonama (PPUG Cres), u ha

ZONA / Naselje	Izgrađeno	Neizgrađeno	Neizgrađeno-neuređeno	UKUPNO
ZONA I (ukupno)	101,56	8,88	27,17	137,60
Cres	70,23	4,49	21,03	95,75
Valun	6,55		3,13	9,68
Martinšćica	19,98	3,92	2,37	26,27
Miholašćica	4,80	0,47	0,64	5,90
ZONA II (ukupno)	42,41	18,78	1,78	62,98
Beli	3,66	1,23	0,20	5,09
Dragozetići	3,82	1,37		5,19
Filozići	0,92	0,22		1,14
Hrasta	0,76	0,47		1,22
Ivanje	1,47			1,47
Krčina	0,65	0,28		0,92
Loznati	1,62	1,19		2,81

ZONA / Naselje	Izgrađeno	Neizgrađeno	Neizgrađeno-neuređeno	UKUPNO
Lubenice	1,18	0,48		1,66
Merag	2,24			2,24
Orlec	6,61	4,04		10,65
Pernat	2,79	2,00		4,79
Porozina	4,56	0,92		5,48
Predošćica	1,39	0,33		1,71
Stivan	6,69	3,75	1,59	12,03
Sveti Petar	1,02	0,54		1,55
Važminec	0,40			0,40
Vidovići	1,03	0,65		1,68
Vodice	0,59	0,50		1,09
Zbičina	1,01	0,83		1,84
UKUPNO GRAD CRES	143,97	27,66	28,95	200,58

Izvor: *Prostorni plan uređenja Grada Cresa*

Prema izvršenoj analizi, izgrađeni dio građevinskih područja naselja ima površinu 143,97 ha (71,8%), neizgrađeni 27,66 ha te neizgrađeni-neuređeni 28,95 ha. U Zoni I planirano je ukupno 137,6 ha građevinskog područja naselja od čega je 101,56 ha (73,8%) izgrađeno, a u Zoni II je planirano ukupno 62,98 ha građevinskog područja naselja od čega je 42,41 (67,3%) izgrađeno.

Prostornim planom nisu definirane isključive namjene u naseljima.

2.8.2. Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

Ukupni utvrđeni neizgrađeni dio (uređeni i neuređeni) građevinskog područja naselja Grada Cresa iznosi 56,61 ha. Na tim površinama moguća je gradnja sukladno uvjetima *Prostornog plana uređenja Grada Cresa*, odnosno izrađenih urbanističkih planova uređenja (UPU).

Za izračun mogućnosti izgradnje, sukladno uvjetima PPUG Cresa te uvjetima UPU-a, za svako je naselje pretpostavljen tipski objekt koji je moguće graditi. Pod pretpostavkom da se u naseljima ne grade samo stambene građevine, dio neizgrađenih površina je umanjeno za smještaj prometnica i ostalih pratećih sadržaja u naseljima ili je utvrđen prema namjenama određenim u urbanističkim planovima uređenja.

Tablica 2.8.2. Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

ZONA /Naselje	Raspoloživo za izgradnju (ha) ³⁵	Pretpostavljena tipologija nove gradnje	Potencijalni maks. broj objekata	Potencijalni maks. broj stambenih jedinica
ZONA I	17,6	/	300	1.030
Cres	11,5	30% stambena građ. (4SJ na min.gč.1000 m ²), 70% višeob.kuća (3SJ, min.gč. 500m ²)	34 stambene građevine (4SJ) i 161 višeob. kuća (3SJ)	619
Valun	1,7	Stambena građ. (4SJ na min.gč.500 m ²),	34	136
Martinšćica	3,8	Stambena građ. (4SJ na min.gč.600 m ²),	62	248
Miholašćica	0,6	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	9	27
ZONA II	15,4	/	259	725
Beli	1,1	Obiteljska kuća (1SJ, min.gč. 400m ²)	26	26
Dragozetići	1,0	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	17	51
Filozici	0,2	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	2	6
Hrasta	0,4	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	5	15
Ivanje	0,0	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	0	0
Krčina	0,2	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	3	9

³⁵ Polazeći od stvarno neizgrađene površine GP naselja, površina dijela naselja na kojem će se graditi građevine stambene i stambeno poslovne utvrđena je za naselja Cres, Martinšćica

ZONA /Naselje	Raspoloživo za izgradnju (ha) ³⁵	Pretpostavljena tipologija nove gradnje	Potencijalni maks. broj objekata	Potencijalni maks. broj stambenih jedinica
Loznati	0,9	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	14	42
Lubenice	0,4	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	6	18
Merag	0,0	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	0	0
Orlec	3,0	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	50	150
Pernat	1,5	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	25	75
Porozina	0,7	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	11	33
Predošćica	0,2	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	4	12
Stivan	4,0	Višeob. kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	66	198
Sveti Petar	0,4	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	6	18
Važminec	0,0	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	0	0
Vidovići	0,5	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	8	24
Vodice	0,4	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	6	18
Zbičina	0,6	Višeob.kuća (3SJ, min.gč. 600m ²)	10	30
UKUPNO GRAD CRES	33,0	/	559	1.755

Izvor: PPUG Cres i analiza autora teksta

Prema provedenoj analizi utvrđeno je da je na ukupnoj raspoloživoj neizgrađenoj površini Grada Cresa sukladno uvjetima *Prostornog plana* moguće izgraditi ukupno 559 novih objekata s ukupno maksimalno 1.755 nove stambene jedinice. Od toga je u Zoni I procijenjeno ukupno 300 objekata (s

i Valun prema uvjetima i namjenama određenim kroz UPU-e. Za ostala naselja je od ukupne neizgrađene površine oduzeto 25% za smještaj prometnica i zelenih površina.

maksimalno 1.030 stambenih jedinica), a u Zoni II ukupno 259 objekata (s maksimalno 725 stambenih jedinica).

2.8.3. Maksimalni potencijal izgradnje na izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene

Potencijalni maksimum izgrađenosti izgrađenog dijela građevinskog područja naselja moguće je procijeniti primjenom sličnog postupka izračuna kao i kod procjene moguće izgradnje na neizgrađenim dijelovima naselja. Treba, međutim, posebno naglasiti da se radi o okvirnoj procjeni s obzirom da na rekonstrukciju utječu brojni čimbenici koji nisu obuhvaćeni ovom analizom (npr. postojeće udaljenosti od cesta, ruba građevnih čestica, postojeće visine, cijena zahvata rekonstrukcije i sl.).

Potrebno je istaknuti da je u naselju Cres, na području povijesne jezgre moguća isključivo rekonstrukcija postojećih građevina, sukladno uvjetima Područnog konzervatorskog ureda, Rijeka (Ministarstvo kulture i medija), odnosno (većinom) isključivo u postojećem gabaritu. Dodatno, u povijesnoj jezgri je prosječna veličina građevne čestice znatno manja.

Prema izračunu, ukupno je na području izgrađenog dijela građevinskog područja naselja moguće izgraditi maksimalno 4.656 stambenih jedinica. Usporedi li se dobiveni broj s brojem postojećih stambenih jedinica na području Grada Cresa (Popis 2021.g.³⁶) koji iznosi 3.929, te uzimajući u obzir da su mogućnosti rekonstrukcije često ograničene, može se zaključiti da nije očekivano značajno povećanje broja stambenih jedinica izgradnjom i rekonstrukcijom u izgrađenom dijelu GP naselja.

³⁶ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021., DZS

³⁷ Polazeći od stvarno neizgrađene površine GP naselja, za utvrđivanje dijela naselja na kojem su izgrađene građevine stambene i stambeno poslovne namjene primijenjen je sljedeći postupak:

- Za naselje Cres - od ukupne površine mješovite i stambene namjene (46,17 ha) oduzet je neizgrađeni dio (11,5ha) i još 15% za smještaj prometnica

Tablica 2.8.3. Maksimalni potencijal izgradnje na izgrađenom dijelu GP naselja

ZONA / Naselje	Izgrađena površina (ha) ³⁷	Pretpostavljena tipologija gradnje	Potencijalni maks. broj objekata	Potencijalni maks. broj stambenih jedinica
ZONA I	47,6	/	1.680	3.093
Cres	29,3	70% višeob. kuća (3Sj, gč. 700m ²) 30% obiteljska kuća, (1Sj, gč.80m ²)	293 višeob. kuće (3Sj), 1098 kuća (1Sj)	1.977
Valun	3,9	Stambena građevina (4Sj gč.500 m ²)	78	312
Martinšćica	12,0	Stambena građevina (4Sj gč.700 m ²)	171	684
Miholašćica	2,4	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	40	120
ZONA II	31,8	/	521	1.563
Beli	2,7	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	45	135
Dragozetići	2,9	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	47	141
Filozići	0,7	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	11	33
Hrasta	0,6	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	9	27
Ivanje	1,1	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	18	54
Krčina	0,5	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	8	24
Loznati	1,2	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	20	60
Lubenice	0,9	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	14	42
Merag	1,7	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	28	84

- Za naselje Martinšćica - oduzeto je ukupno 40% od izgrađenog dijela (15% za prometnice, 10% za zelenilo, 15% za druge sadržaje u naselju)
- Za naselje Valun- oduzeto je ukupno 40% od izgrađenog dijela (15% za prometnice, 10% za zelenilo, 15% za druge sadržaje u naselju)
- Za ostala naselja oduzeto je ukupno 25% (15% prometnice, 10% zelenilo)

ZONA / Naselje	Izgrađena površina (ha) ³⁷	Pretpostavljena tipologija gradnje	Potencijalni maks. broj objekata	Potencijalni maks. broj stambenih jedinica
Orlec	5,0	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	82	246
Pernat	2,1	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	34	102
Porozina	3,4	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	57	171
Predošćica	1,0	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	17	51
Stivan	5,0	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	83	249
Sveti Petar	0,8	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	12	36
Važminec	0,3	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	5	15
Vidovići	0,8	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	12	36
Vodice	0,4	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	7	21
Zbičina	0,8	Višeobiteljska kuća (3Sj, gč. 600m ²)	12	36
UKUPNO GRAD CRES	79,4	/	2.201	4.656

Izvor: Autori teksta

2.8.4. Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene

Ukupni potencijal izgradnje dobiva se zbrojem maksimalnog broja stambenih jedinica, odnosno objekata na neizgrađenom i na izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja mješovite namjene.

Prema metodologiji, maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene na području Grada Cresa iznosi ukupno 6.411 stambenih jedinica. Najveći

potencijal izgradnje je u neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja u Zoni I.

Tablica 2.8.4. Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene – stambene jedinice

ZONA / Naselje	Maks. izgradnja stambenih jedinica na neizgrađenom dijelu	Maks. izgradnja stambenih jedinica na izgrađenom dijelu	Ukupni maksimalni potencijal izgradnje
ZONA I (ukupno)	1.030	3.093	4.123
Cres	619	1.977	2.596
Valun	136	312	448
Martinšćica	248	684	932
Miholašćica	27	120	147
ZONA II (ukupno)	725	1.563	2.288
Beli	26	135	161
Dragozići	51	141	192
Filozici	6	33	39
Hrasta	15	27	42
Ivanje	0	54	54
Krčina	9	24	33
Loznati	42	60	102
Lubenice	18	42	60
Merag	0	84	84
Orlec	150	246	396
Pernat	75	102	177
Porozina	33	171	204
Predošćica	12	51	63
Stivan	198	249	447
Sveti Petar	18	36	54
Važminec	0	15	15
Vidovići	24	36	60

ZONA / Naselje	Maks. izgradnja stambenih jedinica na neizgrađenom dijelu	Maks. izgradnja stambenih jedinica na izgrađenom dijelu	Ukupni maksimalni potencijal izgradnje
Vodice	18	21	39
Zbičina	30	36	66
UKUPNO GRAD CRES	1.755	4.656	6.411

Izvor: Autori teksta

Kao relevantniji pokazatelj zauzimanja prostora, može se sagledavati maksimalni broj objekata koji se mogu izgraditi na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskih područja naselja.

Tablica 2.8.5. Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene – objekti

ZONA / Naselje	Maks. izgradnja objekata na neizgrađenom dijelu	Maks. izgradnja objekata na izgrađenom dijelu	Ukupni maksimalni potencijal izgradnje (objekti)
ZONA I (ukupno)	300	1.680	1.980
Cres	195	1.391	1.586
Valun	34	78	112
Martinšćica	62	171	233
Miholašćica	9	40	49
ZONA II (ukupno)	259	521	780
Beli	26	45	71
Dragozetići	17	47	64
Filozići	2	11	13
Hrasta	5	9	14
Ivanje	0	18	18
Krčina	3	8	11
Loznati	14	20	34
Lubenice	6	14	20

ZONA / Naselje	Maks. izgradnja objekata na neizgrađenom dijelu	Maks. izgradnja objekata na izgrađenom dijelu	Ukupni maksimalni potencijal izgradnje (objekti)
Merag	0	28	28
Orlec	50	82	132
Pernat	25	34	59
Porozina	11	57	68
Predošćica	4	17	21
Stivan	66	83	149
Sveti Petar	6	12	18
Važminec	0	5	5
Vidovići	8	12	20
Vodice	6	7	13
Zbičina	10	12	22
UKUPNO GRAD CRES	559	2.201	2.760

Izvor: Autori teksta

Proizlazi da je na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene na području Grada Cresa moguće maksimalno izgraditi 2.760 objekata, pri čemu je najveći potencijal za izgradnju u Zoni I.

2.8.5. Raspoloživa površina kupališnog prostora

Kupališnim prostorom smatra se ukupna površina za koju je utvrđeno da se koristi za kupanje, uključujući i 'službeno' određene plaže, a isključujući površine u lučkim područjima i one s drugim namjenama koje su nespojive s kupanjem.

Površina kupališnog prostora određena je kombiniranjem više izvora: digitalnog ortofoto (DOF) snimka iz 2024. godine, važećih prostornih i urbanističkih planova te podataka s Google Maps platforme. Na DOF snimku su ucrtane površine plaža tj. kopnenog kupališnog prostora prema vidljivim obilježjima, sve do službene obalne linije koju definira Hrvatski hidrografski

institut. Ovako dobivene površine predstavljaju procjene na temelju dostupnih podataka te su, s obzirom na razlučivost dostupnog DOF snimka, moguća odstupanja od stvarnog stanja na terenu.

Kupališni prostor je, osim prema površini, razvrstan i prema položaju odnosno dostupnosti, kako slijedi:

- Gradske/naseljske plaže - vrlo lako dostupne, smještene unutar naselja, često uz šetnice;
- Plaže u funkciji turističkih kompleksa - lako dostupne, smještene uz susjedna turistička naselja, hotele ili kampove;
- Teže dostupne plaže - plaže izvan neposredne blizine naselja ili turističkih kompleksa, moguć pristup automobilom, uz zadnjih 100–300 m pješice;
- Izolirane plaže - pristup isključivo brodom ili pješice na udaljenosti većoj od oko 300 m, često po strmom i zahtjevnom terenu.

Tablica 2.8.6. Površina kupališnog prostora/plaža prema tipu pristupa

ZONA / vrsta plaže prema tipu pristupa	Površina (m ²)
UKUPNO GRAD CRES	74.726
ZONA I	26.952
Gradske/naseljske plaže	10.571
Plaže u funkciji turističkih kompleksa	11.687
Teže dostupne plaže	3.110
Izolirane plaže	1.584
ZONA II	47.774
Gradske/naseljske plaže	1.546
Plaže u funkciji turističkih kompleksa	6.010
Teže dostupne plaže	12.371
Izolirane plaže	27.847

Izvor: Autori teksta

Plaže na području Grada moguće je, nadalje, razvrstati prema tipu podloge:

- Šljunčane – 60.075 m² (80%)
- Stjenovite – 9.590 m² (13%) i stjenovite/ betonirane – 2.084 m² (3%)
- Betonirane – 2.977 m² (4%)

Tablica 2.8.7. Površina kupališnog prostora/plaža prema tipu pristupa i vrsti podloge

ZONA / vrsta plaže prema tipu pristupa	Površina plaže prema vrsti podloge (m ²)				UKUPNO
	Betonirana	Stjenovita	Stjenovita, djelom betonirana	Šljunčana	
UKUPNO GRAD CRES	2.977	9.590	2.084	60.075	74.726
ZONA I	2.977	4.227	2.084	17.395	26.952
Gradske/naseljske plaže	333	1.488	195	8.555	10.571
Plaže u funkciji turističkih kompleksa	2.645	2.738	204	6.100	11.687
Teže dostupne plaže			1.684	1.426	3.110
Izolirane plaže				1.584	1.584
ZONA II		5.363		42.411	47.774
Gradske/naseljske plaže		429		1.117	1.546
Plaže u funkciji turističkih kompleksa		2.549		3.461	6.010
Teže dostupne plaže		2.385		9.986	12.371
Izolirane plaže				27.847	27.847

Izvor: Autori teksta

Sukladno provedenoj analizi ukupno je na području Grada Cresa utvrđeno 74.726 m² kupališnog prostora. Udio izoliranih i teže dostupnih plaža čini 60% površine ukupnog kupališnog prostora, što ukazuje na visok stupanj prirodosti plaža. U Zoni II ovaj tip plaža čini čak 84% kupališnog prostora. Prema vrsti podloge radi se o stjenovitim i najviše o relativno uskim šljunčanim plažama.

Površina gradskih/naseljskih plaža i plaža u funkciji turističkih kompleksa najveća je, očekivano, u Zoni I gdje zauzimaju 83% kupališnog prostora. Prema vrsti podloge ove su plaže u najvećoj mjeri šljunčane (65%), a zatim stjenovite (16%), što, uz potrebu godišnje dohrane šljunčanih plaža, također ukazuje na prirodost creskih plaža.

2.8.6. Zone ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja

Na području Grada Cresa PPUG-om su određena građevinska područja ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja za hotele (T1), turistička naselja (T2) i kampove (T3). Ukupna površina zona hotela iznosi 40,2 ha i u potpunosti je neizgrađena. Ukupna površina zona turističkih naselja iznosi 24,4 ha, od čega izgrađeni dio iznosi 19,9 ha. Ukupna površina zona kampova iznosi 94 ha, od čega izgrađeni dio iznosi 60,1 ha.

Mogućnosti nove gradnje kapaciteta ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja najveće su na području Zone I gdje su *Prostornim planom* predviđeni svi hotelski (T1) objekti kao i veći dio dodatnog smještaja u kampovima. Mogućnost nove izgradnje u Zoni II odnosi se na manja turistička naselja (Porozina, Merag) i kampove (Lubenice, Orlec).

Hoteli, pansioni, aparthoteli, vile i sl:

- T1₃ Kovačine (kod Cresa), neizgrađena, površine 5 ha, maksimalni kapacitet 350 kreveta;
- T1₅₋₁ Grabar Barnarski (kod Cresa), neizgrađena, površine 3,5 ha, maksimalni kapacitet 500 kreveta;
- T1₅₋₂ Grabar Barnarski (kod Cresa), neizgrađena, površine 12,9 ha i maksimalni kapacitet 900 kreveta;
- T1₆ Centar (kod Martinšćice), neizgrađena, površine 17,9 ha, maksimalni kapacitet 1200 kreveta;
- T1₇ Zdovice (kod Valuna), neizgrađena, površine 0,9 ha, maksimalni kapacitet 60 kreveta.

Turistička naselja:

- T2₁ Stara Gavza (kod Cresa), izgrađena, površine 9,3 ha, maksimalni kapacitet 900 kreveta;
- T2₃ Zaglav (kod Miholašćice), izgrađena, površine 10,0 ha, maksimalni kapacitet 800 kreveta;
- T2₄₋₁ Porozina, pretežito izgrađena, površine 2,65 ha, od čega je 0,6 ha izgrađeno i 2,05 ha neizgrađeno, maksimalni kapacitet 300 kreveta;
- T2₄₋₂ Porozina, neizgrađena 1,9 ha maksimalni kapacitet 240 kreveta;
- T2₅ Merag, neizgrađena, površine 0,5 ha, maksimalni kapacitet 55 kreveta.

Kampovi:

- T3₁ Kovačine (kod Cresa), pretežito izgrađena, površine 32,0 ha od čega je 29 ha izgrađeno i 3 ha neizgrađeno;
- T3₂ Slatina (kod Martinšćice), pretežito izgrađena, površine 40,8 ha, od čega je 28,4 ha izgrađeno i 12,4 ha neizgrađeno;
- T3₃ Pod Beli, pretežito izgrađena, površine 1,4 ha od čega je 1,3 ha izgrađeno;
- T3₄ Zdovice (kod Valuna), pretežito izgrađena, od čega je 1,4 ha površine izgrađeno i 0,6 ha površine neizgrađeno;
- T3₅ Travnice (kod Valuna), neizgrađena, površine 5,8 ha;
- T3₆ Lubenice, neizgrađena, površine 2,00 ha;
- T3₇ Železni Menik (kod Orleca), neizgrađena, površine 10,0 ha.

2.9. Organiziranost i dostupnost javnih usluga

U Gradu Cresu dostupne su sve osnovne javne službe bitne za sigurnost boravka u destinaciji.

Medicinska skrb³⁸

U Cresu djeluju dvije ordinacije obiteljske medicine, stomatološka ordinacija i patronažna služba u sklopu Doma zdravlja PGŽ, ispostava Zavoda za hitnu medicinu PGŽ te ljekarna Cres. Grad financira redovite dolaske specijalista pedijatra, internista i radiologa. Od 2024. godine također je uspostavljena civilna Helikopterska hitna medicinska služba iz baze djelovanja Rijeka (Zračna luka Rijeka na Krku).

Tijekom turističke sezone (15.6. – 15.9.) raspoložive su dvije turističke ambulante, i to u Cresu i u Martinšćici.

U cilju privlačenja deficitarnog medicinskog kadra, Grad Cres oslobađa liječnike najamnine u gradskim stanovima ili sufinancira najam stana te je nadalje, uz sufinanciranje Županije, započeo izgradnju stanova za liječnike.

Policija

Za policijske poslove nadležna je Policijska postaja Mali Lošinj, ispostava Cres. Prema informacijama Policijske postaje, u 2024. godini registrirano je u gradovima Cres i Lošinj 207 kaznenih djela.³⁹

Civilna zaštita⁴⁰

Za područje Grada Cresa organiziran je stožer civilne zaštite u čijoj je nadležnosti zaštita i spašavanje u velikim nesrećama i katastrofama, uključujući evakuaciju i zbrinjavanje turista. Operativne snage civilne zaštite uključuju DVD Cres, Crveni križ, HGSS-stanica Rijeka i druge službe koje se

bave zaštitom i spašavanjem u svojoj redovnoj djelatnosti. Stožer djeluje prema redovitim planovima i smjernicama.

Vatrogastvo⁴¹

Središnja vatrogasna postrojba za područje Grada Cresa je DVD Cres. Vatrogasnu postrojbu čini 20 operativnih dobrovoljnih vatrogasaca od kojih su četiri stalno zaposlena profesionalna vatrogasca. DVD posjeduje četiri vatrogasna vozila različite specifične namjene te opremu za osoblje.

Rad DVD Cres usklađen je s *Planom zaštite od požara za Grad Cres* te s godišnjim provedbenim planovima. U 2023. godini odrađeno je ukupno 100 intervencija: požarne (16), tehničke (78) i izvidi (6). Proračun Grada za usluge protupožarne zaštite iznosio je 103.000 Eura u 2023. i 165.000 Eura u 2024.⁴²

Heliodrom Cres

Heliodrom je lociran uz županijsku cestu, neposredno u zaleđu hotelske i kamp zone u Cresu. Opremljen je rasvjetom na solarno napajanje, što omogućava slijetanje noću, te daljinskim video nadzorom.⁴³

Zaštita od buke

Razina buke i dozvoljena prekoračenja u Gradu Cresu regulirani su gradskom *Odlukom o dozvoljenom prekoračenju najviše dopuštene razine buke*. Dozvoljena razina buke na otvorenom prostoru i terasama ugostiteljskih objekata u Gradu ne smije iznositi više od LAeq_75 dB(A), T=15 min, do najdulje 01.00 sat.⁴⁴ Uz suglasnost gradonačelnika, moguća su prekoračenja za potrebe održavanja javnih skupova ili zabavnih događanja.

U 2024. godini Grad je zaprimio jednu prijavu o kršenju dozvoljene razine buke. Prema istraživanjima TZGC (2025.), turisti ne doživljavaju buku kao problem tijekom boravka, dok je to za lokalno stanovništvo najmanji od faktora iritacije.

³⁸ <https://domzdravlja-pgz.hr/pretraga-kontaktata/>; <https://gradonacelnik.hr/vijesti/cres-u-zdravstvenu-skrb/>; <https://www.novolist.hr/rijeka-regija/doseljeni-lijecnici-odusevljeni-su-cresom/>; <https://hhms.hr/>

³⁹ Kaznena djela statistički se evidentiraju za cijelu Policijsku postaju kojoj pripadaju gradovi Cres i Mali Lošinj, odvojeni podaci nisu dostupni

⁴⁰ <https://www.cres.hr/sluzbene-novine-grad-a-cresa-godina-iii-broj-9-13-lipnja-2024>

⁴¹ Ibid.

⁴² <https://www.cres.hr/wp-content/uploads/2024/12/1690.pdf>; <https://www.cres.hr/wp-content/uploads/2024/12/1955.pdf>

⁴³ <https://zastita.info/hr/novosti/novi-sustav-rasvjete-i-videonadzora-na-creskom-heliodromu>

⁴⁴ Službene novine PGŽ, godina XXIV, broj 13, 2016.

2.10. Nositelji turističke politike

Ključni nositelji turističke politike Grada Cresa su Gradska uprava, naročito kroz rad Jedininstvenog upravnog odjela i njegovih tijela, te Turistička zajednica Grada Cresa.

Gradska uprava: Jedininstveni upravni odjel

Jedininstveni upravni odjel Grada, specifično kroz svoje nadležnosti iz područja financija, prostornog planiranja, poduzetništva i gospodarstva, ima ključnu ulogu u oblikovanju i usmjeravanju turističkog razvoja i rasta Grada Cresa. Uz niz programa koji više ili manje izravno utječu na kvalitetu turističke ponude Grada Cresa (npr. komunalna infrastruktura, zdravstvo, sport i civilno društvo, itd.), aktivnosti od primarnog interesa za turizam planirane u 2024. uključuju:⁴⁵

- Održavanje obalnog pojasa, naročito uređenosti gradskih plaža (npr. dohranjivanje, javna solarna rasvjeta, osiguranje pristupa osobama smanjene pokretljivosti i dr.);
- Uređenje Interpretacijskog centra Creski kaić;
- Rekonstrukcija Kulturnog centra Susajda (Cres), uključujući prostore za kino projekcije, kazališne i druge predstave, koncerte i sl.;
- Organizacija (Lubeničke glazbene večeri) i podrška kulturnim događanjima (npr. Teatar na Pjacetu, Advent) te udrugama u kulturi;
- Razvoj multimedijskog prikaza Grada Cresa u doba renesanse;
- Poticanje razvoja poljoprivrede uz subvencije poljoprivrednicima;
- Poticanje razvoja poduzetništva uz subvencije mikro-poduzetnicima.

Turistička zajednica Grada Cresa

Kao destinacijska menadžment organizacija, Turistička zajednica Grada Cresa (TZGC) predstavlja ključan subjekt u strateškom i operativnom upravljanju turizmom kroz koordinaciju dionika, razvoj turističkih proizvoda i promociju Grada Cresa na turističkom tržištu.

⁴⁵ <https://www.cres.hr/wp-content/uploads/2024/12/2049.pdf>; <https://www.cres.hr/wp-content/uploads/2025/04/Proracun-u-malom-Vodic-za-gradane.pdf>

Sukladno ingerencijama, TZGC je u 2024. godini najveći udio budžeta alocirala na aktivnosti razvoja proizvoda (38%), u sklopu čega prije svega na razvoj kulturno-zabavnih i sportskih manifestacija bilo u vlastitoj organizaciji ili kao potporu drugim organizatorima, zatim na komunikaciju i oglašavanje (27%) te na poticanje uređenja destinacije i upravljanje kvalitetom (9%). Među aktivnostima TZGC ističu se (dodatno vidjeti Točku 2.13.):⁴⁶

- Organizacija i potpora manifestacija (naročito onih usmjerenih na čuvanje lokalne tradicije): Cres na pijatu, Creski semenj, Ljeto na Cresu, Ljetni karneval, Advent u Cresu; 4 islands race, Creski kaić, Lubeničke glazbene večeri, Creska ovca, Festival meha i dr.;
- Uređenje destinacije, s fokusom na uređenje i održavanje pješačkih staza (oko 150 km), obnovu i postavljanje signalizacije uz staze prema Kvarner Outdoor standardima, čišćenje i održavanje plaža (kojima upravlja TZGC);
- Podizanje svijesti o potrebi očuvanja mora, kopna i zraka kroz projekt *Be green, keep it clean* te postavljanje info-tabli u krajoliku ('ambasadori' projekta su škamp, ovca i sup svaki predstavljajući 'svoj' dio prirodnog habitata);
- Organizacija edukacija za privatne iznajmljivače, uključujući vođenu turu 'Upoznaj Cres', 'kako' radionice (npr. izraditi vodič za goste, itd.);
- Pokretanje članstva Grada Cresa u organizaciji *Green Destinations*, globalno prepoznatljivog brenda koji okuplja, kroz sustav standarda razvija i potom promovira mjesta posvećena održivom turizmu. Kao obavezan sadržaj prijave izrađena je priča '*Time flies, will I – the story of griffon vultures on Cres Island*' koja je uvrštena u *Green Destination Top 100 Stories* kao jedan od najboljih svjetskih primjera dobre prakse.

Realizirani projekti **Strategije razvoja turizma: Mali Lošinj i Cres**⁴⁷

U suradnji gradova Cres i Mali Lošinj, odnosno gradskih turističkih zajednica realizirani su projekti: Via Apsyrtides, valorizacija pomorske baštine, izrada zajedničkih promotivnih materijala te smeđa signalizacija.

⁴⁶ TZGC, *Izvješće o izvršenju Godišnjeg programa rada i financijsko izvješće TZG Cresa za 2024. godinu*

⁴⁷ Horwath HTL (2021), *Strategija razvoja turizma: Mali Lošinj i Cres*

2.11. Stanje i potrebe ljudskih potencijala

Sektor turizma i ugostiteljstva danas generira 11 milijuna radnih mjesta u zemljama EU. Tijekom 2022. godine procjenjivalo se da nedostaje između 10% do 20% radne snage u usporedbi s razinom zaposlenosti iz 2019. godine⁴⁸, no prema posljednjim podacima HOTREC-a u 2024. godini nedostatak djelatnika smanjen je ispod 10%.

Prema procjenama UPUHH-a, u hrvatskom turističkom sektoru potrebno je tijekom glavne turističke sezone, uz stalno zaposlene djelatnike, dodatno zaposliti još oko 70 tisuća djelatnika, od čega oko 55 tisuća iz inozemstva. Procjenjuje se, nadalje, da u 2024. godini na tržištu nije bilo moguće pronaći do tri tisuće djelatnika.⁴⁹

Nedostatak radne snage u domeni turizma i ugostiteljstva u zemljama EU, a koje u dobroj mjeri karakteriziraju i situaciju u RH, odraz su procesa kontinuiranog starenja i smanjivanja broja stanovnika u zemljama EU, utjecaja COVID-19 pandemije na međusektorski transfer zaposlenosti, ali i nedovoljno visokih naknada i beneficija (posebice u uvjetima sve zahtjevnijih radnih uvjeta i složenijih zahtjeva kupaca).

Kao odgovor na rastuće potrebe sektora za radnom snagom i, posebice, na nužnost privlačenja i zadržavanja talenata⁵⁰, u Hrvatskoj se provode mjere poticanja i promoviranja zanimanja u sektoru turizma i ugostiteljstva⁵¹ te usklađivanja kompetencija ljudskih potencijala sa zahtjevima radnih mjesta i tržišta rada u turizmu.⁵² Uz navedene mjere, a u želji da se ubrza cijeli proces jačanja konkurentnosti ljudskih potencijala u turizmu i ugostiteljstvu, prepoznata je i potreba razvoja centara strukovnih kompetentnosti kao mjesta izvrsnosti u osposobljavanju kadrova za turizam i ugostiteljstvo.⁵³ U tom

⁴⁸ HOTREC: *Labour shortages in the hospitality sector: forward-thinking and practices sharing*, September, 2022.

⁴⁹ Prema podacima UPUHH-a

⁵⁰ Provedbeni program Ministarstva turizma i sporta za razdoblje 2021. do 2024., Zagreb, prosinac 2023.

⁵¹ Mjera je usmjerena na promociju zanimanja u turizmu uključujući i stipendiranje kako bi se motivirali mladi i poslodavci za zanimanja u sektoru turizma i ugostiteljstva te osigurala kvaliteta umrežavanja obrazovnih ustanova i poslodavaca.

kontekstu valja naglasiti važnost novootvorenog Regionalnog centra kompetentnosti na području Primorsko-goranske županije: RCK RECEPT pri Ugostiteljskoj školi Opatija.

2.11.1. Kretanje zaposlenosti u Gradu Cresu

Polazeći od zadnje dostupnih podataka Državnog zavoda za statistiku, na području Grada Cresa najviša razina zaposlenosti u 2024. godini bila je tijekom mjeseca kolovoza, s 1.774 zaposlenih, a najmanja tijekom mjeseca ožujka kada je bilo zaposleno 1.208 djelatnika.

NKD 2007 djelatnost I (Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) generirala je 30% ukupne zaposlenosti u kolovozu (tijekom najveće ukupne zaposlenosti) odnosno 26% u ožujku (najmanja ukupna zaposlenost).

Tablica 2.11.1. Ukupna zaposlenost i zaposlenost u djelatnosti I na području Grada Cresa, 2024. godina po mjesecima

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Ukupno zaposl.	1.255	1.214	1.208	1.248	1.381	1.548	1.717	1.774	1.769	1.623	1.436	1.342
Zaposl – djel. I	278	281	311	369	446	523	544	540	539	446	301	297
Udio djel. I u %	22,2	23,1	25,7	29,6	32,3	33,8	31,7	30,4	30,5	27,5	21,0	22,1

Izvor: Podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, obrada Institut za turizam

Prema podacima HZZ-a o nezaposlenim osobama na području HZZ ureda Cres – Lošinj, tijekom srpnja 2024. godine ukupno je u evidenciji nezaposlenih bilo 77 osoba, podjednako muških i ženski (38 muških i 39 ženskih osoba).

⁵² Mjera je usmjerena na unaprjeđenje kvalitete usluga, povećanje produktivnosti i zapošljivosti, motiviranje mladih za obrazovanje u turizmu, socijalno uključivanje osoba s invaliditetom te jačanja kapaciteta za održivi razvoj turizma.

⁵³ Uspostavljanje centara strukovne kompetentnosti sukladno je *Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije RH* (Mjere 7.1.11 do 7.1.13).

2.11.2. Kretanje zaposlenosti u djelatnosti ugostiteljstva i turizma u Gradu Cresu

Kada je riječ o kretanju zaposlenosti u djelatnosti ugostiteljstva i turizma na godišnjoj razini, na području Cresa tijekom 2024. godine bilo je, prema kriteriju ekvivalenta punog radnog vremena (radni sati), prosječno 392 zaposlenih (godišnji prosjek prema satima rada; tablica 2.11.2.), od čega su 47% činile žene, a 53% muškarci.

Dekompozicija broja zaposlenih u djelatnosti turizma i ugostiteljstva na području Grada prema vrsti poslodavca ukazuje na činjenicu da je zaposlenost u promatranoj djelatnosti ravnomjerno raspoređena na zapošljavanje u pravnim osobama (poduzeća), u odnosu na ostale poslodavce (obiteljski smještaj, OPG, ugostiteljski objekti u privatnom vlasništvu i sl.). Tijekom sezone nešto je veći broj zaposlenih kod ostalih poslodavaca 56%, no van sezone broj zaposlenih u pravnim osobama ima udio veći od 60%.

Tablica 2.11.2. Broj zaposlenih u Gradu Cresu u djelatnosti I prema kriteriju ekvivalenta punog radnog vremena (radni sati) i prosjek godine, 2024. godina po mjesecima

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	Ø
Zaposleni - ukupno	272	274	302	360	431	502	522	515	514	429	293	289	392
Zaposleni - prav.osobe	168	169	174	188	211	232	235	228	230	200	174	169	198
Udio prav. osobe u %	62	62	58	52	49	46	45	44	45	47	60	59	51
Zaposleni - ostali	104	105	128	172	220	270	286	287	284	229	118	119	194
% ostali	38	38	42	48	51	54	55	56	55	53	40	41	49

Izvor: Podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, obrada Institut za turizam

Analiza kretanja mjesečnih razina zaposlenosti na području Grada Cresa ukazuje, očekivano, na prilično velike sezonske oscilacije. Tako je broj zaposlenih osoba prema satima rada, u pravilu, najveći u srpnju, a najmanji u razdoblju studeni-veljača. Kad je riječ o 2024. godini broj zaposlenih u srpnju bio je 522 osobe, gotovo dvostruko veći u odnosu na siječanj kada je bilo zaposleno 272 osoba. Pritom su razlike u broju zaposlenih u srpnju i

prosinac/siječanj kod pravnih osoba znatno manje izražene nego je to slučaj kod ostalih poslodavaca.

Kretanje broja zaposlenih u turizmu i ugostiteljstvu u Gradu Cresu po mjesecima upućuje na godišnje potrebe za sezonskim radnicima. Tijekom 2024. godine, potreba za sezonskim radnicima, kao razlika zaposlenosti tijekom srpnja u odnosu na početak godine, kretala na razini od oko 250 osoba.

S obzirom na kvalifikacijsku strukturu zaposlenih u turizmu i ugostiteljstvu RH, može se očekivati da će srednjoškolski strukovni programi za turizam i ugostiteljstvo (kuhari, slastičari, konobari i sobarice) i dalje generirati najveći broj zanimanja u ovoj djelatnosti. Valja, međutim, upozoriti da potražnja za zanimanjima kao što su, primjerice, hotelsko-turistički tehničari i/ili hotelsko-turistički komercijalisti opada.

U TZ Grada Cresa zaposleno je troje djelatnika i direktorica. Kako je razina turističke aktivnosti na cijelom području Grada u stalnom porastu, a isto vrijedi i za kvalitetu turističkog proizvoda, za očekivati je i da će se broj djelatnika u uredu TZ Cresa s vremenom povećavati, pri čemu taj rast ne bi trebao biti prevelikog intenziteta. Valja imati na umu da će na povećanje zaposlenosti potencijalno utjecati i povećanje zadataka koje Zakon o turizmu (NN 156/2023) stavlja pred turističke zajednice.

2.12. Stanje digitalizacije

Grad Cres raspolaže suvremenom digitalnom infrastrukturom. Cijelo područje Grada pokriveno je 4G mrežom, dok je 5G signal dostupan u naselju Cres.⁵⁴ Besplatan Wi-Fi osiguran je na javnim površinama u središtu naselja Cres,⁵⁵ a široko je dostupan i u većini smještajnih i ugostiteljskih objekata diljem Grada.

Uvid u razinu digitalizacije daju sljedeći primjeri:⁵⁶

'Smart city' sustavi	<ul style="list-style-type: none"> • Pametno gospodarenje otpadom – korištenje otpadomjera i čip-kartica za precizno praćenje i naplatu količina mješovitog komunalnog otpada • Aplikacija 'Transparentan proračun' – omogućava građanima praćenje potrošnje proračunskih sredstava Grada Cresa • Aplikacija 'KEKS Pay' – kao mogućnost za plaćanje komunalne naknade, vode i otpada • Sustav digitalnih obrazaca – omogućava građanima prijavu komunalnih i drugih problema, podnošenje zahtjeva i/ili davanje prijedloga gradskim službama elektroničkim putem
Online turistički informacijski i rezervacijski sustavi	<ul style="list-style-type: none"> • Internet stranice – široko rasprostranjene kao informacijski i prodajni kanal među lokalnim ponuđačima usluga u turizmu (npr. TZG Cresa, hotelske kuće, ACI Marina Cres, turističke agencije i dr.) • Online turističke agencije (OTA) – pružaju mogućnost <i>online</i> kupnje smještaja u svim vrstama smještajnih objekata (npr. Booking.com, Airbnb i dr.)
Programi unapređenja digitalnih alata i vještina	<ul style="list-style-type: none"> • Provođenje poziva Ministarstva gospodarstva za sufinanciranje mikro, malih i srednjih poduzetnika u poboljšanju digitalnih vještina, odnosno u primjeni digitalnog marketinga te izradi složenih digitalnih rješenja ili strategije digitalne transformacije poduzeća

⁵⁴ <https://www.hrvatskitelekom.hr/karte-pokrivenosti>

⁵⁵ <https://wifi4eu.ec.europa.eu/>

⁵⁶ <https://www.cres.hr;> <https://gradonacelnik.hr;> <https://otok-cres.info>

Propisi o zaštiti osobnih podataka primjenjuju se u javnom i privatnom sektoru.

Razina digitalizacije ocjenjuje se nezadovoljavajućom te se u razvojnim planovima Grada Cresa naglašava nužnost primjene suvremenih tehnologija i digitalizacije u javne servise i gospodarstvo.⁵⁷ Uključuje to:

Plan razvoja Cresko-lošinjskog otočja do 2027. godine (2022.)	<ul style="list-style-type: none"> • Predviđene mjere: (1) Promicanje digitalne i medijske pismenosti u funkciji atraktivnog poslovnog okruženja; (2) Ulaganje u dostupnost i kvalitetu digitalne infrastrukture u funkciji kvalitetne javne infrastrukture • Predviđeni projekti: Digitalizacija usluga gradske uprave Grad Cres
Studija razvoja pametnih sela na području Grada Cresa (2022.)	<ul style="list-style-type: none"> • Predviđene mjere: (1) Uspostava digitalne infrastrukture za morske luke i plovila; (2) Digitalizacija javne uprave i usluga; (3) Uspostava zajednice za digitalne nomade; (4) Novi oblici interpretacije prirodne i kulturne baštine kroz digitalizaciju
Interreg Europe: DIGITAL ISLANDS (2024.-2028.)	<ul style="list-style-type: none"> • Projekt je usmjeren na razvoj i primjenu digitalnih rješenja koja doprinose poboljšanju kvalitete života i boravka na otocima, osobito u područjima: <ul style="list-style-type: none"> – Zdravstva – telemedicina – Obrazovanja - učenje na daljinu, – Gospodarstva - programi za rad na daljinu, digitalizacija turističke ponude, poboljšanje pristupa javnim uslugama – Prometa - prometna mobilnost

Grad Cres je od 2024. godine jedan od 13 partnera u Interreg Europe projektu 'Digitalna rješenja za osnaživanje otočnih zajednica' (DIGITAL ISLANDS):

⁵⁷ JU Regionalna razvojna agencija PGŽ (2022), *Plan razvoja Cresko-lošinjskog otočja do 2027. Godine*; OTRA (2022), *Studija razvoja pametnih sela na području Grada Cresa*

2.13. Analiza komunikacijskih aktivnosti⁵⁸

Turistička zajednica Grada Cresa (TZGC) glavni je nositelj komunikacijskih aktivnosti Grada na turističkom tržištu. Promocija Grada također se odvija u suradnji s TZG Mali Lošinj te u sinergiji s vertikalnim sustavom koji uključuje TZ Kvarner i HTZ kao i kroz udruženo oglašavanje s gospodarskim subjektima.

U 2024. godini budžet TZGC za aktivnosti komunikacije i oglašavanja iznosio je 138.500 Eura, što predstavlja oko četvrtinu (27%) ukupnih rashoda.

U komunikacijskim aktivnostima koriste se svi danas relevantni *offline* i *online* kanali. Uključuje to sudjelovanje na sajmovima, odnose s javnošću, kreiranje promotivnih materijala, digitalnu komunikaciju putem internetskih stranica i društvenih mreža te turističke informativne aktivnosti u mjestima.

Kroz tržišnu komunikaciju TZGC gradi brend identitet 'Cres, otok bez stresa'.

Offline aktivnosti

Offline komunikacijski kanali i aktivnosti korišteni u 2024. uključuju:

Tiskani promotivni materijali	<ul style="list-style-type: none"> • Imidž brošura <i>Visit Cres, otok bez stresa</i> – fotografski bogato ilustrirana, prenosi glavna obilježja i aktivnosti na otoku. Prikazuje Cres kao 'raznoliku destinaciju', 'jedno od posljednjih mjesta gdje je moguće doživjeti Mediteran kakav je nekada bio' i 'mjesto bez stresa' • Jednobrazne kratke brošure naselja – izrađene za naselja Beli, Cres, Lubenice, Valun i Martinšćica • Karte i planovi – (1) plan Grada Cresa i (2) plan otoka Cresa s plažama • Zajednički materijali s TZG Malog Lošinja – (1) turistička karta otoka Cresa i Lošinja i (2) karta Via Apsyrtides s ostalim pješačkim i biciklističkim stazama Materijali se distribuiraju u TIC-evima, u smještajnim objektima, na sajmovima i u drugim poslovnim prilikama.
Sajmovi	<ul style="list-style-type: none"> • Pružanje podrške nastupima članica na sajmovima u Utrechtu, Stuttgartu, Munchenu i Beču

⁵⁸ TZGC, *Izvešće o izvršenju Godišnjeg programa rada i financijsko izvješće TZG Cresa za 2024. godinu*

Turističko-informativne aktivnosti

- **TIC** – pruža turističke informacije gostima, uključujući informacije oko smještaja u domaćinstvu; lociran u prostorijama TZGC (uz autobusni kolodvor u Cresu)⁵⁹
- **Interpretacijske table** – (1) postavljene na više mjesta u središtu Cresa predstavljaju ključne povijesne lokacije; (2) postavljene na stazama interpretiraju značajke prostora (npr. Staze stoljetnih maslinika, Via Apsyrtides)

Suradnja s partnerima

Suradnja TZGC s partnerima odvijala se tijekom 2024. kroz sljedeće modele:

Udruženo oglašavanje	<ul style="list-style-type: none"> • Suradnja s TZ Kvarnera i TZ Malog Lošinja – provedba <i>offline</i> i <i>online</i> kampanja na domaćem i inozemnim tržištima (Njemačka, Slovenija, Austrija i Italija) • Suradnja s gospodarstvom – udruženo oglašavanje i sufinanciranje media planova tvrtki Cresanka d.d. i Jadranka turizam d.o.o.
Suradnja s novinarima	<ul style="list-style-type: none"> • Suradnja s HTZ-om – prihvati i organizacija boravka novinara (Nizozemska, Italija, Njemačka, Austrija, Slovenija, Češka, Slovačka, Hrvatska i dr.); glavni interesi su <i>outdoor</i> i obiteljski odmor

Promotivne kampanje i projekti

TZGC trenutno provodi sljedeće promotivne kampanje i projekte:

Promotivna kampanja 'Posjeti Cres – Otok bez stresa'	<ul style="list-style-type: none"> • Dobro osmišljena kampanja na društvenim mrežama, cilja graditi imidž Cresa i promovirati njegove turističke proizvode, domišljato koristi anagram 'srce'
Projekt <i>Be green, keep it clean</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Projekt poticanja odgovornog ponašanja gostiju u destinaciji, simpatična primjena lokalnih životinja-simbola (ovca, škamp i sup)

⁵⁹ Analiza se bazira na stanju u 2024. godini te ne uključuje Interpretacijski centar 'Creski kačić' koji funkcionira kao interpretacijski i informacijski centar, a koji je otvoren u 2025. godini

Online komunikacija

Digitalno prisustvo TZGC može se sagledati kroz evaluaciju službene web stranice www.visitcres.hr i profila na društvenim mrežama:

Evaluacija web stranice www.visitcres.hr

Evaluacija se provodi u odnosu na sljedeće elemente:

- **Identitet i povjerenje** – stranica koristi uobičajenu oznaku 'visit' u URL-u i ima Favicon ikonu; vlasnik (TZGC) se identificira u zaglavlju logotipom
- **Dostupnost osobama s invaliditetom** – potrebno unaprijediti postavke pristupačnosti (npr. pojedinim fotografijama nedostaje alt opis, inicijalni kontrast je nezadovoljavajući, padajući izbornik na prelazak miša)
- **Organizacija i navigacija** – glavni izbornik je pregledan; stranica je višeslojna, s dobro organiziranim sadržajem podizbornika; intuitivna u navigaciji
- **Sadržaj** – naslovnica sadrži atraktivan i dinamičan video; sadržaj je bogat i raznolik, koristan i informativan; fotografije su kvalitetne; dio tekstova moguće bolje prilagoditi web formatu (npr. kraće rečenice, vizualna hijerarhija); fotografije nisu sve optimizirane za veličinu formata
- **Interaktivnost i personalizacija** – karte za biciklističke i pješačke staze raspoložive su za preuzimanje
- **Optimizacija za pretraživače** – optimizaciju je moguće dodatno unaprijediti intervencijama na duljini title i mega tagova na nekim jezicima te dodavanjem kanonskih i *hreflang* oznaka za verzije stranice na različitim jezicima
- **Tehničke performanse** – stranica koristi HTTPS sigurnosni protokol i responzivna je; moguće unaprijediti brzinu učitavanja (81/100 za desktop i 66/100 za mobilne uređaje) i prilagoditi ukupnu veličinu stranice za preuzimanje (7,53 MB)

Web analitika

Google Analytics analiza za 23.7.2024.- 23.7.2025:

- Od 144K aktivnih korisnika većina su novi, što potvrđuje jak doseg prema novoj publici
- Niski pokazatelji lojalnosti (DAU/MAU 2,4%; DAU/WAU 8,8%) upućuju na slabiji povrat korisnika
- Stopa angažmana od 60,9% sugerira umjerenu interakciju; prosječno vrijeme angažmana po sesiji je od 1,15 min te 1,55 min po aktivnom korisniku
- Većina prometa dolazi iz organskog pretraživanja (180K), što potvrđuje (poželjno) oslanjanje na SEO
- Najposjećenije stranice su 'Otok Cres', 'Manifestacije i događanja' i 'Plaže otoka Cresa'
- Glavni korisnici su iz Hrvatske, Slovenije, Njemačke, Italije i Austrije što potvrđuje kvalitetan doseg stranice na najvažnijim emitivnim tržištima

Društvene mreže

TZGC ima profile na Facebooku, Instagramu i TikToku. Analiza obuhvaća razdoblje 12./2024.-5./2025.

- **Facebook** (42 tisuće pratitelja, 35 tisuća oznaka 'sviđa mi se') – sadržaj je usklađen s web domenom, frekvencija objava je visoka
- **Instagram** (9.455 pratitelja) – ime i opis profila su usklađeni s web domenom i Facebook-om; frekvencija objava je visoka
- **TikTok** (1.800 pratitelja, 7.500 oznaka 'sviđa mi se')

Web stranica www.visitcres.hr ima dobar osnovni sadržaj, no postoji prostor za unaprjeđenje. Društvene mreže poboljšavaju promociju i pozicioniranje destinacije te doprinose kvalitetnom pristupu turističkom tržištu.

2.14. Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu

TZ Grada Cresa provela je istraživanje stavova lokalnog stanovništva o turizmu i utjecaju turizma na kvalitetu života u razdoblju 15. 9. – 30. 9. 2025. Istraživanje je provedeno CAPI metodom uz programirani upitnik na EUSurvey platformi.

Stavovi LOKALNOG STANOVNIŠTVA o turizmu (N=208 ispitanika)	
Sažetak: Značajan udio lokalnog stanovništva usmjeren je na turizam bilo kao glavni ili dodatni izvor prihoda. Velika većina vidi turizam kao bitan faktor održavanja i unapređenja kvalitete života i zadovoljni su njegovim dosadašnjim razvojem. Turizmom generirani faktori iritacije su neprimjerno odlaganje smeća, teškoće s pronalaskom parkiranja i gužve u prometu (na trajektnom pristaništu), ali ne i drugi oblici gužve (na plažama, ulicama, u dućanima) ili buka. Turizam se vidi kao bitan faktor povećanja troškova života. Udio stanovnika koji percipira turizmom uvjetovanu gradnju nepoželjnom nije zanemariv. U daljnjem razvoju turizma favoriziraju se sadržaji u vanjskom prostoru, naročito biciklističke i pješačke staze, ali i zdravstveno-turistički sadržaji.	
Usmjerenost stanovnika na turizma	
Značaj turizma u prihodima ispitanika	<ul style="list-style-type: none"> – 28% - turizam glavni izvor prihoda – 47% - turizam dodatni izvor prihoda – 25% - nema prihod od turizma
Zadovoljstvo razvojem turizma u mjestu	
Zadovoljstvo razvojem turizma	– 79% zadovoljno razvojem turizma u mjestu
Utjecaj turizma na kvalitetu života u mjestu	
Utjecaj turizma	<ul style="list-style-type: none"> – 91% smatra da turizam pomaže u održavanju ili u unapređenju kvalitete života – 73% ispitanika smatra da mjesto postaje ljepše – 73% smatra da turizam ima pozitivan utjecaj na duh i autentičnost mjesta – 47% smatra da život postaje lošiji radi pretvaranja stanova i kuća u apartmane i kuće za odmor – 38% ispitanika smatra da javni prostor postaje prikladniji za potrebe stanovništva – 34% smatra postojeće stanje izgrađenosti neprihvatljivim

Aspekti iritacije turizmom	
'Veliki problem' tijekom turističke sezone (Rang)	<ul style="list-style-type: none"> – Neprimjerno odlaganje smeća (66%) – Pronalazak slobodnog parkirnog mjesta (55%) – Gužva u prometu: na trajektnim pristaništima (42%) – Gužva na plažama (31%) – Gužva na ulicama (24%) – Gužva u dućanima (24%) – Buka (21%)
Utjecaj turizma na rast troškova života	
Znatno povećanje cijena uslijed turizma (Rang)	<ul style="list-style-type: none"> – Cijene u restoranima i kafićima (90%) – Hrana i piće u trgovinama (89%) – Cijene nekretnina (88%) – Najam stanova (81%)
Dostupnost javnih sadržaja važnih lokalnoj zajednici	
Zadovoljni dostupnošću (Rang)	<ul style="list-style-type: none"> – Mješovita roba u mjestu (84%) – Dječja igrališta (84%) – Uređene zelene površine (60%) – Društveni sadržaji za slobodno vrijeme (48%) – Zdravstvene ustanove (43%) – Kulturno-zabavni sadržaji (26%) – Kružni javni prijevoz (21%)
Razvoj ponude smještajnih kapaciteta	
Poticanje rasta	<ul style="list-style-type: none"> – 59% smatra da ne treba poticati veću ponudu – 31% smatra da treba poticati izgradnju novih hotela
Stavovi o smjeru razvoja turizma	
Visoki prioritet u razvoju turističkih sadržaja (Rang)	<ul style="list-style-type: none"> – Uređenje biciklističkih staza (84%) – Unapređenje zdravstveno-turističke ponude (82%) – Uređenje pješačkih staza (77%) – Ulaganje u sportsku infrastrukturu (62%) – Uređenje tematskih staza (59%) – Uređenje dodatnih atrakcija, npr. žičara (46%) – Izgradnja zabavnog / vodenog parka (28%) – Organizacija velikih zabavnih festivala (21%) – Povećanje nautičkih vezova (21%)

2.15. Trendovi i analiza konkurencije

2.15.1. Tržišni trendovi

Međunarodni turizam danas istovremeno obilježavaju snažan oporavak nakon krize izazvane pandemijom COVID-19 kao i niz društvenih i okolišnih izazova te tehnoloških inovacija koji mijenjaju dosadašnju paradigmu turističkog razvoja.

Međunarodni turistički tokovi⁶⁰

Tijekom 2024. godine međunarodni turizam gotovo se u potpunosti oporavio nakon pandemije COVID-19, dosegnuvši razinu iz 2019., s ukupno 1,5 milijardu međunarodnih dolazaka. Ključni trendovi za 2024. uključuju:

- **Potpuni oporavak i rast turističke aktivnosti u Europi** – sa 756 milijuna registriranih međunarodnih dolazaka, Europa je zabilježila rast od 1,6% u odnosu na 2019. godinu;
- **Liderska pozicija Mediterana** – s najvišim rastom međunarodnih dolazaka u Europi u odnosu na 2019. godinu (8,6%), Mediteran nastavlja biti najjača svjetska turistička regija s udjelom od 23%;
- **Rekordna potrošnja turista** – očekuje se da će turisti u Europi tijekom 2024. potrošiti ukupno 743 milijarde Eura što je rast od 14% u odnosu na 2023. i najviša je razina turističke potrošnje od kada se prati;
- **Prosvjedi protiv prekomjernog turizma** – zbog pritisaka turističke aktivnosti na okoliš i resurse lokalne zajednice izbijaju prosvjedi protiv prekomjernog turizma (*overtourism*), naročito u Španjolskoj i Italiji.

Prema procjenama panela eksperata pri organizaciji UN Tourism, u 2025. godini očekuje se stabilizacija godišnjih stopa rasta međunarodnih dolazaka na razini od 3% do 5%. Glavne prijetnje rastu potražnje predstavljaju opći inflatorni pritisci, osobito rast cijena prijevoza i smještaja, kao i geopolitičke neizvjesnosti. Dugoročno se rizici prepoznaju u nedostatku radne snage i posljedicama klimatskih promjena. Balansiranje gospodarskog rasta i održivosti smatra se kritičnom točkom daljnjeg turističkog rasta i razvoja.

⁶⁰ UN Tourism, *World Tourism Barometer*, Volume 23, Issue 2, May 2025; European Travel Commission (2024), *European Tourism: Trends&Prospects* (Q1/2024)

⁶¹ Booking.com (2024), *Sustainable Travel Report 2024*

Dugoročne promjene u turizmu

Degradacija okoliša i klimatska kriza, promjene društvenih vrijednosti, naročito među generacijama 'Y' i 'Z' te tehnološki 'skokovi' pokretači su dugoročnih promjena u turizmu. Posebno značajne promjene na turističkom tržištu kojima danas svjedočimo i koje ukazuju na dugoročne trendove su:

- **Pomak ka održivom turizmu** – istraživanja tržišta ukazuju na kontinuirani rast interesa turista za održivost. Prema najnovijem izdanju *Sustainable Travel Report*⁶¹, 83% turista navodi da im je održivi turizam važan, 75% preferira održiva putovanja, 54% planira koristiti javni prijevoz, bicikle ili pješaćiti, dok 45% preferira smještaj s certifikatima održivog poslovanja. Uz to, 43% ispitanika smatra da je turistički sektor odgovoran za smanjenje negativnih utjecaja turizma na okoliš. Kao odgovor na takve stavove potražnje, standardi održivosti sve se više primjenjuju u hotelijerstvu i kamping ponudi. Prema međunarodnim *benchmark* izvještajima, najzastupljenije su mjere štednje vode i energije, mjerenje emisija ugljika, upravljanja otpadom, smanjenja bacanja hrane i ograničavanja plastike, uz sve češću suradnju s lokalnim proizvođačima.⁶² Vidljivi su i pomaci na razini turističkih destinacija, kroz rastući broj uključenih u međunarodne certifikacijske sheme održivosti (npr. *Green Destinations*, *Biosphere Tourism*, *EarthCheck*). U okviru tih programa provode se mjere upravljanja posjetiteljima, zaštite bioraznolikosti i klime, te očuvanja kulturne autentičnosti i društvene dobrobiti lokalnih zajednica. Također jača interes za regenerativnim turizmom, koji ide korak dalje od održivosti u nastojanju obnavljanja ekosustave i kvalitete života zajednice.⁶³
- **Putovanja postaju prioritet mladih generacija** – putovanja sve više postaju životni prioritet, osobito među mladim generacijama. Za pripadnike generacija Y i Z, putovanja nisu tek interes, već vrijednost i potreba, čak i u uvjetima ekonomske neizvjesnosti. Oni putuju češće i troše veći udio svog prihoda na putovanja u usporedbi sa starijim generacijama, pri čemu iskustva stavljaju ispred materijalnih dobara.

⁶² Greenview, *Green Lodgings Trend Report 2022. i 2024.*

⁶³ <https://www.gstcouncil.org/regenerative-tourism/>

Spremni su štedjeti na prijevozu, hrani i kupovini, ali ne i na iskustvima. Istraživanja pokazuju da se takav sustav vrijednosti zadržava i kako mlađe generacije stare.⁶⁴

- **Rast interesa za iskustvenim i wellness putovanjima** – rastuća potražnja za iskustvenim i *wellness* putovanjima rezultat je preispitivanja životnih prioriteta nakon pandemije COVID-19. Putnici sve više traže osobni rast i dobrobit, umjesto pukog razgledavanja žele uroniti u destinaciju i doživjeti iskustva s dubljim značenjem. Posebno raste interes za *retreat* programe, upravljanje stresom, talasoterapiju i slične holističke oblike odmora.
- **Rast potražnje za luksuznim turizmom** – očekuje se da će potražnja za luksuznim turizmom rasti brže od svih drugih segmenata, potaknuta porastom broja osoba s višom i visokom osobnom neto vrijednošću (spremni platiti US\$500 i više po noćenju). Istraživanja pokazuju da, suprotno stereotipima, ovaj segment najviše cijeni visoko personalizirane sadržaje i uslugu, odmak od digitalnog svijeta, autentičnošću i *wellnessom* prožet svaki aspekt putovanja.⁶⁵
- **Utjecaj digitalne tehnologije na cijeli ciklus putovanja** – digitalna tehnologija danas oblikuje svaku fazu putovanja, od maštanja, planiranja i rezervacije do boravka i dijeljenja doživljaja. Istraživanja ukazuju da na odabir destinacije najviše utječu društvene mreže (75%), slijede filmovi i TV emisije (64%), te preporuke rođaka i poznanika (47%).⁶⁶ Oko 71% prihoda turističkih agencija ostvaruje se online.⁶⁷ Umjetna inteligencija i virtualna stvarnost sve se češće koriste u informiranju i doživljaju destinacija. Konačno, društvene mreže ključni su kanal za objavu i dijeljenje slika i videa o putovanjima te 57% turista stvara sadržaje upravo s namjerom objave na društvenim mrežama.⁶⁸

⁶⁴ McKinsey (2024), *The state of tourism and hospitality 2024*

⁶⁵ McKinsey (2024), *The state of tourism and hospitality 2024*

⁶⁶ <https://www.statista.com/chart/30135/media-influences-on-travel-destination/>

Kretanja na glavnim emitivnim tržištima Grada Cresa

Recentna kretanja na glavnim emitivnim tržištima Grada Cresa uključuju:⁶⁹

Njemačka	<ul style="list-style-type: none"> • Socio-ekonomska kretanja – geopolitički faktori mogli bi uzrokovati nizak gospodarski rast uz inflaciju u 2025. • Ponašanje potrošača – očekuje se skraćivanje odmora i izbor bližih destinacija. Također naglasak na kvaliteti (npr. raste interes za 'intenzivnim iskustvima' i 'sporim putovanjima') i na klimatski prihvatljivim opcijama (npr. ekološki prihvatljiv smještaj, procvat putovanja vlakom) • Motivi i potrošnja – glavni motivi putovanja su opuštanje, regeneracija uz sunce i more, u prirodi. Prosječna potrošnja osoba/dan iznosi 116 eura (2023.)
Slovenija	<ul style="list-style-type: none"> • Socio-ekonomska kretanja – inflacija je stabilizirana, očekuje se umjeren gospodarski rast u 2025. • Ponašanje potrošača – putovanja ostaju u vrhu ljestvice prioriteta, naročito raste interes za dalekim destinacijama. Cijene se kvaliteta i autentičnost te sve više preferiraju održiva iskustva • Motivi i potrošnja – glavni motivi putovanja su sunce i more, aktivnosti u prirodi, gastronomija, gradski odmor. Prosječna potrošnja osoba/dan iznosi 84 eura (2023.)
Austrija	<ul style="list-style-type: none"> • Socio-ekonomska kretanja – u 2025. očekuje se umjeren rast, ali inflacija i dalje umanjuje kupovnu moć • Ponašanje potrošača – odmor je visoko na listi prioriteta te se očekuje rast putovanja, iako se biraju bliže destinacije, kraća putovanja i prilike za štednju. Raste važnost ekološki održivog smještaja, prijevoza i infrastrukture • Motivi i potrošnja – odmor ostaje glavni motiv, bitna mogućnost kombiniranja s 'dubljim' iskustvima. Raste interes za kulturnim i wellness turizmom

⁶⁷ <https://ecommercedb.com/insights/online-revenue-in-travel-tourism-will-grow-substantially-by-2027/4558>

⁶⁸ <https://www.statista.com/chart/31921/social-media-and-travel-opinions/>

⁶⁹ <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/profilu-trzista/izdanje-2025>

2.15.2. Analiza dobrih praksi i konkurencije

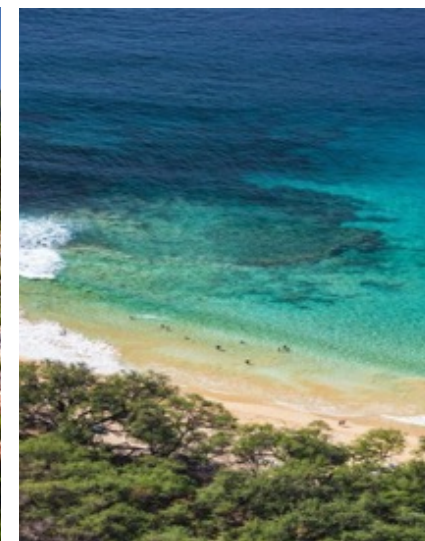
Polazeći od veličine otoka i očuvanosti prirode kao ključnih elemenata tržišnog pozicioniranja grada Cresa, te uzimajući u obzir prostorne karakteristike, resursno-atraktivni potencijal, kao i postojeće i potencijalne turističke proizvode, za potrebe analize konkurencije odabrane su sljedeće destinacije:

- **Benchmark destinacije:** Otočje Azori (Portugal)
- **Indirektna i direktna konkurencija:** Otoci Menorca (Španjolska) i Vis (Hrvatska)

Benchmark destinacija: Otočje Azori, Portugal

Opći podaci	<ul style="list-style-type: none"> • Površina: 2.333 km² • Broj stanovnika: 236.413 (2021.) • Dostupnost: Dobro povezani s Europom i Sjevernom Amerikom preko međunarodnih zračnih luka i dobro organiziranih brodskih linija
Prostor	Azori su vulkanski arhipelag koji se sastoji od devet otoka smještenih u Atlantskom oceanu, oko 1.500 kilometara zapadno od Lisabona. Obilježeni su dramatičnim krajolicima poput kraterskih jezera, gustom vegetacijom prekrivenim dolinama, termalnim izvorima i strmim liticama. Njihova izoliranost oblikovala je jedinstven biološki i kulturni identitet.
Pozicioniranje	<p>Azori se pozicioniraju kao autentična i održiva otočna destinacija, koja posjetiteljima pruža specifična iskustva netaknute prirode, geoloških posebnosti i uravnoteženog otočnog načina života. Ističu se kao privlačno odredište za putnike koji traže aktivan odmor, povezanost s prirodom, autentičnu lokalnu kulturu i ekološku osviještenost.</p> <p>Certifikat za održivu turističku destinaciju <i>EarthCheck</i> potvrđuje usmjerenje arhipelaga ka održivom turizmu. Dodatno, pojedinačne organizacije i smještajni objekti usklađuju svoje poslovanje s renomiranim ekoshemama, npr. EMAS, <i>GreenKey</i>, <i>Travelife</i>.</p> <p>Promotivni slogan <i>Certified by Nature</i> ističe predanost Azora održivom razvoju na tržištu.</p>

Azori, Portugal

Izvor svih slika: Pinterest.com

Glavna turistička odredišta	<p>Pojedini otoci arhipelaga ističu vlastite specifičnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – São Miguel – najveći i najposjećeniji otok, poznat po krateru Sete Cidades, termalnim izvorima Furnas, plantažama čaja i ananasa te glavnom gradu Azora Ponta Delgadi; – Pico – lokacija najvišeg vrha Portugala (2.352 m), vinograda pod zaštitom UNESCO-a i polazište za izlete promatranja kitova i dupina; – Terceira – otok kolonijalne arhitekture s UNESCO gradom Angra do Heroísmo; – Faial – lokacija marine u Hortu, omiljene među transatlantskim jedriličarima, te po vulkanskom pejzažu – São Jorge – uski otok strmih litica, omiljen među planinarima, poznat i po siru <i>queijo São Jorge</i>; – Flores – otok vodopada, jezera i bujne vegetacije, s otočićem Corvo čini UNESCO-ov rezervat biosfere; – Santa Maria – najjužniji i najsunčaniji otok, prepoznat po pješčanim plažama i tradicionalnoj arhitekturi. 															
Turistički proizvodi	<p>Ponuda obuhvaća prirodu, kulturu i boravak na otvorenom:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Aktivni odmor – planinarenje, biciklizam, jahanje, ronjenje i sportovi na moru (jedrenje, surfanje, kajak) – Ekoturizam – promatranje kitova i dupina, geoturizam (vulkani, termalni izvori, jezera; geološke rute) – Kulturni i ruralni turizam – tradicija i folklor, rute baštine – Eno-gastronomija – lokalni sirevi, vino, čajevi i dr. – <i>Wellness</i> – termalizam 															
Ponuda smještaja	<p>Struktura smještajnih kapaciteta (kreveti), 2024.</p> <table border="1" data-bbox="432 1034 1126 1189"> <thead> <tr> <th>Vrsta smještaja</th> <th>2024.</th> <th>Udio u %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hoteli</td> <td>11.693</td> <td>39</td> </tr> <tr> <td>Obiteljski smještaj</td> <td>17.807</td> <td>60</td> </tr> <tr> <td>Turistička naselja / hosteli</td> <td>351</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Ukupno</td> <td>29.851</td> <td>100</td> </tr> </tbody> </table> <p>Izvor: SREA – Servicio Regional de Estatística dos Azores</p> <ul style="list-style-type: none"> – Prosječna dnevna cijena u hotelima (2023.) – 102,4 Eura⁷⁰ – Prosječna dnevna cijena u objektima za kratkoročni najam (u posljednjih 12 mjeseci) – 140 Eura⁷¹ 	Vrsta smještaja	2024.	Udio u %	Hoteli	11.693	39	Obiteljski smještaj	17.807	60	Turistička naselja / hosteli	351	1	Ukupno	29.851	100
Vrsta smještaja	2024.	Udio u %														
Hoteli	11.693	39														
Obiteljski smještaj	17.807	60														
Turistička naselja / hosteli	351	1														
Ukupno	29.851	100														

⁷⁰ <https://travelbi.turismodeportugal.pt/en/accommodation/revpar-and-adr/>

Ugostiteljska ponuda	<p>Prema podacima <i>Tripadvisor.com</i>, na Azorima se nalazi ukupno oko 860 restorana raspoređenih u tri cjenovne kategorije: <i>fine dining</i> (20), srednja kategorija (420), pristupačni (190) i ostali.</p>																
Turistička potražnja	<p>Azori su u razdoblju 2019.-2024. zabilježili snažan rast turističke aktivnosti. To uključuje i oko 175 pristajanja krucera s oko 152.000 putnika.</p> <p>Kretanje turističke potražnje 2019. i 2024.</p> <table border="1" data-bbox="1404 440 2098 563"> <thead> <tr> <th>Turistička aktivnost</th> <th>2019.</th> <th>2024.</th> <th>% promjene</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Dolasci ukupno (u 000)</td> <td>975</td> <td>1.278</td> <td>31</td> </tr> <tr> <td>Noćenja ukupno (u 000)</td> <td>3.021</td> <td>4.180</td> <td>38</td> </tr> <tr> <td>Prosječna dužina boravka</td> <td>3,1</td> <td>3,3</td> <td>6</td> </tr> </tbody> </table> <p>Izvor: SREA – Servicio Regional de Estatística dos Azores</p> <p>Glavna inozemna emitivna tržišta su: Njemačka, SAD, Francuska i Španjolska</p>	Turistička aktivnost	2019.	2024.	% promjene	Dolasci ukupno (u 000)	975	1.278	31	Noćenja ukupno (u 000)	3.021	4.180	38	Prosječna dužina boravka	3,1	3,3	6
Turistička aktivnost	2019.	2024.	% promjene														
Dolasci ukupno (u 000)	975	1.278	31														
Noćenja ukupno (u 000)	3.021	4.180	38														
Prosječna dužina boravka	3,1	3,3	6														
Upravljanje turizmom	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalni odjel za turizam, mobilnost i infrastrukturu – provodi <i>Strateški i marketinški plan turizma</i> i donosi/revidira dokument <i>Mjere održivog turizma</i> • Azores DMO – organizacija u sklopu Regionalnog odjela. Izrađuje <i>Izveštaj o održivosti turizma</i>, provodi <i>Analizu rizika</i>, provodi <i>Akcijski plan</i>. Mjere održivosti razvijene su za domene: upravljanje vodom, električnom energijom, otpadom, smanjenje korištenja fosilnih goriva, zaštita prostora. DMO koordinira inicijative partnera u privatnom i javnom sektoru. Na svakom otoku formiran 'zeleni tim'. 																
Turistička promocija	<p>Turistička promocija u nadležnosti je Visit Azores.</p> <p>Odvija se prema krajnjim kupcima pretežito preko <i>online</i> kanala: Visit Azores portala, društvenih mreža, influensera. Promocija usmjerena na posrednike pretežito koristi <i>offline</i> kanale: PR kampanje, <i>roadshow</i> prezentacije, nastupe na sajmovima, <i>fam</i> putovanja, zajedničke kampanje s avio kompanijama i turoperatorima.</p>																
<p>Glavni izvori: https://sustainable.azores.gov.pt/en/; https://www.visitazores.com/en/sustainable-tourism-destination</p>																	

⁷¹ <https://www.airdna.co/vacation-rental-data/app/pt/default/azores/overview>

Konkurentna destinacija: Otok Menorca, Španjolska

Opći podaci	<ul style="list-style-type: none"> • Površina: 695,7 km² • Broj stanovnika: 97.502 (2023.) • Dostupnost: Dobro povezani brojnim sezonskim i redovitim letovima prema Španjolskoj i Europi, odnosno trajektnim linijama s kopnom
Prostor	Menorca je drugi najveći otok Balearskog otočja. Za razliku od Mallorce i Ibize, sačuvao je mirniji karakter i autentičan ugođaj. Odlikuje se kristalno čistim morem, mediteranskom klimom i velikim brojem pješčanih i kamenih plaža. Cijeli je otok UNESCO rezervat biosfere.
Pozicioniranje	Menorca se pozicionira na turističkom tržištu pod sloganom 'Otok malih zadovoljstava' kao održiva i autentična mediteranska destinacija ekološki osviještenog turizma i kvalitete boravka, u skladu sa statusom UNESCO rezervata biosfere.
Glavna turistička odredišta	<p>Glavne atrakcije uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Povijesni gradići i sela – glavni grad Mao s izrazitim britanskim arhitektonskim utjecajem; povijesna Ciutadella sa živahnim portom i impozantnom katedralom; ribarsko selo Binibeca Vell; – Uvale i plaže – 200 km obalne linije, velik broj plaža; – Monte Toro – najviša točka otoka (358 m); – Arheološki lokaliteti – nalazišta talajotske kulture.
Turistički proizvodi	<p>Ponuda iskustava uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sunce i more – brojne plaže duž cijele obale; plaže za obitelji s djecom, za osobe s invaliditetom; dostupne javnim prijevozom (redovne autobusne linije) – Aktivni turizam – pješčačenje, biciklizam, ronjenje, sportovi na moru, jahanje – Ekoturizam – nacionalni park, morski rezervat, gledanje noćnog neba, rute za promatranje ptica – Kultura – arheologija, kulturna događanja, muzeji, – Gastronomija – bazirana na lokalnim proizvodima.

⁷² Instituto Nacional de Estadísticas

Ponuda smještaja	Struktura smještajnih kapaciteta (kreveti), 2023.			
	Vrsta smještaja	2023.	Udio u %	
	Hoteli i slični objekti	30.147	56	
	Obiteljski smještaj	19.495	36	
	Kampovi	1.039	2	
	Ostalo	2.977	6	
	Ukupno	53.658	100	
	Izvor: <i>El turismo a les Illes Balears, Anuari 2023</i>			
	– Prosječna dnevna cijena u hotelima, vrh sezone (2024.) – 220 Eura; niska sezona (2024.) – 80 Eura ⁷²			
	– Prosječna dnevna cijena tipičnog objekta za kratkoročni najam (u posljednjih 12 mjeseci) – 123 Eura ⁷³			
Ugostiteljska ponuda	Prema <i>Tripadvisor.com</i> , na otoku Menorca nalazi se ukupno oko 855 restorana raspoređenih u tri cjenovne kategorije: <i>fine dining</i> (51), srednja kategorija (480), pristupačni (123) i ostali.			
Turistička potražnja	Turistička potražnja, 2023.			
	Turistička aktivnost	Ukupno	Strani	Domaći
	Dolasci (u 000)	1.659	978	681
	Noćenja (u 000)	6.343	4.728	1.615
	Izvor: <i>El turismo a les Illes Balears, Anuari 2023; Eurostat</i>			
	Glavna inozemna emitivna tržišta su: UK, Francuska, Italija			
Turistička promocija	<p>Turistička promocija organizirana je kroz višerazinsku strukturu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Otočna razina – glavnu ulogu ima zaklada (Fundacio Foment del Turisme de Menorca) kojom upravlja Otočno vijeće. Odgovorna je za promociju otoka kao održive destinacije, razvoj proizvoda i jačanje brenda. Sudjeluje na međunarodnim turističkim sajmovima i B2B događanjima, provodi <i>online</i> i <i>offline</i> kampanje; – Regionalna razina – Agencia d'Estrategia Turistica de les Illes Balears koordinira marketinške aktivnosti na razini Baleara <p>Promocija se često provodi u suradnji s privatnim sektorom.</p>			

Glavni izvor: <https://www.menorca.es/>

⁷³ Airbtics.com

Konkurentna destinacija: Otok Vis, Hrvatska

Opći podaci	<ul style="list-style-type: none"> • Površina: 90,3 km² • Broj stanovnika: 3.287 (2021.) • Dostupnost: Povezan s kopnom prvenstveno trajektnim (3x dnevno) i katamaranskim (1x dnevno) linijama sa Splitom
Prostor	Vis je najudaljeniji veći naseljeni otok u Hrvatskoj (oko 60 km od obale). Zbog svog geostrateškog položaja i vojne uloge, do 1989. bio je zatvoren za strane posjetitelje. Krajobraz obilježavaju vinogradi, maslinici, suhozidi i terasasti vrtovi, a obalna linija ispresijecana je brojnim uvalama, šljunčanim plažama i strmim liticama. Ograničena urbanizacija i snažan lokalni identitet doprinose dojmu autentičnosti.
Pozicioniranje	Vis u kampanjama pozicionira kao tiha i autentična otočna destinacija poromovirajući mediteranski način života te aktivni i eno-gastronomski turizam.
Glavna turistička odredišta	<p>Glavne atrakcije uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vis – povijesni gradić, s ostacima antičke Isse, venecijanske fortifikacije, u velikom prirodno zaštićenom zaljevu; – Komiža – slikovito ribarsko mjesto, podno brda Hum s najvišim vrhom otoka (572 m); – Uvale i plaže – velik broj kamenih i šljunčanih plaža; – Unutrašnjost otoka – polja i vinogradi, vinska cesta Visa; autohtona sorta grožđa Vugava; – Vojne utvrde iz 2. sv. rata – vojne baze, podzemni tuneli, skloništa i spilja u kojoj je boravio Tito 1944.; – Geopark Viški arhipelag – dio UNESCO mreže geoparkova.
Turistički proizvodi	<p>Ponuda iskustava uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sunce i more – brojne plaže duž cijele obale – Aktivni turizam – pješačenje, biciklizam, ronjenje – Kultura – arheologija, kulturna događanja, muzeji – Nautički turizam – omiljena nautička destinacija; Viška regata – Ekoturizam – Geopark Viški arhipelag; Modra špilja i Zelena špilja (na obližnjim otocima Biševo i Ravnik) – Eno-gastronomija – bazirana na lokalnim proizvodima; vinske ceste i degustacije

Ponuda smještaja	Struktura smještajnih kapaciteta (kreveti), 2024.		
	Vrsta smještaja	2024.	Udio u %
	Hoteli i slični objekti	594	8
	Objekti u domaćinstvu	3.604	49
	Kampovi	500	7
	Nekomercijalni smještaj	1.948	27
	Ostalo	681	9
	Ukupno	7.327	100
	Izvor: e-Visitor 2024		
	– Prema podacima Horwath HTL-a, prosječna dnevna cijena hotela 4* u Dalmaciji u 2024. iznosila je oko 130 Eura		
Ugostiteljska ponuda	Prema <i>Tripadvisor.com</i> , na otoku Visu nalazi se ukupno oko 40 restorana raspoređenih u tri cjenovne kategorije: <i>fine dining</i> (1), srednja kategorija (24), pristupačni (3) i ostali.		
Turistička potražnja	Turistička potražnja, 2024.		
	Turistička aktivnost	Ukupno	
	Turisti	46.455	
	Noćenja	286.735	
	Izvor: e-Visitor, 2024		
	Najveći udio u ukupnim noćenjima ostvarili su objekti u domaćinstvu (63%), potom hoteli (23%) i nekomercijalni smještaj (6%).		
Turistička promocija	Turistička promocija organizirana je kroz:		
	<ul style="list-style-type: none"> – Lokalna razina – na otoku djeluju dvije nezavisne turističke zajednice (Visa i Komiže). Promoviraju svoje destinacije <i>online</i> kanalima, prije svega preko destinacijskih web stranica i na društvenim mrežama, a u suradnji sa županijskom TZ i turističkom privredom sudjeluju na međunarodnim turističkim sajmovima i B2B događanjima; – Regionalna razina – TZ Splitsko-dalmatinske županije osigurava koordinaciju između lokalnih zajednica te promovira otok Vis kao dio šire regije Dalmacija kroz kampanje, sajmove i digitalne platforme poput dalmatia.hr. 		

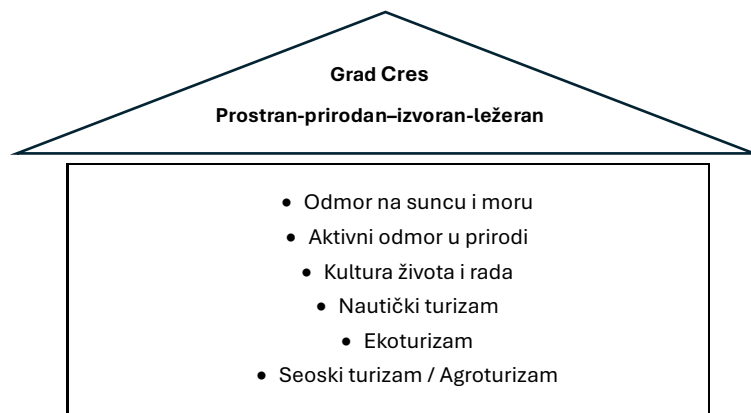
Glavni izvori: <https://www.vis-tourism.com>; <https://www.tz-komiza.hr>

3. Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda

Daljnji razvoj turističkih proizvoda Grada Cresa polazi od daljnje valorizacije resursne i atrakcijske osnove Grada i, prije svega, od dodatnih mogućnosti afirmacije njegovih specifičnosti uključujući veličinu i očuvanost prirodnog krajolika, bioraznolikost te sačuvanost tradicionalne kulture života i rada. Potencijal za razvoj proizvoda temelji se nadalje na stavovima lokalne zajednice o prioritetnim smjerovima razvoja turizma gdje se ističu ulaganja u rekreacijsku i sportsku infrastrukturu za aktivan odmor na otvorenome te također na glavnim motivima dolaska i interesima postojećih gostiju, uključujući ljetni odmor na suncu i moru, boravak u prirodi, planinarenje, pješačenje i gastronomiju.

Proizvodni portfelj Grada Cresa obuhvaća skup komplementarnih proizvoda odražavajući krovno pozicioniranje Grada kao destinacije dojmive prostranosti, prirodnosti, izvornosti i ležernosti.⁷⁴

Slika 3.1. Atributi krovnog pozicioniranja i proizvodni portfelj Grada Cresa

⁷⁴ Pozicioniranje se nadovezuje na postojeći koncept/slogan 'Cres, otok bez stresa', dok proizvodni portfelj polazi od Horwath HTL (2021) *Strategija razvoja turizma: Mali Lošinj i Cres*

Pri razvoju turističkih proizvoda znatna se pažnja posvećuje poticanju okolišno održive prakse, uključujući poticanje učlanjivanja u priznate i prepoznatljive certifikacijske sheme te također unapređenju pristupačnosti sadržaja, usluga i informacija gostima s različitim invaliditetima (npr. pokretljivost, vid, sluh).

U nastavku se ukratko prikazuje proizvodna struktura Grada Cresa uz poželjne razvojne iskorake u oblikovanju iskustvene ponude na razini svakog proizvoda:

Odmor na suncu i moru	Glavni ciljni segmenti: Obitelji s djecom / Parovi (mlađe i starije dobi)		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produženju sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
Visoka	Visok	Nizak	Visok

Odmor na suncu i moru najvažniji je i najrazvijeniji turistički proizvod Grada Cresa. U daljnjem razvoju naročito se naglašava uređenje plaža i prilagođavanje ponude obiteljima s djecom.

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- Tematizacija dijela plaža uz usklađivanje dijela sadržaja i ugostiteljske ponude s odabranom temom. Naročito prikladne su teme poput: plaža za obitelji s djecom, plaža sa sportskim i rekreacijskim sadržajima.
- Povećanje raspoloživog prostora po kupaču na glavnim uređenim plažama kroz intervencije na povećanju površine plaže na način da se ne naruše prirodne vrijednosti i obilježja obale i mora (npr. plutajuće, privremene platforme u moru).
- Poticanje razvoja kreativnih destinacijskih sadržaja i usluga prilagođenih djeci (npr. dio pješačke staze, postava muzeja i sl.; dječji/obiteljski parkovi; kulturno-zabavna događanja, uključujući kazališnu, muzičku produkciju, film i sl.).
- Dodatno uređenje obalnih šetnica kroz tematizaciju i postavljanje sustava interpretacijskih točaka, uključujući mjestimična kreativno izvedena odmorišta i vidikovce, uz primjenu *edutainment* i *storytelling* principa (npr. interpretacija tema kao 'vjetar, zrak i pravilno disanje', 'creske ptice', 'prirodni botanički vrt' i sl.).
- Poticanje dodatne diverzifikacije ugostiteljske ponude, posebice u smjeru kvalitetne 'sitne hrane' i pojednostavljenim menijima baziranim na lokalnoj tradiciji i namirnicama, kao i u smjeru vitalnije barske scene, uključujući *craft* pića, ponudu 'malih zalogaja', živu muziku.
- Uvođenje dodatnih usluga *shuttle* prijevoza između ključnih točaka interesa.

Aktivni odmor u prirodi	Glavni ciljni segmenti:		
	Sportski entuzijasti / Rekreativci / Parovi (mlađe, srednje i starije dobi)		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produženju sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
Srednja	Visok	Visok	Visok

Proizvod valorizira izuzetne prirodne resurse Grada Cresa. U daljnjem razvoju radi se prije svega na dodatnom unapređenju kvalitete sustava staza.

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- Dodatno uređenje staza, a prioritarno Via Apsyrtides, kroz postavljanje sustava interpretacijskih točaka, uključujući mjestimična kreativno izvedena odmorišta i vidikovce, uz primjenu *edutainment* i *storytelling* principa (npr. interpretacija tema kao 'vjetar, zrak i pravilno disanje', 'creske ptice', 'prirodni botanički vrt' i sl.).
- Dodatno trasiranje biciklističkih staza odvojenih od motornog prometa.
- Uvođenje usluga prijevoza (do početnih/od završnih točaka na stazi).
- Poticanje prilagodbe dijela smještajnih kapaciteta ciljnom segmentu (edukacija).
- Osiguranje servisne podrške za opremu u destinaciji.

Prirodni wellbeing	Glavni ciljni segmenti:		
	Orijentirani na 'zdrav i uravnotežen životni stil' / Parovi (mlađe i srednje dobi) / Žene (mlađe i srednje dobi)		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produženju sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
Novi proizvod	Visok	Visok	Visok

Proizvod valorizira izuzetne prirodne resurse Grada Cresa. U fokusu je ponuda bazirana na prirodnim ljekovitim činiteljima i u prirodnim prostorima (za razliku od uobičajenih wellness i spa centara) u čemu leži njegova inovativnost i posebnost.

Razvoj novog proizvoda uz dizajn iskustva:

- Razrada mogućih programa prirodnog *wellbeing*-a (npr. disanja, hodanja, yoga, meditacija, *forest bathing*, *mindfulness in nature*, *retreats* i sl.).
- Markiranje *wellbeing* točaka i staza u prirodnom prostoru (npr. uz more, u šumi), uključujući primjerice točke 'zdravog disanja' (aerosol, vjetar, strujanje zraka), 'zdravih stopala' (mjesto hodanja bez obuće, korijenje drveća), 'meditacije' (u šumi, uz valove), 'aromaterapije' (uz lavandu, kadulju), i sl.
- Povećanje udjela ugostiteljskih objekata s barem dijelom ponude prilagođene segmentu (npr. vegetarijanski i/ili veganski obroci, organski uzgoj i sl.).
- Poticanje prilagodbe dijela smještajnih kapaciteta ciljnom segmentu (edukacija).
- Poticanje uključivanja komplementarnih podržavajućih usluga u destinaciji (npr. ponuda masaža, fizioterapije i sl.).

Kultura života i rada na Cresu	Glavni ciljni segmenti:		
	Kulturom motivirani gosti / Parovi (mlađe, srednje i starije dobi)		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produženju sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
Srednja	Visok	Visok	Visok

Proizvod valorizira kulturno nasljeđe Grada Cresa, stavljajući u prvi plan tradicionalnu, i danas prisutnu kulturu života i rada, ali i kreativni potencijal Grada u stvaranju novih kulturno-umjetničkih vrijednosti.

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- Daljnji razvoj kulturne infrastrukture, uključujući uređenje postojećih i novih stožernih kulturnih institucija (npr. Creski muzej, Creska kula) kao i uspostava kreativnih, umjetničkih 'malih intervencija' u urbanom i ruralnom prostoru.
- Razrada programa kulturnog uranjanja (npr. 'dan s maslinarom', 'dan s pčelarom', 'dan na pašnjacima', 'proizvodnja eteričnih ulja', 'u creskoj kuhinji' i sl.).
- Razrada kreativnih radionica (npr. regenerativna arhitektura, *land art* i sl.).
- Razrada dodatnih tematskih *storytelling* tura (npr. gastronomija, renesansni Cres, brodogradnja i sl.).
- Povećanje udjela ugostiteljske ponude bazirane na i/ili interpretirajući lokalnu gastronomsku tradiciju uz korištenje lokalnih namirnica.
- Jačanje povezanosti ugostiteljske ponude i kulturne baštine kroz veću integraciju elemenata kulturnog nasljeđa u stil gradnje, uređenje interijera, suvenire i sl.

Nautički turizam	Glavni ciljni segmenti:		
	Nautičari / Parovi (mlađe i srednje dobi) / Obitelji s djecom		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produženju sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
Visoka	Visok	Srednji	Visok

Proizvod valorizira creski/kvarnerski akvatorij. Počiva u velikoj mjeri na infrastrukturi i uslugama ACI marine Cres, zatim i ŽLU Cres.

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- Uvođenje *concierge* usluge za nautičare (npr. u ACI marini Cres) s mogućnosti pružanja informacija i organizacije obilaska atrakcija na kopnu (npr. vodiči, ture, prijevoz), rezerviranja mjesta u restoranima, organizacije pomoći (npr. liječnik).
- Unapređenje funkcionalnosti CRM sustava ACI marine Cres (npr. proširenje personaliziranog sadržaja, uključivanje relevantnih destinacijskih novosti).
- Uspostava ekoloških sidrišta opremljenih ekološkim bovama kojima se štiti morsko dno i s uređenim sustavom zbrinjavanja mješovitog otpada s brodova.

Ekoturizam	Glavni ciljni segmenti:		
	Gosti motivirani istraživanjem prirode / Parovi (mlađe, srednje i starije dobi) / Rekreativci		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produženju sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
Srednja	Visok	Srednji	Visok

Proizvod valorizira prirodnu baštinu Grada Cresa, uključujući zaštićena prirodna područja te posebice njegove ornitološke i vegetacijske posebnosti. Oslanja se na iskustvo i programe Centra za posjetitelje i oporavilište bjeloglavih supova Beli.

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- Razrada ponude promatranja ptica, naročito na području ornitoloških rezervata Kruna i Pod Okladi, uključujući odabir lokacija i izgradnju infrastrukture (postaja) za promatranje, uz usluge vođenja, prijevoza i informiranja.
- Razrada ponude botaničkih staza (npr. samoniklo bilje, nasadi lavande, maslinici), uključujući uređenje staza, odabir lokacija i izgradnju infrastrukture za točke odmora, uz usluge vođenja, prijevoza i informiranja.
- Razrada sustava periodičnih programa volontiranja za različite dobne skupine (npr. programi obnove gromača, održavanja lokvi, obnove tradicijskih građevina).
- Poticanje prilagodbe dijela smještajnih kapaciteta ciljnom segmentu (edukacija).

Seoski turizam/ Agroturizam	Glavni ciljni segmenti:		
	Parovi (različite dobi) / Obitelji s djecom / Sportski entuzijasti i rekreativci		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produženju sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
Novi proizvod	Visok	Srednji	Visok

Proizvod valorizira ruralnu baštinu Grada Cresa nudeći boravak u zelenijoj, klimatski umjerenijoj unutrašnjosti te u autentičnim ambijentima creskih sela.

Razvoj novog proizvoda (nadilazi vremenski horizont ovog Plana):

- Regeneracija/rekonstrukcija objekata i okućnica i/ili seoskih imanja poštujući prostornu tipologiju naselja i arhitektonsko oblikovanje sela primjereno 'duhu mjesta'.
- Organizacija studijskih putovanja (npr. Istra) i programa edukacijskih radionica (npr. turističke usluge na OPG-u, prodaja 'na kućnom pragu', uređenje interijera).
- Razvoj ponude smještaja na OPG-ima i u ruralnim kućama za odmor u selima.
- Razvoj kušaonica i prodaje domaćih proizvoda na kućnom pragu na OPG-ima/imanjima u selima.
- Razvoj ugostiteljske ponude u selima.
- Razvoj sustava nefinancijskih i financijskih poticaja.

Slika 3.2. Referentni primjeri sadržaja iskustvenih turističkih proizvoda

Izvor svih slika: Pinterest.com

4. Pokazatelji održivosti⁷⁵

4.1. Pokazatelji društvenih aspekata održivosti

Skupina pokazatelja sagledava utjecaj turizma na društvene aspektne održivosti Grada Cresa u 2024. godini:

Intenzitet turizma

1. Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone	<ul style="list-style-type: none"> • 340 noćenja/100 stanovnika u komercijalnom smještaju • 393 noćenja/100 stanovnika u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju
2. Promjena broja stanovnika u zadnjih pet godina u odnosu na promjenu broja noćenja	<ul style="list-style-type: none"> • 1,13

Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

3. Udio stanovnika zadovoljnih turizmom u mjestu	<ul style="list-style-type: none"> • 79%
4. Udio stanovnika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na kvalitetu života u mjestu	<ul style="list-style-type: none"> • 91%
5. Udio stanovnika s pozitivnim mišljenjem o utjecaju turizma na identitet mjesta	<ul style="list-style-type: none"> • 73%

Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom

6. Indeks zadovoljstva	<ul style="list-style-type: none"> • Turisti: 94% • Jednodnevni posjetitelji: 95%
------------------------	--

7. Neto spremnost na preporuku	<ul style="list-style-type: none"> • Turisti: 89% • Jednodnevni posjetitelji: 97%
--------------------------------	--

Pristupačnost destinacije

8. Udio atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom	<ul style="list-style-type: none"> • 27%
--	---

Sigurnost destinacije

9. Broj organiziranih turističkih ambulanti	2 turističke ambulante	
10. Broj kaznenih djela po mjesecima (podaci se odnose za gradove Cres i Mali Lošinj)	1.	12
	2.	22
	3.	10
	4.	9
	5.	12
	6.	25
	7.	25
	8.	25
	9.	20
	10.	19
	11.	14
	12.	14
11. Broj prometnih nesreća sa smrtnim ishodom	<ul style="list-style-type: none"> • 0	
12. Broj prijava zbog buke uslijed turističkih aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • 1	

⁷⁵ Izračun pokazatelja održivosti izveden je prema *Pravilniku o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma* (NN 112/2024). Puni prikaz izračuna nalazi se u Prilogu 4.

4.2. Pokazatelji okolišnih aspekata održivosti

Skupina pokazatelja sagledava utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti Grada Cresa u 2024. godini:

Upravljanje vodnim resursima

1.	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju po stalnom stanovniku	<ul style="list-style-type: none"> • 217%
2.	Uspostavljen sustav za pravovremenu reakciju na probleme s vodom	<ul style="list-style-type: none"> • Da, provode se dnevne i mjesečne analize zdravstvene ispravnosti vode na izvoru i u mreži, uz 24-satni nadzor

Gospodarenje otpadnim vodama

3.	Udio otpadnih voda tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja	<ul style="list-style-type: none"> • 0,4%
----	---	--

Gospodarenje otpadom

4.	Omjer količine komunalnog otpada nastalog po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo	<ul style="list-style-type: none"> • 403%
5.	Udio komunalnog otpada iz turističkih djelatnosti u odnosu na ukupni KO	<ul style="list-style-type: none"> • 31%
6.	Udio otpada upućenog na recikliranje	<ul style="list-style-type: none"> • 46%

Upravljanje energijom

7.	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> • 32%
----	--	---

Zaštita bioraznolikosti

8.	Udio zaštićenih prirodnih područja u odnosu na ukupnu površinu Grada Cresa	<ul style="list-style-type: none"> • Posebni rezervati (2): 4,5% površine kopna
9.	Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine	<ul style="list-style-type: none"> • Priroda baština: JU Priroda, <i>Plan upravljanja pomorskim dobrom unutar zaštićenih dijelova prirode na području PGŽ za 2024.-2028.</i> kojim obuhvaćeni posebni rezervati u sklopu Grada Cresa • Kulturna baština: Ministarstvo kulture i medija RH, Područni konzervatorski ured Rijeka

Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama

10.	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Izrađen <i>Akcijski plan energetske i klimatski održivog razvitka Grada Cresa (SECAP)</i>. Razrađeno 25 mjera prilagodbe klimatskim promjenama, od toga 4 se odnose na turizam i 2 se provode (Integracija adaptacije u planove; Jačanje otpornosti turističke infrastrukture na vremenske ekstreme)
11.	Uspostavljene politike za poticanje smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, poboljšanje energetske učinkovitosti i unapređenje korištenja obnovljive energije	<ul style="list-style-type: none"> • Izrađen <i>Tranzijski plan prema čistoj energiji Cresko-lošinjskog otočja</i>. U Gradu Cresu odvija se značajan broj aktivnosti energetske tranzicije
12.	Razina onečišćenja zraka	<ul style="list-style-type: none"> • Mjerna postaja Cres (Vrana) • I. kategorija kvalitete zraka: SO₂, UTT, Pb/Cd, Ni/As u UTT – sve I. kategorija

4.3. Pokazatelji ekonomskih aspekata održivosti

Skupina pokazatelja sagledava utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti Grada Cresa u 2024. godini:

Turistički promet

1.	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja	• 38.718 (kolovoz)	
2.	Prosječna duljina boravka turista	• 7,8 noći	
3.	Stopa popunjenosti komercijalnih smještajnih kapaciteta (aktivni kapaciteti)	1.	24,4%
		2.	21,3%
		3.	9,7%
		4.	10,0%
		5.	27,4%
		6.	54,9%
		7.	88,5%
		8.	89,1%
		9.	46,4%
		10.	12,9%
		11.	13,8%
		12.	14,3%
		Ø 2024.	52,0%
4.	Prosječna dnevna potrošnja turista u Eurima	• 47 Eura (ne uključuje trošak puta i smještaja)	

Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu

5.	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika PDV-a) u djelatnostima pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane 2023.	• 23.230.126 Eura
6.	Bruto dodana vrijednost ostvarena u djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane	• 8.699.188 Eura

7.	Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2024. godini	1.	278
		2.	281
		3.	311
		4.	369
		5.	446
		6.	523
		7.	544
		8.	540
		9.	539
		10.	446
		11.	301
		12.	297

4.4. Pokazatelji prostornih aspekata održivosti i organizacije turizma

Turistička infrastruktura

1.	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija	<ul style="list-style-type: none"> • Ekološka mreža NATURA 2000 • 2 zaštićena prirodna područja • 13 dobara zaštićene arheološke baštine • 3 zaštićene urbanističke cjeline, s 23 pojedinačno zaštićena dobra • 2 zaštićene ruralne cjeline, s 6 pojedinačno zaštićenih dobara • 13 ostalih zaštićenih dobara • 7 ustanova kulture
----	---	---

Održivo upravljanje destinacijom

2.	Status implementacije aktivnosti iz <i>Strategije turizma</i>	• Realizirano 6 projekata
----	--	---------------------------

Održivo upravljanje prostorom

3.	Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima po hektaru izgrađenog građevinskog područja	• 4.716 noćenja/ha
----	--	--------------------

5. Prihvatni kapacitet⁷⁶

5.1. Pristup

Izračun prihvatnog kapaciteta integrira sljedeće aktivnosti:

Zoniranje područja	Temeljem kriterija administrativnog ustroja, prostorne tipologije te intenziteta i obilježja turističke aktivnosti, za područje Grada Cresa utvrđene su dvije zone: <ul style="list-style-type: none"> • Zona I: Cres, Valun, Martinšćica i Miholašćica • Zona II: Ostala naselja
Odabir metodologije izračuna	Integriranje kvalitativnih i kvantitativnih metoda za razumijevanje različitih aspekata pritiska turizma na destinaciju
Analiza razine nosivosti destinacije	Izračun obaveznih i odabranih dodatnih pokazatelja prihvatnog kapaciteta
Procjena dostignute razine prihvatnog kapaciteta	Utvrđivanje i interpretacija razlike između izmjerenog stvarnog stanja pokazatelja i postavljenog standarda. Standardi pojedinih pokazatelja označavaju prihvatljivu granicu utjecaja turizma u odnosu na zakonski okvir, strateška razvojna usmjerenja destinacije, promjene prihvatljive dionicima te relevantne znanstvene i/ili stručne spoznaje. Standardi su razmotreni s dionicima.
Analiza scenarija	Ocjena implikacija potencijalnih promjena u okruženju na prihvatni kapacitet Grada Cresa, što je temelj za upravljanje prihvatnim kapacitetom destinacije
Definiranje zaključaka i preporuka	Sinteza analize i definiranje preporuka za vođenje proaktivne politike upravljanja razvojem održive turističke destinacije

⁷⁶ Izračun prihvatnog kapaciteta temelji se na *Pravilniku o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta* (NN 112/2024)

⁷⁷ Izračun pokazatelja prihvatnog kapaciteta izveden je prema *Smjernicama za izračun obaveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta destinacije* (MINTS, veljača 2025.) i prema

5.2. Razina dostignutog prihvatnog kapaciteta

U nastavku se integralno prikazuje izračun pokazatelja prihvatnog kapaciteta Grada Cresa.⁷⁷ Razina dostignutog prihvatnog kapaciteta iskazana je grafički u tri boje, i to:

- Zelena boja označava pojavu koja nije u zoni dostizanja maksimalne razine turističke nosivosti, a određena je uvjetima kada je vrijednost pokazatelja za više od trećinu niža od postavljenog standarda;
- Žuta boja označava zonu dostizanja maksimalne razine turističke nosivosti pojedine pojave, a određena je uvjetima kada je vrijednost pokazatelja do trećinu niža od postavljenog standarda;
- Crvena boja označava dostignutu razinu turističke nosivosti pojedine pojave, a određena je uvjetima kada je vrijednost pokazatelja viša ili jednaka definiranom standardu prihvatljivosti.

Temeljem analize jaza između izračunatih pokazatelja te postavljenih standarda, utvrđena je razina dostignutog prihvatnog kapaciteta pojedinih obilježja destinacije Grad Cres.

Tablica 5.1. Razina dostignutog prihvatnog kapaciteta destinacije Grad Cres

Pokazatelj	Zona I	Zona II
Institucionalni i strateški okvir		
Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika		
Uspostavljena destinacijska strategija održivog razvoja turizma		
Smještajni kapaciteti		
Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor (vikendice) u odnosu na 100 stanovnika		
Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika		

Smjernicama za izračun dodatnih pokazatelja prihvatnog kapaciteta destinacije (MINTS, lipanj 2025.). Cjeloviti prikaz izračuna nalazi se u Prilogu 5.

Pokazatelj	Zona I	Zona II
Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor prema broju stanova za stalno stanovanje		
Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m ² građevinskog područja naselja		
Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima		
Turistička potražnja		
Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone		
Nezadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja radi gužve na ulicama, atrakcijama		
Resursno-atraksijska osnova		
Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/ definiranim zonama		
Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/ definiranim zonama		
Kakvoća voda za kupanje tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine		
Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine		
Raspoloživa površina plaže po kupaću u danima vršne sezone		
Utjecaj turizma na izgled destinacije		
Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora		
Zadovoljstvo gostiju ljepotom i uređenosti mjesta te urednosti glavnih atrakcija		
Iritacija lokalnog stanovništva razinom buke u vrijeme sezone		
Utjecaj buke na kvalitetu boravka gostiju		
Prostor		
Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica		
Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene, funkcionalne cjeline/stambene jedinice		
Mogućnost nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja		
Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u mjestu		

Pokazatelj	Zona I	Zona II
Komunalna infrastruktura		
Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - Voda		
Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – Električna energija		
Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m ² javnih površina koje se održavaju		
Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada		
Iritacija lokalnog stanovništva neprimjerenom odloženim otpadom		
Promet		
Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone		
Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone		
Iritacija lokalnog stanovništva gužvom u prometu/ na trajektnom pristaništu tijekom turističke sezone		
Iritacija lokalnog stanovništva pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone		
Zadovoljstvo gostiju prometom u mjestu		
Stanovništvo i kvaliteta života		
Kretanje broja stanovnika u (posljednjih) 10 godina		
Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)		
Iritacija stanovnika gužvom na ulicama tijekom turističke sezone		
Zadovoljstvo stanovnika dostupnošću javnih sadržaja		
Mješovita roba u mjestu / Dječja igrališta		
Uređene zelene površine / Društveni sadržaji		
Zdravstvene ustanove / Kulturno-zabavni sadržaji / Kružni javni prijevoz		
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma		
Raspoloživost dodatne radne snage: broj nezaposlenih		
Ovisnost stanovnika mjesta o prihodima od turizma		

5.3. Analiza razvojnih scenarija

Razrada razvojnih scenarija provodi se radi sagledavanja utjecaja 'alternativnih mogućih budućnosti' na prihvatni kapacitet destinacije kako bi se uspostavio okvir proaktivnog upravljanja turizmom i ostvarivanja poželjnih rezultata, odnosno kako bi se ispravili čimbenici koji mogu generirati nepoželjne posljedice.⁷⁸ Analiza scenarija nije prognostički alat te ne nastoji ni prognozirati ni predvidjeti buduća kretanja. Njezina svrha je identificirati alternativne buduće smjerove turizma kroz moguće 'priče' te međusobnu uvjetovanost elementa internog i eksternog okruženja destinacije.

Analiza scenarija promjena prihvatnog kapaciteta turizma Grada Cresa u vremenskom horizontu ovog dokumenta utvrđuje se u četiri međusobno povezana koraka: 1) izdvajanje relevantnih činitelja, 2) utvrđivanje ključnih 'pokretača promjena', 3) uobličavanje scenarija, 4) ocjenu ishoda scenarija.

5.3.1. Relevantni činitelji

EKSTERNO OKRUŽENJE	
	<p>Globalni trendovi naročito relevantni za Grad Cres</p> <ul style="list-style-type: none"> Rast potražnje i ponude održivog turizma Rast proizvoda <i>outdoor</i>-a, zdravlja i <i>wellness</i>-a, gastronomije, kulture Orijentacija kupaca prema iskustvenim putovanjima Klimatske promjene
Tržišni trendovi	<p>Očekivana kretanja na području Grada Cresa:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nastavak rasta turizmom motivirane nekretninske izgradnje Rast jednodnevnih posjetitelja, naročito nautičara i domaćeg kruzinga Smanjenje sezonalnosti kao rezultat diverzifikacije proizvoda i promjena navika potrošača
Faktori rizika	<ul style="list-style-type: none"> Rast turizmom motivirane nekretninske gradnje Klimatske promjene i poremećaji eko sustava u Jadranu Zaostajanje za konkurencijom u kvaliteti i održivosti

⁷⁸ Prema Pravilniku o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/2024, Čl. 12.)

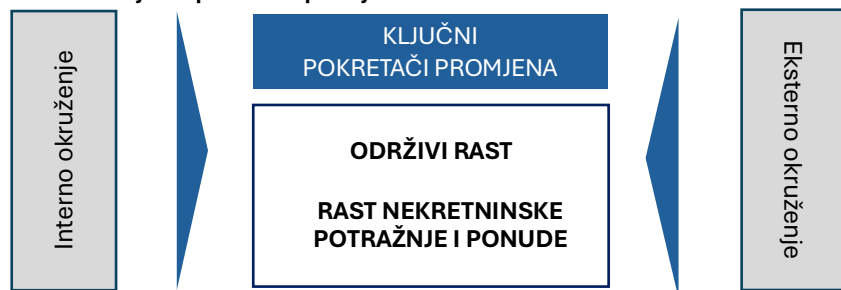
INTERNO OKRUŽENJE	
Stavovi lokalnog stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> • Pozitivna percepcija utjecaja turizma na Grad (79%), uz uočljivu razliku u percepciji pozitivnog utjecaja turizma na kvalitetu života (91%) i identitet mjesta (73%) • Iritacija turizmom ponajviše vezana uz promet i odlaganje otpada, ali se prepoznaju i signali stava o potrebi sporijeg rasta smještaja (59%) i upravljanja s izgrađenosti (34%)
Stavovi turista	<ul style="list-style-type: none"> • Izuzetno visoko zadovoljstvo gostiju (96%) koji dolaze pretežito zbog mora i prirode (78%)
Vrijednosti i stavovi lokalnih dionika	<ul style="list-style-type: none"> • Održivo gospodarstvo, njegovanje otočne zajednice i demografski razvoj • Zaštita resursno atrakcijske osnove u razvoju turizma • Kvaliteta kao okosnica razvoja turizma • Upravljanje prihvatnim kapacitetom • Povezivanje turističkog i poljoprivrednog gospodarstva
Strateški okvir	<ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteta života • Održivost • Pametan i zeleni razvoj • Diverzifikacija i integracija
Uska grla	<ul style="list-style-type: none"> • Prostorna koncentracija turizma • Ograničenost plažnog prostora (Zona I) • Rastuća turistifikacija povijesnih jezgri naselja • Nedostatna komunalna i prometna infrastruktura • Izgrađenost nekomercijalnih smještajnih kapaciteta • Raspoloživost i mogućnosti smještaja radne snage • Ograničeni resursi za upravljanja destinacijom
Faktori rizika	<ul style="list-style-type: none"> • Institucionalno okruženje: Nemogućnost efikasnog upravljanja destinacijom • Komunalna infrastruktura: Gubici u vodovodnoj mreži • Ponuda smještaja: Kvantitativni rast komercijalne smještajne ponude i kuća i stanova za odmor • Izostanak razvoja kvalitetnog lanca vrijednosti • Povećanje potreba za zapošljavanjem i smještajem djelatnika iz trećih zemalja

5.3.2. Ključni pokretači promjena

Utvrdjivanje ključnih 'pokretača promjena' (*'driving forces'*) drugi je korak analize scenarija, a podrazumijeva izdvajanje činitelja koji imaju dominantan značaj za razumijevanje mogućih promjena prihvatnog kapaciteta destinacije u budućnosti.

Na strani činitelja internog okruženja izdvajaju se pozitivan stav i stanovnika i turista o turizmu te strateška orijentacija prema održivim turizmu. Istodobno, ograničeni resursi za upravljanje destinacijom predstavljaju faktor rizika. U tom smislu, mogućnost stvarnog uspostavljanja proklamiranog održivog razvoja turizma postavlja se kao ključni 'pokretač promjena'.

Slika 5.1. Ključni pokretači promjena turizma Grada Cresa

U odnosu na faktore vezane uz eksterno okruženje izdvajaju se tržišni trendovi koji potiču rast potražnje i ponude održivog turizma te iskustvenih putovanja, ali, u uvjetima usporavanja rasta komercijalnog fizičkog prometa u Hrvatskoj i na Kvarneru, i trend daljnjeg rasta turizmom motivirane nekretninske gradnje. S obzirom na implikacije na interno okruženje, rast nekretninske potražnje, a time i ponude novih objekata izdvaja se kao drugi ključni 'pokretač promjena' relevantan za sagledavanje prihvatnog kapaciteta Grada Cresa.

Stavljanje u međuodnos dva 'pokretača promjena' rezultira sa četiri scenarija razvoja turizma kao odraza suprotnih pragova (nizak/visok) njihovi vrijednosti određujući mogući okvir razvoja turizma Grada Cresa do 2029. godine.

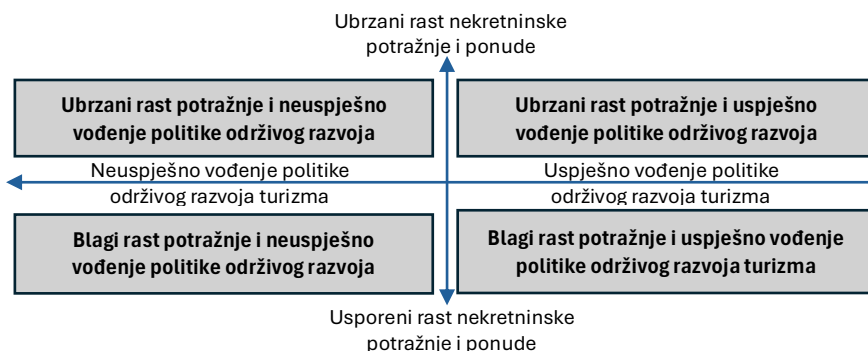
⁷⁹ Prema posljednjim raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku (Gradovi i općine u statistici, <https://podaci.dzs.hr/hr/statistika-u-nizu/>) broj završenih stanova na području

5.3.3. Scenariji

U vremenskom horizontu do 2029. godine pragovi različitog smjera ili intenziteta utjecaja utvrđenih ključnih 'pokretača promjena' su:

- **Održivi rast** – pragove određuju suprotni smjerovi djelotvornosti upravljanja
  - Uspješno vođenje politike održivog razvoja turizma: Ispunjavanje ciljeva razvoja turizma postavljenih *Planom upravljanja destinacijom Grad Cres*;
  - Neuspješno vođenje politike održivog razvoja turizma: Nemogućnost ostvarenja ciljeva postavljenih *Planom upravljanja destinacijom*.

Slika 5.2. Scenariji razvoja turizma na području Grada Cresa u razdoblju do 2029.

- **Rast nekretninske potražnje i ponude** – pragove određuje intenzitet rasta
  - Blagi rast nekretninske potražnje: Rast nekretninske potražnje mjeren brojem novih kuća i stanova za odmor projicira se po prosječnog godišnjoj stopi od 1% kao rezultat sporog oporavaka izgradnje nakon bitnog usporavanja u pandemijskom i post-pandemijskom razdoblju.⁷⁹ Do 2029. godine broj kuća i stanova za odmor povećan je za 90 jedinica.
  - Ubrzani rast nekretninske potražnje: Rast nekretninske potražnje mjeren brojem novih kuća i stanova za odmor projicira se po prosječnog godišnjoj stopi od 4% kao odraz ubrzanog oporavka izgradnje nakon bitnog usporavanja u pandemijskom i post-pandemijskom razdoblju. Do 2029. godine broj kuća i stanova za odmor povećan je za 390 jedinica odnosno 17% u odnosu na broj objekata u 2025. godini.

Grada Cresa u razdoblju od 2020. do 2023. godine bio je za 40% manji nego u razdoblju od 2016. do 2019. godine.

5.3.4. Obilježja i ishodi scenarija

Međuodnos postavljenih pragova ključnih 'pokretača promjena' rezultira s četiri razvojna scenarija turističke aktivnosti na području Grada Cresa.

Scenarij 1: Ubrzani rast i neuspješno vođenje politike održivog razvoja turizma

Obilježja scenarija

- Povećanje kapaciteta u kućama i stanovima za odmor za 1.600 kreveta, odnosno uz 60 dana korištenja 96 tisuća noćenja više do 2029.
- Povećanje fizičke potražnje u hotelima i kampovima za 2% uz stagnaciju u smještaju u domaćinstvu, odnosno 55 tisuća noćenja više do 2029.
- Povećanje jednodnevne potražnje za 5% prosječno godišnje
- Destinacijski lanac vrijednosti bez povećanja širine i kvalitete usluga
- Smanjenje sezonalnosti rezultat promjena navika potrošača i klime
- Rast cijena ujednačen s prosjekom Hrvatske
- Neriješena uska grla destinacijske nosivosti

Ishodi scenarija

- › **Izgrađenost i rast kapaciteta:** Rast nekomercijalnih kapaciteta dostiže razinu turističke nosivosti Grada te jača pritisak na destinacijske sustave.
- › **Valorizacija i zaštita prirodne i kulturne baštine:** Moguće je dodatno ugrožavanje baštine posebno na mjestima izloženim jednodnevnoj potražnji.
- › **Raspoloživost vode, odvodnja, zbrinjavanje otpada:** Uz dvostruko veću potrošnju vode po noćenju turista nego stanovnika, moguća je potreba zahvaćanja vode iznad dozvoljenog kapaciteta crpljenja Vranskog jezera. Uz realizaciju projekta Aglomeracija Cres-Lošinj, kapacitet i kvaliteta odvodnje nisu ugroženi. Uz četiri puta veću količinu generiranog otpada po turistu nego stanovniku, sustav zbrinjavanja otpada dostiže maksimalnu razinu prihvatnog kapaciteta.
- › **Raspoloživost plažnog prostora:** Moguće je dodatno narušavanje prihvatnog kapaciteta plaža u Zoni I (Cres, Valun, Martinšćica i Miholašćica).
- › **Gužva i buka:** Moguće je dodatno pogoršanje iritacije stanovnika, osobito zbog gužve u prometu/trajektnom pristaništu i radi buke.
- › **Promet u mirovanju:** S obzirom na već dosegnuti prihvatni kapacitet parkirališta, moguće je narušavanje kvalitete destinacijske ponude uz nezadovoljstvo stanovnika i turista.

Scenarij 2: Ubrzani rast i uspješno vođenje politike održivog razvoja turizma

Obilježja scenarija

- Povećanje kapaciteta u kućama i stanovima za odmor za 1.600 kreveta, odnosno uz 60 dana korištenja 96 tisuća noćenja više do 2029.
- Povećanje fizičke potražnje u hotelima i kampovima za 2% uz stagnaciju u smještaju u domaćinstvu, odnosno 55 tisuća noćenja više do 2029.
- Povećanje jednodnevne potražnje za 5% prosječno godišnje
- Postupna diverzifikacija proizvoda, unapređenje kvalitete usluga te podizanje prepoznatljivosti destinacije
- Smanjenje sezonalnosti rezultat promjena navika potrošača, klimatskih promjena te unapređenja destinacijske ponude
- Cjenovno pozicioniranje destinacije prati rast kvalitete sadržaja i usluga
- Uspješno otklanjanje uskih grla destinacijske nosivosti

Ishodi scenarija

- › **Izgrađenost i rast kapaciteta:** Rast nekomercijalnih kapaciteta dostiže razinu turističke nosivosti Grada, no turistička politika Grada uspijeva neutralizirati pritiske na ključne destinacijske sustave.
- › **Valorizacija i zaštita prirodne i kulturne baštine:** Neutraliziranje pritiska na resurse provedbom mjera zaštite i upravljanjem turističkim tokovima.
- › **Raspoloživost vode, odvodnja, zbrinjavanje otpada:** Unatoč dodatnim pritiscima, mjere i aktivnosti održivog razvoja turizma Grada (u koordinaciji s Gradom Mali Lošinj i tvrtkom Ponikve voda d.o.o., odnosno KUCL d.o.o.) osiguravaju smanjenje gubitka vode iz sustava i njegovu održivost te usklađivanje sposobnosti prihvata dodatnog otpada kao i povećanja udjela odvojenog otpada u ukupnom komunalnom otpadu. Uz realizaciju projekta Aglomeracija Cres-Lošinj, kapacitet i kvaliteta odvodnje nisu ugroženi.
- › **Raspoloživost plažnog prostora:** Mjerama i aktivnostima turističke politike povećava se kvaliteta i prihvatni kapacitet plažnog prostora u Zoni I te se proširenjem destinacijskog lanca vrijednosti smanjuje pretežita sklonost gostiju prema boravku na plažama.
- › **Gužva i buka:** Upravljanjem izvorima gužve u prometu/trajektnom pristaništu i izvorima buke smanjuju se ovi pokazatelji iritacije.
- › **Promet u mirovanju:** Povećanjem kapaciteta parkirališta ublažavaju se povezani iritacijski faktori.

Scenarij 3:

Blagi rast i neuspješno vođenje politike održivog razvoja turizma

Obilježja scenarija

- Povećanje kapaciteta u kućama i stanovima za odmor za 360 kreveta, odnosno uz 60 dana korištenja 22 tisuća noćenja više do 2029.
- Povećanje fizičke potražnje u hotelima i kampovima za 2% uz stagnaciju u smještaju u domaćinstvu, odnosno 55 tisuća noćenja više do 2029.
- Povećanje jednodnevne potražnje za 5% prosječno godišnje
- Destinacijski lanac vrijednosti bez povećanja širine i kvalitete usluga
- Smanjenje sezonalnosti rezultat promjena navika potrošača i klime
- Rast cijena ujednačen s prosjekom Hrvatske
- Neriješena uska grla destinacijske nosivosti

Ishodi scenarija

- > **Izgrađenost i rast kapaciteta:** Rast nekomercijalnih smještajnih kapaciteta približava se granici standarda prihvatnog kapaciteta, što može generirati narušavanje nosivosti destinacijskih sustava u idućem planskom razdoblju.
- > **Valorizacija i zaštita prirodne i kulturne baštine:** Neadekvatna zaštita i valorizacija resursno-atraktivne osnove, unatoč samo blago rastućoj potražnji može narušiti komparativne prednosti i atraktivnost Grada.
- > **Raspoloživost vode, odvodnja, zbrinjavanje otpada:** I blago povećanje potražnje, uz izostanak provedbe odgovarajućih mjera i aktivnosti održivog razvoja turizma rezultira dodatnom potrošnjom vode koja se približava dozvoljenom kapacitetu crpljenja iz Vranskog jezera. Uz realizaciju projekta Aglomeracija Cres-Lošinj, kapacitet i kvaliteta odvodnje nisu ugroženi. Uz četiri puta veću količinu generiranog otpada po turistu nego stanovniku, sustav zbrinjavanja otpada doseže gornju granicu prihvatnog kapaciteta.
- > **Raspoloživost plažnog prostora:** Izostanak upravljanja plažnim prostorom i u uvjetima blagog povećanja potražnje može narušiti kvalitetu boravka na plaži u Zoni I.
- > **Gužva i buka:** Nedostatak provođenja mjera usmjerenih na rješavanje problema gužve u prometu/trajektnom pristaništu i problema buke povećava iritaciju stanovnika Grada i u uvjetima blagog rasta potražnje.
- > **Promet u mirovanju:** S obzirom na već dosegnuti prihvatni kapacitet parkirališta, izostanak adekvatne destinacijske politike može narušiti kvalitetu destinacijske ponude uz nezadovoljstvo stanovnika i turista.

Scenarij 4:

Blagi rast i uspješno vođenje politike održivog razvoja turizma

Obilježja scenarija

- Povećanje kapaciteta u kućama i stanovima za odmor za 360 kreveta, odnosno uz 60 dana korištenja 22 tisuća noćenja više do 2029.
- Povećanje fizičke potražnje u hotelima i kampovima za 2% uz stagnaciju u smještaju u domaćinstvu, odnosno 55 tisuća noćenja više do 2029.
- Povećanje jednodnevne potražnje za 5% prosječno godišnje
- Postupna diverzifikacija proizvoda, unapređenje kvalitete usluga te podizanje prepoznatljivosti destinacije
- Smanjenje sezonalnosti rezultat promjena navika potrošača, klimatskih promjena te unapređenja destinacijske ponude
- Cjenovno pozicioniranje destinacije prati rast kvalitete sadržaja i usluga
- Uspješno otklanjanje uskih grla destinacijske nosivosti

Ishodi scenarija

- > **Izgrađenost i rast kapaciteta:** Rast nekomercijalnih smještajnih kapaciteta približava se granici standarda prihvatnog kapaciteta, no mjere destinacijskog menadžmenta osiguravaju povećanje kvalitete života i boravka, ali i predujete za korekciju prihvatljive razine rasta kapaciteta.
- > **Valorizacija i zaštita prirodne i kulturne baštine:** Uz pro-aktivnu politiku upravljanja destinacijom ostvaruju se predujeti za valorizaciju baštine kroz sustav tržišno relevantnih komplementarnih turističkih proizvoda.
- > **Raspoloživost vode, odvodnja, zbrinjavanje otpada:** Mjere Grada (u koordinaciji s Gradom Mali Lošinj i tvrtkom Ponikve voda d.o.o., odnosno KUCL d.o.o) osiguravaju smanjenje gubitka vode iz sustava i njegovu održivost te usklađivanje sposobnosti prihvata dodatnog otpada kao i povećanja udjela odvojenog otpada u ukupnom komunalnom otpadu. Uz realizaciju projekta Aglomeracija Cres-Lošinj, kapacitet i kvaliteta odvodnje nisu ugroženi.
- > **Raspoloživost plažnog prostora:** Dolazi do povećanja zadovoljstva turista kao rezultat povećanja kvalitete i prihvatnog kapaciteta plažnog prostora.
- > **Gužva i buka:** Umjeren rast potražnje praćen mjerama destinacijske politike za smanjivanje gužve i kontrolu buke omogućuje da ovi faktori izađu iz zone dosegnutog prihvatnog kapaciteta.
- > **Promet u mirovanju:** Smanjuje se jaz između postavljenih standarda i vrijednosti pokazatelja iskorištenosti parkirališta.

5.3.5. Zaključci i preporuke

Ocjena razine dostignutog prihvatnog kapaciteta Grada Cresa slijedom usporedbe jaza između postavljenih standarda i vrijednosti pokazatelja prihvatnog kapaciteta te analize scenarija uspostavlja okvir za razradu mjera i aktivnosti usmjerenih na ostvarivanja poželjnih rezultata odnosno korekciju čimbenika koji mogu generirati neželjene posljedice turističkog razvoja. Uz asimetričnost utjecaja turizma na analizirane prostorno-funkcionalne zone, utvrđeno je da se bitna obilježja destinacijske ponude nalaze u zoni dostizanja maksimalne razine turističke nosivosti, a time i da zahtijevaju pravodobno provođenje (dodatnih) korektivnih aktivnosti. Radi se prije svega o:

- Intenzitetu turističke aktivnosti, te
- Raspoloživosti plažnog prostora.

Iako se postojeća razina turističke izgrađenosti mjerena udjelom stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica nalazi u zoni dostizanja maksimalne razine turističke nosivosti, utvrđeno je da iz perspektive uporabe prostora Grad Cres prelazi gornju granicu turističke nosivosti u segmentu:

- Maksimalnog potencijala izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene, funkcionalne cjeline/stambene jedinice, te
- Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja.

Analiza dostignutog prihvatnog kapaciteta Grada Cresa ukazala je, nadalje, i na prisustvo više iritacijskih faktora turizma koji nalažu žurno provođenje (dodatnih) korektivnih aktivnosti budući da se nalaze u zoni dostignute maksimalne razine turističke nosivosti. Radi se o:

- Utjecaju turizma na kvalitetu života stanovnika u odnosu na pretvaranje stanova u turističke apartmane te korištenje javnog prostora, gužve u prometu/trajektnom pristaništu, na parkiralištima
- Dostupnosti odabranih javnih sadržaja
- Priuštivosti stanovanja
- Kretanju broja stanovnika te raspoloživosti dodatne radne snage.

S obzirom na sezonalnost turističke aktivnosti, odnos potrošnje vode te generiranja otpada turista i stanovnika kao i na mogući rast nekomercijalne turističke izgradnje ne treba zanemariti ni utjecaj turizma na komunalne sustave. Pri tome, posebno valja upozoriti na činjenicu da je količina zahvaćene vode u 2024. godini iznosila 97% dozvoljenog kapaciteta crpljenja Vranskog jezera, dok je u vršnim danima turističke sezone potrošnja vode bila na razini od oko 70% raspoloživog kapaciteta.

Slijedom utvrđenih obilježja Grada Cresa i ishoda mogućih razvojnih scenarija, nameću se sljedeće preporuke za upravljanje prihvatnim kapacitetom i razvojem destinacije:

- **Osnaživanje funkcije destinacijskog menadžmenta** uključujući jačanje kapaciteta ključnih nositelja turističke politike Grada, osiguranje resursnih pretpostavki efikasnog destinacijskog menadžmenta, uspostavljanje sustava praćenja nosivog kapaciteta Grada te jačanje kolaborativnog upravljanja kao platforme za usklađivanje interesa različitih dionika iz javnog, privatnog i civilnog sektora kao i za zadovoljavanje potreba stanovnika destinacije i turista;
- **Upravljanje potencijalom izgradnje** na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskih područja naselja s naglaskom na zadovoljavanju stvarnih potreba stambenog prostora i drugih sadržaja za stalne stanovnike Grada, osiguravanju smještaja radnika iz drugih područja Hrvatske i Europske unije te trećih zemalja kao i na usmjeravanju izgradnje kuća i stanova za odmor;
- **Otklanjanje iritacijskih faktora turizma** u području uređenosti naselja, raspoloživih javnih sadržaja i usluga, komunalne i prometne infrastrukture te dostupnosti;
- **Poticanja razvoja destinacijskog lanca vrijednosti** kao okvira za podizanje kvalitete turističkog proizvoda i smanjenje sezonalnosti uz podizanje kvalitete i povećanje prihvatnog kapaciteta kupališnog prostora, zaštitu i turističku valorizaciju prirodne i kulturne baštine, razvoj infrastrukture za aktivnosti na otvorenom, podizanje razine znanja, vještina i inovativnosti pružatelja usluga, rehabilitaciju prostora i očuvanje identiteta ili 'duha mjesta' Grada Cresa.

6. Razvojni smjer

6.1. Strateški okvir

Plan upravljanja destinacijom Grad Cres nužno polazi od odrednica važećih nadređenih i referentnih strateških dokumenata na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Postojeći strateški okvir čine:

Nacionalna razina

- **Strategija razvoja održivog turizma Hrvatske do 2030. godine s Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine** (MINTS, 2022.)

Vizija turizma: 'Poštujući prirodno i kulturno nasljeđe i jedinstveni identitet svih regija, stvorit ćemo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.'

Strateški ciljevi: (1) Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam; (2) Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu; (3) Konkurentan i inovativan turizam; (4) Otporan turizam.

Posebni ciljevi, razrađeni u *Nacionalnom planu razvoja održivog turizma* kao provedbenog akta *Strategije*, obuhvaćaju razvoj vremenski i prostorno ravnomjernijeg turizma, tržišno repositioniranje Hrvatske, smanjenje negativnog utjecaja turizma na okoliš, prostor i klimu, jačanje ljudskih potencijala, unapređenje strukture smještajnih kapaciteta, osiguranje poticajnog poslovnog okruženja, inovaciju i digitalnu transformaciju te uspostavljanje učinkovitog okvira za upravljanje turizmom.

Regionalna razina

- **Plan razvoja turizma Primorsko-goranske županije do 2030. godine** (FMTU, Sveučilište u Rijeci, 2022.)

Vizija turizma: 'Primorsko-goranska županija je raznolika, kvalitetna i inovativna destinacija održivog turizma koja cijele godine turistima pruža jedinstveno doživljajno iskustvo u primorju, otocima i gorju, a lokalnom stanovništvu osigurava kvalitetne uvjete za život i rad.'

Posebni ciljevi: (1) Unapređenje kvalitete i izvrsnosti; (2) Osnaživanje inovativnosti i održivosti; (3) Isticanje raznolikosti i posebnosti; (4) Provođenje zelene i digitalne tranzicije.

Lokalna razina

- **Plan razvoja Cresko-lošinjskog otočja do 2027. godine** (JU Regionalna razvojna agencija PGŽ, 2022.)

Vizija razvoja: 'Cresko-lošinjsko otočje je dobro povezano i infrastrukturno opremljeno, sigurno i ugodno za život. Otočana je sve više, aktivno sudjeluju u razvoju raznovrsnog održivog gospodarstva i čuvanju okoliša te njeguju otočnost svoje zajednice.'

Prioritetna područja razvoja: (1) Visoka kvaliteta života za djecu i mlade; (2) Otočje održivog gospodarstva i poželjnog okruženja za rad; (3) Pametno i zeleno otočje; (4) Kvaliteta života svih stanovnika.

Održivi razvoj turizma jedan je od ciljeva gospodarskog razvoja i planira se kroz četiri mjere: (1) Poticanje ulaganja u selektivne oblike turizma i diverzifikaciju turističke ponude; (2) Utvrđivanje prihvatnog kapaciteta otočja; (3) Razvijanje poljoprivredno-turističkih gospodarstava; (4) Razvijanje održive turističke infrastrukture.

- **Strategija razvoja turizma: Mali Lošinj i Cres** (Horwath HTL, 2021.)

Vizija turizma: 'Mali Lošinj i Cres svojom kvalitetom i jedinstvenošću turističke ponude predstavljaju jednu od vodećih održivih, *lifestyle* i *wellbeing* otočnih destinacija Mediterana.'

Turističko pozicioniranje temelji se na komponentama: Autentični ambijent Mediterana ... domaćinski ugođaj ... uzbudljivo utočište ... prostranstvo neba, kopna i mora ... revitalizirajući učinak klime ... visoka očuvanost prirode ... baština i lokalna tradicija.

Ciljevi razvoja: (1) Ostvariti rast potražnje u pred i post sezoni; (2) Diversificirati turističke proizvode u funkciji poslovanja minimalno 9 mjeseci u godini; (3) Ostvariti rast potrošnje po gostu; (4) Osnažiti prepoznatljivost i vidljivost destinacije.

Sustav turističkih proizvoda: Primarne proizvode čine 'sunce i more', 'aktivni odmor' i '*wellbeing*'. Potporni proizvodi uključuju gastronomiju, sport, golf, zdravstveni turizam, MICE, nautički turizam i kulturni turizam.

Operativne strategije: Razvijene su strategije/smjernice razvoja (1) turističkih proizvoda, (2) projekata turističke infrastrukture, (3) smještaja, (4) programa konkurentnosti, (5) turističkog marketinga te (6) potporne razvojne inicijative.

- **Tranzijski plan prema čistoj energiji: Cresko-lošinjsko otočje**

(OTRA i Clean Energy for EU Islands, Secretariat, 2019.)

Plan donosi program tranzicije otoka Cresa i Lošinja prema čistoj energiji.

Vizija: 'Cresko-lošinjsko otočje je pametno te energetske samodostatno, a lokalna zajednica energetske pismena i aktivno uključena u energetske tranzicije što će omogućiti doseganje ugljične neutralnosti (potpune dekarbonizacije) do 2040. godine.

Ciljevi energetske tranzicije: (1) Postizanje samodostatnosti u proizvodnji električne energije; (2) Povećanje energetske učinkovitosti zgrada i prelazak na obnovljive izvore energije; (3) Dekarbonizacija cestovnog prometa; (4) Smanjenje emisija CO₂ iz pomorskog prometa; (5) Uključivanje svih lokalnih dionika u provedbu energetske tranzicije.

- **Akcijski plan energetske i klimatske održivosti razvoja Grada Cresa (SECAP)**

(Energetski institut Hrvoje Požar, 2021.)

Plan donosi mjere energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije u cilju smanjenja emisija CO₂ za najmanje 40% do 2030.

Mjere obuhvaćaju energetske obnovu zgrada, poticanje korištenja obnovljivih izvora energije, razvoj e-mobilnosti i zelena javna nabava.

U dokumentu se također analizira rizik i ranjivost pojedinih sektora (turizam, poljoprivreda, ribarstvo, vodoopskrba, zdravstvo, bioraznolikost i dr.) na očekivane opasne događaje uvjetovane klimatskim promjenama.

Adaptacijske mjere za turizam uključuju (1) produženje turističke sezone; (2) integracija adaptacije na klimatske promjene u strateške i marketinške dokumente razvoja turizma; (3) jačanje otpornosti turističke infrastrukture na vremenske ekstreme; (4) edukacija djelatnika u turizmu.

- **Studija razvoja pametnih sela na području Grada Cresa**

(OTRA i REVENT SMART d.o.o., 2022.)

Studija predstavlja temelj razvoja Grada Cresa kao pametne sredine koristeći prilike koje nude digitalni alati i inovativne tehnologije.

Strateški ciljevi: (1) Unapređenje otočke mobilnosti; (2) Digitalizacija javne uprave; (3) Razvoj održivog gospodarstva; (4) Razvoj društvenih aktivnosti; (5) Razvoj infrastrukture; (6) Digitalizacija prirodne i kulturne baštine. U okviru strateških ciljeva razrađene su konkretne mjere.

- **II. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja područja Grada Cresa**

(JU Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije, 2018.)

PPUG Cresa temeljni je strateški dokument koji regulira namjenu, uređenje i zaštitu prostora te uvjete smještanja gospodarskih i društvenih djelatnosti, prometnih i infrastrukturnih sustava.

Ciljevi prostornog razvoja gradskog značaja: (1) Demografski razvoj; (2) Odabir prostorno-razvojne strukture; (3) Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture; (4) Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti kulturno-povijesnih cjelina.

Dominantne razvojne aktivnosti pojedinih prostornih područja:

- 1) Sjeverni Cres – razvoj primarnih djelatnosti (pčelarstvo, ovčarstvo, ribarstvo); razvoj turizma; očuvanje i zaštita prirodnih resursa; razvoj prometne infrastrukture.
- 2) Centralni dio Cresa – razvoj primarnih djelatnosti (maslinarstvo, voćarstvo i povrtlarstvo, stočarstvo); razvoj proizvodnih i uslužnih djelatnosti; razvoj turizma; razvoj društvenih djelatnosti i društvene infrastrukture; razvoj prometne infrastrukture.
- 3) Jugoistočni dio Cresa – razvoj primarne djelatnosti (stočarstvo); razvoj proizvodnih djelatnosti; očuvanje i zaštita prirodnih resursa; razvoj energetske infrastrukture.
- 4) Jugozapadni dio Cresa – razvoj primarnih djelatnosti (uzgoj ljekovitog bilja, maslinarstvo, ovčarstvo, ribarstvo); razvoj uslužnih djelatnosti; razvoj turizma; očuvanje i zaštita prirodnih resursa.
- 5) Područje Vranskog jezera – očuvanje i zaštita prirodnih resursa.

Razvoj turizma: Izgradnja i korištenje turističkih sadržaja vezani su naročito uz grad Cres (Kimen, Zakol, Kovačine, Stara Gavza, Grabar, Graber Barnarski, Marina Cres), Martinšćicu (Slatina i zone smještajnih kapaciteta), Miholašćicu (Zaglav) te obnovljena napuštena naselja i sela te pastirske stanove.

Površine ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja (T-zone): Definirano je 5 T-1 zona za hotele s pratećim sadržajima; 5 zona T-2 za turistička naselja; 7 zona T-3 za kampove (dodatno vidjeti Točku 2.8.5.).

Druge građevine i zahvati izravno povezani s razvojem turizma: Definirane su 3 luke nautičkog turizma (marine Cres, Valun, Zaglav/Martinšćica).

6.2. SWOT analiza

Snage

Resursno-atraktivna osnova

- Prirodnost i očuvanost prostora
- Izdašnost prostora i različitih prostornih tipologija
- Bogatstvo flore i faune (na Jadranu, u Europi)
- Visoka kakvoća prirodnih ljekovitih činitelja (npr. more, zrak, klima)
- Velik broj atraktivnih, tipološki različitih plaža
- Ljepota i atmosfera mjesta
- Očuvana kultura života i rada (maslinarstvo, ovčarstvo, pčelarstvo i dr.)
- Visoki potencijal daljnje valorizacije resursne i atrakcijske osnove

Dostupnost i komunalna infrastruktura

- Zadovoljavajuća prometna dostupnost
- Protočnost i sigurnost prometa na glavnim prometnicama
- Pokrivenost destinacije stabilnim elektro-energetski sustavom
- Iskoraci u energetske tranziciji
- Dobro razvijen sustav gospodarenja otpadom

Razvijenost turističkog sektora i upravljanje destinacijom

- Visoko ocjenjena kvaliteta smještajnih objekata, naročito kampinga
- Visoka ocjenjena kvaliteta ugostiteljske ponude
- Razvijene turističke usluge, naročito nautika i turističke agencije
- Uređene gradske plaže
- Razveden i diversificiran sustav pješačkih i biciklističkih staza/ruta
- Visoka kvaliteta manifestacija i događanja
- Visoka razina zadovoljstva gostiju cjelokupnim boravkom
- Vrlo visok udio 'promotora' spremnih preporučiti destinaciju
- Visok udio lojalnih gostiju
- Visok udio visoko obrazovanih turista (fakultetsko obrazovanje i više)
- Visoka podrška turizmu u lokalnoj zajednici
- Visoka podrška plasmanu lokalne proizvodnje kroz manifestacije
- Pro-aktivan pristup tržišnoj komunikaciji putem društvenih mreža
- Spremnost investitora na podizanje kvalitete ponude

Slabosti

Resursno-atraktivna osnova

- Prirodna ograničenost kupališnog prostora (uske, teško dostupne plaže)
- Neiskorišten turistički potencijal creskih sela
- Neiskorišten turistički potencijal kulturno-povijesnih resursa
- Neiskorišten turistički potencijal prirodnih ljekovitih činitelja

Dostupnost i komunalna infrastruktura

- Prometne gužve u trajektnim lukama u turističkoj sezoni
- Nedostatnost uređenog parkiranja
- Visoki gubici vode u vodovodnoj mreži
- Ovisnost sustava zbrinjavanja otpada o kapacitetima i organizaciji ŽCGO Marišćina

Razvijenost turističkog sektora i upravljanje destinacijom

- Sezonalnost turističke aktivnosti
- Koncentracija turističke ponude uz more i nerazvijenost unutrašnjih dijelova Grada
- Vrlo nizak udio hotela u strukturi smještajnih kapaciteta
- Visok broj neregistriranih nekomercijalnih smještajnih kapaciteta
- Rastuća turistifikacija povijesnih jezgri naselja
- Nedovoljno razvijen javni prijevoz
- Dio biciklističkih staza/ruta neodvojen od motornog prometa
- Prekomjerno, neuređeno sidrenje i zagađenje uvala i plaža
- Niska razina pristupačnosti sadržaja i usluga osobama s invaliditetom
- Značajan pritisak ne-evidentirane nekomercijalne potražnje u kućama i stanovima za odmor
- Problematika nalaženja, smještanja i integracije radne snage
- Nedovoljni ljudski i financijski kapacitet TZ-a za obavljanje funkcije upravljanja destinacijom
- Ograničen budžet TZ-a za tržišnu komunikaciju
- Ograničena razina institucionalizirane koordinacije ključnih nositelja razvoja turizma/turističke politike

Prilike

- Globalni rast turizma i liderska pozicija Mediterana
- Rast interesa za održivim turizmom
- Rast interesa za zdravljem i wellnessom motiviranih putovanja
- Rast interesa za gastronomijom i lokalno proizvedenom hranom
- Rast interesa za iskustvenim putovanjima, posebice Y i Z generacija
- Nacionalni izvori i poticaji za razvoj turizma
- Jačanje kupovne moći domaćeg stanovništva
- Digitalne tehnologije u odnosu na komunikaciju s tržištem i upravljanje turizmom

Prijetnje

- Klimatske promjene, ranjivost uslijed toplinskog vala i opasnosti od plavljenja na području Grada Cresa
- Poremećaji eko sustava na Jadranu
- Rast potražnje za nekretninskim oblicima turističke izgradnje u uvjetima značajne moguće dodatne izgradnje objekata/stambenih jedinica
- Nedostaci zakonskog okvira u reguliranju upravljanja prostorom i radnom snagom
- Zakonska neusklađenost i prenormiranost u Hrvatskoj
- Usporavanje gospodarske aktivnosti u EU
- Nastavak političke i ekonomske nesigurnosti na globalnoj razini

6.3. Opća načela i ciljevi razvoja turizma

Opća načela i ciljevi razvoja turizma u Gradu Cresu temelje se na strateškom okviru razvoja turizma (vidjeti Točku 6.1.), kao i na specifičnoj poziciji destinacije prema SWOT analizi (vidjeti Točku 6.2.).

U tom kontekstu, opća načela, odnosno vrijednosti, kojima se Grad Cres vodi u turističkom razvoju uključuju:

- **Održivost** – središnje razvojno načelo, podrazumijeva kontinuirana nastojanja uspostavljanja usklađenog odnosa između ekonomskog rasta, očuvanja okoliša i zaštite socio-kulturnih vrijednosti zajednice;
- **Uravnoteženi razvoj** – težnja ka ujednačenijoj vremenskoj i prostornoj distribuciji turističke aktivnosti u destinaciji;

Slika 6.1. Opća načela razvoja turizma destinacije Grad Cres

- **Profiliranost** – usmjerenost na ciljne segmente gostiju i diversificiranu strukturu turističkih proizvoda;
- **Kultura kvalitete** – predanost ponudi usklađene 'vrijednosti za novac';
- **Suradnja** – posvećenost razvoju turizma kroz uključenost javnog, privatnog i civilnog sektora uz pačenje stavova stanovnika i gostiju.

Uzimajući u obzir visoku gospodarsku važnost turizma za lokalnu zajednicu, kao i njegove pozitivne i negativne utjecaje na destinaciju, nadalje se definiraju opći ciljevi razvoja turizma u Grad Cresu:

Slika 6.2. Opći ciljevi razvoja turizma Grada Cresa

EKONOMSKI CILJ: Podizanje efikasnosti turističke aktivnosti

- Cilj podrazumijeva učinkovitije korištenje i podizanje kvalitete turističkog lanca vrijednosti Grada Cresa te povećanje prosječne dnevne potrošnje gostiju.

EKOLOŠKI CILJ: Očuvanje kopnenog i morskog ekosustava

- Cilj podrazumijeva razvoj turizma uz odgovorno korištenje prostora i neinvazivnost u odnosu na značajke krajolika, klime i bioraznolikosti Grada Cresa.

SOCIO-KULTURNI CILJ: Rast društvenog standarda zajednice uz očuvanje 'duha mjesta'

- Cilj podrazumijeva razvoj turizma u skladu s identitetskim obilježjima Grada Cresa, uz istodobno poticanje razvoja infrastrukturno i društveno suvremeno opremljene, zelene i pametne zajednice.

6.4. Strateški pravac i prioriteti

Polazeći od postavljenih općih načela i ciljeva razvoja turizma, strateški pravac ukazuje na željenu sliku Grada Cresa kao turističke destinacije te predstavlja smjer kretanja od današnje ka budućoj poziciji. To je okvir strateškog pristupa razvoju turizma na području Grada, ukazujući također na prioriteta područja djelovanja u narednom četverogodišnjem razdoblju.

Definiranje strateškog pravca razvoja turizma Grada Cresa u narednom razdoblju podrazumijeva traženje odgovora na ključna razvojna pitanja:

Što turizam treba omogućiti stanovnicima Grada Cresa?

- Očuvane trajne vrijednosti prirodnog prostora i 'duha mjesta'
- Dugoročno održivu gospodarsku aktivnost
- Uređeno mjesto s visokim infrastrukturnim i društvenim standardom

Kakvu turističko iskustvo Grad Cres nudi gostima?

- Iskustvo najvećeg jadranskog otoka, očuvane prirode, snažnog 'duha mjesta', ležerne atmosfere
- Diversificiran sklop okolišno odgovornih turističkih proizvoda valorizirajući potencijal različitosti prostora
- Visoku dodanu vrijednost sadržaja i usluga pružajući konkurentnu 'vrijednost za novac'
- Sigurnu, uređenu i održivu destinaciju, zanimljivu tijekom većeg dijela godine

Kako bi valjalo upravljati turizmom u Gradu Cresu?

- Sukladno strateškim razvojnim dokumentima
- Vertikalno integriranim sustavom upravljanja i suradnjom dionika
- Osiguranim adekvatnim financijskih i radnim resursima
- Proaktivno i poticajno
- Poštujući principe održivosti

Iz navedenog proizlazi željena 'slika' Grada Cresa kao održive turističke destinacije:

Grad Cres svojim stanovnicima obećava promišljen, planiran, suradnički i stručno vođen razvoj turizma koji, kao sredstvo u funkciji očuvanja prirodnih i društvenih vrijednosti mjesta, održavanja stabilne gospodarske aktivnosti te unapređenja kvalitete života, u prvi plan stavlja održivi razvoj zajednice.

Svojim gostima, Grad Cres nudi iskustvo na jadranskim otocima jedinstvenog prostranstva očuvane prirode i snažnog identiteta mjesta te osjećaj slobode duha i ležernosti. Grad Cres svojim gostima ujedno obećava profiliranu ponudu, bogatu iskustvima, poticajnu tijekom različitih razdoblja godine, fer odnosa cijene i kvalitete. Grad Cres svojim gostima dodatno jamči sigurnu i uređenu destinaciju, predanu okolišno i društveno odgovornoj praksi u turizmu.

Temeljem 'slike' Grada Cresa kao održive turističke destinacije, izvode se sljedeći prioriteti razvoja turizma kojima se treba voditi u definiranju specifičnih ciljeva te mjera i aktivnosti Plana upravljanja destinacijom:

- ➔ Upravljanje prihvatnim kapacitetom destinacije,
- ➔ Upravljanje kvalitetom turističke ponude, i
- ➔ Upravljanje s prepoznatljivošću destinacije.

6.5. Posebni ciljevi

Na temelju općih ciljeva, strateškog pravca i utvrđenih prioriteta definiraju se posebni ciljevi koji čine osnovu za provedbu konkretnih mjera i aktivnosti razvoja održivog turizma Grada Cresa u narednom razdoblju do 2029. godine:

Prioritet 1: Upravljanje prihvatnim kapacitetom destinacije		
Posebni cilj 1: Optimiziranje sustava upravljanja destinacijom	Ishodi	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljeni alati za praćenje održivosti i prihvatnog kapaciteta destinacije • Osnaženi kapaciteti Grada za upravljanje razvojem održivog turizma
Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor	Ishodi	<ul style="list-style-type: none"> • Revitaliziran(i) prostor(i) • Uklonjena/ublažena prioriteta 'uska grla' razvoja održivog turizma
Prioritet 2: Upravljanje kvalitetom turističke ponude		
Posebni cilj 3: Potpunija valorizacija resursno-atraksijske osnove	Ishodi	<ul style="list-style-type: none"> • Ostvaren udio od najmanje 20% gostiju koji sudjeluju u aktivnostima prirodnog <i>wellbeing-a</i> • Provedena kampanja podizanja svijesti dionika o seoskom turizmu/ agroturizmu, otvorene 2 kušaonice na selu/imanju
Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti	Ishodi	<ul style="list-style-type: none"> • Ostvareno realno povećanje prosječnih dnevnih izdataka turista u komercijalnim smještajnim kapacitetima za 20%
Prioritet 3: Upravljanje s prepoznatljivošću destinacije		
Posebni cilj 5: Inoviranje odrednica strateškog i operativnog marketinga	Ishodi	<ul style="list-style-type: none"> • Ostvareno povećanje udjela noćenja turista motiviranih aktivnim odmorom u razdoblju 3.-6. i 9.-10. mjesec za 20%

6.6. Mjere i aktivnost

Definirani posebni ciljevi realiziraju se kroz sustav provedbenih mjera i pripadajućih aktivnosti razvoja održivog turizma u Gradu Cresu.

6.6.1. Mjere

Definirani posebni ciljevi provode se kroz osam mjera:

Posebni cilj 1: Optimiziranje sustava upravljanja destinacijom	<ul style="list-style-type: none"> • Mjera 1.1. Uspostava sustava praćenja održivosti i prihvatnog kapaciteta • Mjera 1.2. Unapređenje destinacijskog menadžmenta
Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor	<ul style="list-style-type: none"> • Mjera 2.1. Očuvanje prirodnih resursa • Mjera 2.2. Uklanjanje uskih grla generiranih turističkom aktivnosti u domeni prostora, uređenosti mjesta i prometa
Posebni cilj 3: Potpunija valorizacija resursno-atraksijske osnove	<ul style="list-style-type: none"> • Mjera 3.1. Diverzifikacija proizvodnog portfelja
Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti	<ul style="list-style-type: none"> • Mjera 4.1. Povećanje ponude visoke dodane vrijednosti • Mjera 4.2. Podizanje razine znanja, vještina i inovativnosti
Posebni cilj 5: Inoviranje odrednica strateškog i operativnog marketinga	<ul style="list-style-type: none"> • Mjera 5.1. Unapređenje komunikacijske platforme

6.6.2. Aktivnosti

Posebni cilj 1: Optimiziranje sustava upravljanja destinacijom
Mjera 1.1.: Uspostava sustava praćenja održivosti i prihvatnog kapaciteta
Aktivnost 1.1.1.: Uspostava procedura i baze podataka za praćenje održivosti destinacije
<p>Opis:</p> <p>Prema <i>Zakonu o turizmu</i> (NN 156/2023) turistička zajednica prati održivost razvoja turizma na razini destinacije (Članak 15.) i izrađuje izračun prihvatnog kapaciteta za destinacije koje su prema indeksu turističke razvijenosti razvrstane u kategoriju I ili II (Članak 18.). Sukladno, praćenje utjecaja turizma na ekonomske, društvene i okolišne parametre Grada Cresa, kao pretpostavka destinacijskog menadžmenta utemeljenog na činjenicama i znanju, postaje trajna obaveza i aktivnost TZ Grada Cresa.</p> <p>Aktivnost predviđa uspostavu sustava procedura i baze podataka za praćenje održivosti i prihvatnog kapaciteta turizma u okviru TZ Grada. Utjecaji turizma prate se prema zakonski propisanoj metodologiji izračuna pokazatelja održivosti i pokazatelja prihvatnog kapaciteta (<i>Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma</i>, NN 112/2024 i <i>Pravilnik o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta</i>, NN 112/2024). Sustav pokazatelja je, pri tome, moguće prilagođavati i poželjno nadograđivati u skladu s potrebama upravljanja turizmom (npr. izbor specifičnih/dodatnih, tj. neobaveznih, pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta prema postojećim <i>Pravilnicima</i>; pokazatelji uvjetovani članstvom u marci <i>Green Destination</i>; unapređivani podaci u sustavu eVisitor, posebice u domeni evidencije kuća i stanova za odmor ('vikendica') te nekomercijalnog smještaja i potražnje općenito; rezultati dodatnih istraživanja, npr. konkurencije, tržišnih trendova i sl.).</p> <p>U sklopu ove aktivnosti predviđa se:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Uspostava procedura prikupljanja podataka – uključuje specifikaciju sadržaja/obuhvata podatka, dinamiku prikupljanja, izvor informacija s kontaktom; za potrebe istraživanja stavova stanovnika, dionika i gostiju (turisti i jednodnevni gosti) uključuje specifikaciju upitnika, veličine uzorka, dinamike i vremena provođenja, metode prikupljanja, metode obrade;

<ul style="list-style-type: none">
• Uspostava baze podataka – služi za trajno pohranjivanje dobivenih rezultata, s mogućnostima pretraživanja, generiranja određenih izračuna, prikaza i sl.;
• Uspostava procedura diseminacije rezultata – uključuje specifikaciju izvještaja, oblike izvještavanja, načine popularizacije informacija i sl. <p>U cjelini, prikupljeni podaci sačinjavaju 'destinacijsku poslovnu inteligenciju', korisnu na svim razinama odlučivanja i upravljanja od destinacije do poduzetništva. Nadalje, <i>ad hoc</i> generirani izvještaji, prezentacije za radionice i sl. mogu biti važan sastavni dio edukacije i/ili 'podizanja svijesti' dionika.</p>
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Razrada procedura prikupljanja i diseminacije podataka
2. Izrada i testiranje baze podataka
3. Instruktaža korištenja baze podataka
4. Punjenje baze s podacima za 2024./2025. godinu
5. Kontinuirano punjenje baze podataka
<p>Nositelj: TZ Grada Cresa</p>
<p>Područje obuhvata: Grad Cres</p>
<p>Izvor financiranja: Proračun TZ Grada Cresa</p>
<p>Vrijeme provedbe: Koraci 1.- 4. u 2026.; Korak 5. – 2027. i nadalje; revizije po potrebi</p>
<p>Pokazatelji realizacije do 2029.: Uspostavljene procedure i baza podataka za praćenje održivosti i prihvatnog kapaciteta destinacije Grad Cres, uneseni rezultati za 2024./2025., uneseni drugi relevantni podaci prikupljeni u razdoblju do 2029.</p>

Posebni cilj 1: Optimiziranje sustava upravljanja destinacijom
Mjera 1.2.: Unapređenje destinacijskog menadžmenta
Aktivnost 1.2.1.: Jačanje kapaciteta TZ Grada Cresa i Grada Cresa za upravljanje destinacijom
<p>Opis:</p> <p>Upravljanje održivim razvojem turističke destinacije izuzetno je složen proces koji uključuje velik broj dionika, njihove različite inicijative, stavove, interese i odnos prema eksternalijama turizma. Ključni nositelji upravljanja turističkom destinacijom na lokalnoj razini su jedinice lokalne samouprave, nadležne za upravljanje ukupnim resursima mjesta, te lokalne turističke zajednice, odgovorne prema <i>Zakonu o turizmu</i> (NN 156/2023) za upravljanje destinacijom i turistički marketing.</p> <p>Polazeći od heterogenosti i brojnosti razvojnih inicijativa i projekata koji utječu na kvalitetu turističke ponude Grada Cresa, aktivnost predviđa jačanje kapaciteta Grada Cresa i TZ Grada Cresa za upravljanje turističkim razvojem prema principima 'suradničke destinacije' te uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Održavanje redovne koordinacije između Grada i TZ-a – dogovara se 1) pokretanje i koordinacija rada na planiranim programima razvoja turizma, 2) koordinacija provođenja aktivnosti razvoja turizma prema službama JLS, odnosno prema privatnom sektoru, 3) monitoring realizacije PUD-a, 4) korekcija planiranih aktivnosti prema rezultatima monitoringa/potrebi i dr.; • Uspostavu Partnerskog vijeća za turizam – kao savjetodavnog tijela TZ Grada, sastavljenog od operativnog broja pojedinaca javnog, privatnog i civilnog sektora te stanovnika, koji svojim znanjem i iskustvom pridonose 1) praćenju i ocjeni provedbe PUD-a, 2) planiranju i provođenju horizontalno integriranih politika u turizmu, 3) predlaganju i facilitiranju novih razvojnih inicijativa, odnosno 4) u aktivnostima 'podizanja svijesti' o raznim temama (npr. unapređenje proizvoda, zelene prakse). Partnersko vijeće sastaje se u redovnim intervalima, a članovi ne primaju naknadu; • Uspostava razvojnih timova (prema potrebi) – kao privremenih stručnih tijela odgovornih Gradu Cresu/TZ Grada, uspostavljenih za provedbu pojedinih aktivnosti predviđenih PUD-om ili drugih aktivnosti razvoja turizma. Razvojne timove mogu činiti predstavnici TZ-a, JLS-a, javnog i privatnog sektora, civilnog društva te vanjski stručnjaci. Rad Projektnih

<p>timova odvija se prema specifičnom projektnom zadatku, a članovi mogu primati naknadu za svoj doprinos;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formiranje mreže volontera – kao skupine (više ili manje stručnih) entuzijasta zainteresiranih za kraći dobrovoljni rad na raznim aktivnostima koje pridonose turističkom razvoju Grada i imaju osobni značaj za sudionike. Posebno važno područje volontiranja su 'zelene' i 'pametne' aktivnosti (npr. čišćenje podmorja, plaža ili staza, rad u oporavilištu bjeloglavih supova, obnova suhozida, upravljanje digitalnim alatima, itd.). U program volontiranja moguće je uključiti pojedince, obrazovne institucije, udruge koje djeluju u Gradu ali i druge iz zemlje i inozemstva. <p>U okviru ove aktivnosti uputno je sagledati mogućnosti restrukturiranja budžeta TZ Grada Cresa u prilog stavki 'identifikacija i vrednovanje resursa te strukturiranja turističkih proizvoda', 'sustavi označavanja kvalitete turističkog proizvoda' te 'destinacijski menadžment'.</p>
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uspostava redovne koordinacije između Grada Cresa i TZ Grada 2. Formiranje Partnerskog vijeća za turizam 3. Uspostava razvojnih/projektnih timova, ovisno o potrebi 4. Verifikacija potreba i mogućnosti za volontiranje u Gradu; osmišljavanje/ uspostava mreže volontera
<p>Nositelj: TZ Grada Cresa</p>
<p>Područje obuhvata: Grad Cres</p>
<p>Izvor financiranja: Bez dodatnih troškova</p>
<p>Vrijeme provedbe: Koraci 1. - 2. u 2027.; Korak 3. – prema potrebi tijekom planskog razdoblja; Korak 4. u 2028.; revizije po potrebi</p>
<p>Pokazatelji realizacije do 2029.: Uspostavljen unaprijeđen sustav upravljanja destinacijom Grad Cres</p>

Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor
Mjera 2.1.: Očuvanje prirodnih resursa
Aktivnost 2.1.1.: Zaštita mora i podmorja Cresko-lošinjskog arhipelaga (u suradnji s regionalnim dionicima)
<p>Opis:</p> <p>Jadransko more je poluzatvoreno more izloženo snažnom antropogenom djelovanju, gdje uslijed zagađenja, povećanja temperature i eutrofikacije dolazi do narušavanja morskog ekosustava. Ujedno, Jadran je ključni razvojni resurs obalnih dijelova Hrvatske uključujući i Grad Cres.</p> <p>S obzirom na nužnost očuvanja zdravlja morskog ekosustava te polazeći i od prijedloga zaštite dijelova mora na području Grada Cresa (PPUG Cres, SN PGŽ 31/02), aktivnost je usmjerena na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Umrežavanje s drugim relevantnim dionicima u široj regiji, uključujući JU Priroda, Plavi svijet Institut za istraživanje i zaštitu mora, Centar za istraživanje mora Instituta Ruđer Bošković, Grad Mali Lošinj; • Praćenje utjecaja zagađenja i biogeokemijskih procesa na morski ekosustav Cresko-lošinjskog arhipelaga; • Izradu i provođenje Plana zaštite mora i podmorja Cresko-lošinjskog arhipelaga, eventualno uključujući i mogućnosti turističke valorizacije.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uspostavljanje koordinacije među (prethodno navedenim) dionicima 2. Razrada metodološkog okvira i praćenje stanja podmorja 3. Izrada Plana zaštite mora i podmorja Cresko-lošinjskog arhipelaga 4. Provođenje zaštite mora i podmorja Cresko-lošinjskog arhipelaga
Nositelji: Grad Cres u suradnji s regionalnim dionicima
Područje obuhvata: Cresko-lošinjski arhipelag
Izvor financiranja: Proračuni Grada Cresa, Grada Mali Lošinj, JU Priroda, Instituta Plavi svijet, EU i/ili nacionalni fondovi
Vrijeme provedbe: Koraci 1. - 3. u 2027.- 2029.; 4. od 2029.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Uspostavljen sustav praćenja stanja i izrađen Plan zaštite morskog ekosustava Cresko-lošinjskog arhipelaga

Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor
Mjera 2.1.: Očuvanje prirodnih resursa
Aktivnost 2.1.2.: Unapređenje zaštite prirodnih vrijednosti uvala i mora
<p>Opis:</p> <p>Obala Grada Cresa obiluje brojnim slikovitim uvalama s lijepim plažama koje su česta odredišta izletničkih brodova i nautičara. Posebno se ističu Lubenice s plažom i špiljom Plave grote, zatim Valun i Beli. Iako ne jedine, to su lokacije tijekom turističke sezone najviše izložene prekomjernom dolasku brodice, neuređenom sidrenju i onečišćivanju plaža otpadom s brodova.</p> <p>Uz postojeći projekt TZ Grada '<i>Be green, keep it clean</i>', aktivnost je usmjerena na sagledavanje i provođenje daljnjih mogućnosti zaštite prirodnih vrijednosti uvala i mora u uvjetima visokog turističkog interesa, uključujući primjerice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regulacija lokacija i broja sidrišta, uz korištenje ekološki prihvatljivog sidrenja bez značajnog oštećenja morskog dna; • Mogućnosti uvođenja ekološke takse za nautičare i izletničke brodove za financiranje čišćenja uvala i mora; • Podizanje svijesti brodarka, izletnika i nautičara o 'pravilima ponašanja'; • Mogućnosti pojačanja kontrole i sankcioniranja nepropisnog ponašanja.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza stanja prema lokacijama, sagledavanje primjera dobre prakse 2. Nastavak kampanje '<i>Be green, keep it clean</i>' prema godišnjim planovima 3. Izrada Modela zaštite prirodnih vrijednosti uvala i mora 4. Testiranje modela, informiranje javnosti, osiguranje financiranja, primjena
Nositelji: Grad Cres, TZ Grada Cresa i Lučka kapetanija Cres
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, EU i/ili nacionalni fondovi
Vrijeme provedbe: Koraci 1. - 2. u 2026.; Korak 3. u 2027.; Korak 4. u/od 2028.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Uspostavljen i primijenjen model zaštite prirodnih vrijednosti uvala i mora u uvjetima visokog turističkog interesa

Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor	
Mjera 2.1.: Očuvanje prirodnih resursa	
Aktivnost 2.1.3.: Očuvanje bioraznolikosti kroz obnovu lokvi	
<p>Opis:</p> <p>Lokve su važan element krajobraznog identiteta otoka Cresa, a povrh toga su i zaštićena staništa u sklopu ekološke mreže NATURA 2000. One oduvijek imaju dvojnu funkciju: izvor su bioraznolikosti, ali i izvor vode za napajanje stoke u tradicionalnom otočnom sustavu uzgoja ovaca.</p> <p>Aktivnost uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sagledavanje postojećeg stanja, odabir lokvi za obnovu te razmatranje potrebnih zahvata za ponovno stavljanje u funkciju pojilišta za ovce i divlje životinje (npr. čišćenje vegetacije oko i unutar lokve, uklanjanje viška mulja, obnova suhozida koji okružuju lokvu); • Motiviranje i uključivanje lokalnih dionika, poput Poljoprivredne zadruge Cres, lokalnih ovčara i drugih volontera za 'participativnu obnovu' lokvi; • Osmišljavanje dodatne valorizacije lokvi kroz turističku ponudu (npr. postavljanje interpretacijskih tabli, uključivanje u <i>outdoor</i> aktivnosti). 	
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza stanja prema lokacijama, odabir 2 – 3 lokve za obnovu u suradnji s lokalnim dionicima 2. Izrada Plana obnove lokvi 3. Organizacija radionica participativne obnove lokvi za dionike 4. Postavljanje interpretacijskih tabli 5. Organizacija studijskog putovanja za TZ Grada, lokalne turističke agente i duge ponuđače turističkih usluga 	
Nositelj: OTRA	Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Interreg Euro-MED, projekt WatHer	
Vrijeme provedbe: Koraci 1. - 5. u 2026.-2027.	
Pokazatelji realizacije do 2029.: Dovršen Plan obnove lokvi, obnovljene najmanje 2 lokve, postavljena najmanje 1 interpretacijska ploča, organizirano 1 studijsko putovanje	

Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor	
Mjera 2.1.: Očuvanje prirodnih resursa	
Aktivnost 2.1.4.: Klimatski održiv razvoj kroz jačanje orijentacije ka čistoj i obnovljivoj energiji	
<p>Opis:</p> <p>Grad Cres se kroz strateške razvojne dokumente opredijelio za energetske tranzicije s ciljem postizanja energetske samodostatnosti i ugljične neutralnosti do 2040. godine te se, u tom smislu, u Gradu provelo ili se odvija niz projekata (vidjeti Točku 2.5.1. Komunalna infrastruktura – Električna energija).</p> <p>U funkciji nastavka energetske tranzicije, aktivnost uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daljnje 'energetsko opismenjivanje' lokalnog stanovništva, poduzetnika i vlasnika kuća i stanova za odmor ('vikendaša'); • Daljnje facilitiranje energetske tranzicije kroz poticaje, zajedničku nabavu, energetsko zadrugarstvo i druge inovativne inicijative. 	
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacija javnih poziva za sufinanciranje ugradnje fotonaponskih sustava za objekte u vlasništvu fizičkih osoba 2. Motiviranje iznajmljivača smještaja u domaćinstvu za instalaciju punionice za električna vozila uz svoj objekt i organizacija skupne nabave 3. Usmjeravanje koncesionara u uslugama lokalnog prijevoza (npr. 'turistički vlakčić', autobusni, turistički brodovi i sl.) na korištenje električnih motora 4. Organizacija radionica osvještavanja stručne javnosti o koristima energetske tranzicije (npr. turističke tvrtke, građevinski sektor i dr.) 	
Nositelji: Grad Cres i TZ Grada Cresa	
Područje obuhvata: Grad Cres	
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, TZ Grada Cresa, sredstva iznajmljivača (za kupnju EV punionica)	
Vrijeme provedbe: Korak 1. od 2026.; Korak 2.-4. od 2027.	
Pokazatelji realizacije do 2029.: Provedeni godišnji javni pozivi za sufinanciranje fotonaponskih sustava, provedena najmanje 1 skupna nabava EV punionica za iznajmljivače, informirani svi koncesionari u prijevozu, organizirana najmanje 1 radionica osvještavanja stručne javnosti	

Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor
Mjera 2.2.: Uklanjanje uskih grla generiranih turističkom aktivnosti
Aktivnost 2.2.1.: Ispitivanje mogućnosti nove izgradnje
<p>Opis:</p> <p>Izračun prihvatnog kapaciteta utvrdio je mogućnost značajne dodatne izgradnje stambenih jedinica na području Grada Cresa sukladno važećoj prostorno-planskoj dokumentaciji. Istovremeno, usprkos izrazite orijentacije zajednice na turističko privređivanje, gotovo polovica stanovnika smatra apartmanizaciju nepoželjnom. Paralelno, realno je očekivati da će se rast potražnje za nekretnim oblicima turističke izgradnje nastaviti.</p> <p>Aktivnost predviđa ispitivanje uvjeta nove izgradnje u građevinskim područjima naselja kroz primjerice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preispitivanje urbanističkih uvjeta za građenje, npr. povećanje minimalne površine građevnih čestica, smanjenje maksimalnog broja stambenih jedinica po građevinama, smanjenje maksimalne izgrađenosti čestice; • Planiranje površina u naseljima za potrebne prateće sadržaje, npr. rekreacija, zelene površine, javna namjena i dr.; • Podizanje stope/poreza na nekretnine.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Provedba odluka kroz prostorno-planske dokumente Grada u sklopu usuglašavanja s novim Zakonom o prostornom uređenju (NN 155/2025)
Nositelj: Grad Cres
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa
Vrijeme provedbe: Korak 1. u 2027.-2028.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Provedeno usuglašavanje prostorno-planske dokumentacije Grada sa zakonskim okvirom

Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor
Mjera 2.2.: Uklanjanje uskih grla generiranih turističkom aktivnosti
Aktivnost 2.2.2.: Revitalizacija i očuvanje identiteta povijesnih gradskih jezgri
<p>Opis:</p> <p>Zbog svog kulturno-povijesnog značaja, gradske jezgre u pravilu predstavljaju primarne turističke atrakcije. Ujedno je riječ o prostorima gdje turistima namijenjeni sezonski sadržaji, prije svega smještaj, ugostiteljstvo i suvenirnice, preuzimaju sve više prostora. Stavovi stanovnika Grada Cresa ukazuju na većinski negativnu percepciju utjecaja turizma na korištenje javnog prostora i stambenog fonda te na potrebu uređenja sadržaja u funkciji lokalne zajednice.</p> <p>Aktivnost je usmjerena na očuvanje 'duha mjesta' te, polazeći i od 'dobre prakse' namjene i obnove Palače Moise i Kulturnog centra Susajda, predviđa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praćenje raspoloživih, uključujući zatvorenih i/ili zapuštenih, objekata/prostora u javnom i privatnom vlasništvu; • Definiranje poželjnih sadržaja (npr. stanovanje, obrt, trgovina, društveni); • Definiranje smjernica arhitektonskog oblikovanja objekata/prostora; • Sagledavanje mogućnosti poticanja namjena i uređenja objekata/prostora, odnosno sankcioniranja njihovog zapuštanja.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza stanja, sagledavanje dobre prakse, konzultacije s konzervatorima 2. Izrada profila projekata za sadržaje javne namjene u vlasništvu Grada 3. Razrada financijskog i nefinancijskog poticanja obrtničkih, trgovačkih, društvenih i dugih sadržaja značajnih za lokalnu zajednicu i objava poziva 4. Razrada financijskog i nefinancijskog poticanja stanovanja i objava poziva 5. Razrada mogućnosti sankcioniranja zapuštenih objekata/prostora
Nositelj: Grad Cres
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, EU i/ili nacionalni fondovi
Vrijeme provedbe: Koraci 1. i 5. u 2026.-2027.; Koraci 2. – 4. u/od 2027.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Provedena analiza stanja, izrađena najmanje 2 profila projekata s hodogramom realizacije, objavljen najmanje 1 poziv za stanovanje i 1 poziv za zajedničke sadržaje

Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor
Mjera 2.2.: Uklanjanje uskih grla generiranih turističkom aktivnosti
Aktivnost 2.2.3.: Povećanje kapaciteta uređenih javnih parkirališta
<p>Opis:</p> <p>Nedostatak uređenih javnih parkirališnih mjesta prepoznat je kao jedan od ključnih problema koji tijekom turističke sezone negativno utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva u Gradu Cresu.</p> <p>Aktivnost predviđa sagledavanje mogućnosti povećanja javnih parkirališnih kapaciteta Grada boljim korištenjem postojećeg parkirališnog prostora, kao i uređenjem novog kroz između ostalog:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Primjenu 'pametnog parking sustava'; • Inventarizaciju raspoloživog prostora za uređenje novih javnih parkirališta na području Grada, uključujući na rubovima naselja uz osiguran nadzor (eventualno parkirališta za dugotrajno parkiranje); • Provjeru interesa vlasnika privatnog zemljišta za organizaciju javnog parkiranja.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sagledavanje mogućnosti formiranja novih parkirališnih površina, uključujući kroz upućivanje poziva građanima na davanje prijedloga 2. Izrada Plana razvoja parkirališne mreže Grada Cresa, s procjenama investicija (eventualno uz angažman specijalizirane tvrtke/institucije) 3. Izrada projekata, ishođenje dozvola, osiguranje financiranja, provođenje 4. Povećanje broja lokacija uključenih u 'pametni parking sustav'
Nositelj: Grad Cres (Komunalne usluge Cres-Lošinj d.o.o.)
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, EU i/ili nacionalni fondovi
Vrijeme provedbe: Korak 1. u 2027.; Korak 2. u 2027.; Koraci 3. i 4. od 2027.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Izrađen Plan razvoja parkirališne mreže Grada Cresa, uređena najmanje 2 nova javna parkirališta, povećan broj lokacija uključenih u 'pametni parking sustav'

Posebni cilj 2: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor
Mjera 2.2.: Uklanjanje uskih grla generiranih turističkom aktivnosti
Aktivnost 2.2.4.: Unapređenje kružnog javnog prijevoza (u suradnji s Gradom Mali Lošinj i Primorsko-goranskom županijom)
<p>Opis:</p> <p>Prema iskazima lokalnog stanovništva i turista, dostupnost javnog prijevoza na području Grada Cresa ocjenjuje se nedostatnom. Smatra se da postojeće stanje negativno utječe na kvalitetu života, odnosno da umanjuje mogućnosti razgledavanja destinacije i kvalitetu boravka, pri čemu se također propušta prilika smanjivanja prometnih gužvi.</p> <p>To je kontekst u kojem aktivnost podrazumijeva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razmatranje modela uspostave javnog linijskog prijevoza mini-busevima ili sličnim vozilima; • Sagledavanje mogućnosti vremenskog rasporeda pružanja usluge (npr. svakodnevna, cjelodnevna, eventualna ograničenja) te mogućih ruta; • Provjeru mogućnosti korištenja ekološki prihvatljivih vozila (elektro pogon).
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ispitivanje interesa mogućih koncesionara 2. Razrada poslovnog modela i izrada Studije izvedivosti s procjenom troškova realizacije/investicija te ocjena održivosti projekta (eventualno uz angažman specijalizirane tvrtke/institucije) 3. Osiguranje financijskih izvora fazne realizacije aktivnosti 4. Realizacija projekta (po fazama)
Nositelji: Grad Cres u suradnji s Gradom Mali Lošinj i Primorsko-goranskom županijom
Područje obuhvata: Grad Cres i Grad Mali Lošinj
Izvor financiranja: Proračuni Grada Cresa i Grada Mali Lošinj, PGŽ, EU i/ili nacionalni fondovi, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
Vrijeme provedbe: Koraci 1.-3. u 2027.-2028.; Korak 4. od 2029.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Uspostavljena minimalno 1 nova javna linija

Posebni cilj 3: Potpunija valorizacija resursno-atraksijske osnove
Mjera 3.1.: Diverzifikacija proizvodnog portfelja
Aktivnost 3.1.1.: Razvoj proizvoda prirodnog <i>wellbeing</i>-a
<p>Opis:</p> <p>Interes za ponudom zdravstvenog turizma kontinuirano raste. To naročito uključuje širok spektar ponude fokusirane na mentalno zdravlje i revitalizaciju kroz primjenu prirodnih ljekovitih činitelja poput mora, biljnog pokrova, klime.</p> <p>Valorizirajući izuzetne prirodne vrijednosti Grada Cresa, aktivnost uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konceptualizaciju mogućih aktivnosti/programa prirodnog <i>wellbeing</i>-a utemeljenih na raspoloživim prirodnim ljekovitim činiteljima Grada Cresa; • Definiranje potrebne javne turističke infrastrukture (npr. platoi, staze, interpretacija i sl.); • Uključivanje ponuđača smještaja, ugostitelje, vodiče, itd. kroz internu promociju proizvoda (npr. radionice, edukacija, studentsko putovanje i sl.); • Predstavljanje i promociju proizvoda na tržištu.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza prirodnih ljekovitih činitelja, analiza dobre prakse, konzultacije 2. Izrada Plana razvoja JTI-<i>Wellbeing</i> 3. Uređenje JTI-<i>Wellbeing</i> uz prethodnu izradu projektne dokumentacije, ishodenje dozvola (eventualno), osiguranje financijskih izvora 4. Predstavljanje ponude lokalnim dionicima 5. Predstavljanje i promocija ponude na tržištu
Nositelj: TZ Grada Cresa
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, proračun TZ Grada Cresa
Vrijeme provedbe: Koraci 1. i 2. u 2026.; Koraci 3. – 5. u 2027.-2028.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Izrađen Plan razvoja JTI- <i>Wellbeing</i> , uređeno 75% planirane JTI- <i>Wellbeing</i> , proizvod na tržištu

Posebni cilj 3: Potpunija valorizacija resursno-atraksijske osnove
Mjera 3.1.: Diverzifikacija proizvodnog portfelja
Aktivnost 3.1.2.: Razvoj proizvoda seoskog turizma/agroturizma
<p>Opis:</p> <p>Razvojem seoskog turizma (boravak u seoskom ambijentu) i/ili agroturizma (usluge noćenja i prehrane na aktivnom seoskom gospodarstvu), odnosno turističke ponude u širem ruralnom prostoru, provodi se više strateških usmjerenja Grada Cresa: razvoj primarnih djelatnosti, obnova sela i pastirskih stanova kroz turizam, razvoj selektivnih oblika turizma. Radi se o procesu koji nadilazi vremenski horizont ovog dokumenta.</p> <p>Ovom aktivnošću nastoji se potaknuti interes lokalnih dionika za valorizaciju ruralnog prostora i tradicije Grada Cresa što uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ispitivanje interesa za pokretanje agroturizma, uključivanje u seoski turizam ili za druge oblike turističke afirmacije ruralne tradicije; • Izradu prostorno-programskih konceptualizacija zajedničkih sadržaja sela te oblikovanja objekata i okućnica primjerenih 'duhu mjesta' • Osmišljavanje sustava nefinancijskih i financijskih poticaja, nadovezujući se na postojeće financijske poticaje Grada za poljoprivredu; • Internu promociju proizvoda (npr. edukacija, studentska putovanja i sl.); • Predstavljanje i promociju proizvoda na tržištu (u mjeri u kojoj je spreman).
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza stanja, analiza dobre prakse i koristi, primjeri prostornog oblikovanja, razrada financijskih i nefinancijskih poticaja 2. Interna promocija proizvoda dionicima 3. Dodjela poticaja (uključujući za poljoprivrednu proizvodnju) 4. Predstavljanje i promocija ponude na tržištu (u mjeri u kojoj je spremna)
Nositelji: Grad Cres i TZ Grada Cresa
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, EU i/ili nacionalni fondovi
Vrijeme provedbe: Koraci 1. i 2. u 2027.-2029.; Koraci 3. i 4. od 2026.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Proveden 1 ciklus interne promocije, otvorene najmanje 2 kušaonice na selu/imanju

Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti
Mjera 4.1.: Povećanje ponude visoke dodane vrijednosti
Aktivnost 4.1.1.: Unapređenje kvalitete plaža
<p>Opis:</p> <p>More predstavlja glavni motiv dolaska turista u Grad Cres, dok je kupanje najzastupljenija aktivnost. Time je postojeći veliki broj tipološki različitih plaža danas najvažnija turistička atrakcija Grada. Istovremeno, raspoloživost plažnog prostora po kupacu u najvažnijim turističkim odredištima postaje kritična.</p> <p>Značaj plaža nalaže proaktivno i trajno unapređivanje njihove kvalitete kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razmatranje mogućnosti tematiziranja⁸⁰ (npr. plaža za obitelji s djecom, plaža sa sportskim i rekreacijskim sadržajima, plaža za pse i sl.) s pratećim konceptom oblikovanja sadržaja i usluga u funkciji doživljajne ponude; • Sagledavanje mogućnosti povećanja postojećih uređenih plaža (npr. privremene, neinvazivne konstrukcije u moru, molovi i sl.) i uređenja novih plaža polazeći od reljefnih obilježja obale; • Provjeru uvjeta za model upravljanja (npr. koncesija, koncesijska dozvola) <p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada Plana uređenja i upravljanja plažama Grada Cresa (eventualno uz angažman specijalizirane tvrtke/institucije) 2. Provođenje aktivnosti uređenja, uz prethodnu izradu projektne dokumentacije, ishodenje dozvola, osiguranje financijskih izvora, te reguliranje načina upravljanja <p>Nositelji: Grad Cres i TZ Grada Cresa</p> <p>Područje obuhvata: Grad Cres</p> <p>Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, EU i/ili nacionalni fondovi</p> <p>Vrijeme provedbe: Korak 1. u 2026.-2027.; Korak 2. od 2027.;</p> <p>Pokazatelji realizacije do 2029.: Izrađen Plan uređenja i upravljanja plažama, uređena najmanje 1 mjesna plaža</p>

⁸⁰ Vidjeti: FMTU (2015), *Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama PGŽ*

Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti
Mjera 4.1.: Povećanje ponude visoke dodane vrijednosti
Aktivnost 4.1.2.: Unapređenje kvalitete outdoor rekreacijske infrastrukture
<p>Opis:</p> <p>Glavnu turističku <i>outdoor</i> rekreacijsku infrastrukturu Grada Cresa čine razvedeni i diversificirani sustavi pješačkih i biciklističkih staza. To su ujedno ključni elementi ponude aktivnog odmora, lokalno favoriziranog oblika turističkog razvoja, izuzetno važni za produženje sezone i imidž destinacije.</p> <p>Značaj rekreacijske infrastrukture nalaže stalnu inovaciju i rast kvalitete kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pješačke šetnice, staze, rute – širenja mreže, daljnje tematiziranje (npr. <i>wellbeing</i>, bioraznolikost i dr.), opremanje kreativno izvedenom mrežom vidikovaca i skloništa te turističkom interpretacijom; • Biciklističke staze – kao i prethodno uz dodatno procjenu mogućnosti odvajanja od motornog prometa; • Dodavanje novih sadržaja – procjena mogućnosti uređenja obiteljskog adrenalinskog parka koji valorizira prirodu/šumu. <p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada Plana širenja i opremanja pješačkih i biciklističkih staza i ruta, uključujući planiranje mreže vidikovaca i skloništa (eventualno uz angažman specijalizirane tvrtke/institucije) 2. Provođenje širenja i opremanja šetnica, staza i ruta uz izradu projektne dokumentacije, uključujući za oblikovanje vidikov(a)ca i skloništa, ishodenje potrebnih dozvola, osiguranje financiranja 3. Priprema koncepta obiteljskog adrenalinskog parka, provjera interesa za investitora/operatora <p>Nositelji: Grad Cres, TZ Grada Cresa i OTRA   Područje obuhvata: Grad Cres</p> <p>Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, EU i/ili nacionalni fondovi</p> <p>Vrijeme provedbe: Koraci 1. i 3. u 2026.-2028.; Korak 2. od 2026.</p> <p>Pokazatelji realizacije do 2029.: Izrađen Plan širenja i opremanja, uređeno i opremljeno 5 pješačkih i 5 biciklističkih staza, postavljen najmanje 1 vidikovac i 1 sklonište, projektna ideja adrenalinskog parka predana na realizaciju</p>

Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti
Mjera 4.1.: Povećanje ponude visoke dodane vrijednosti
Aktivnost 4.1.3.: Inovacije u prezentaciji nematerijalne kulturne baštine
<p>Opis:</p> <p>Prezentacija nematerijalne kulturne baštine kao odraz života i rada u zajednici predstavlja izuzetno zanimljiv sadržaj ne samo za goste, već i za lokalno stanovništvo. Tome svjedoči popularnost različitih događanja kroz koja se uobičajeno prikazuje nematerijalno nasljeđe, a čiju je atraktivnost moguće unaprijediti kroz <i>edutainment</i>⁸¹, odnosno kroz ponudu ujedno zabavnih i edukativnih sadržaja ili iskustva.</p> <p>U tom smislu aktivnost uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sagledavanje mogućnosti unapređenja postojećih manifestacija i/ili istraživanje novih tema nematerijalne kulturne baštine koje je moguće prikazati kroz <i>edutainment</i> tehnike stvarajući zanimljiva participativna i imerzivna iskustva za sudionike.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacija sadržaja koji omogućavaju gostima višu razinu sudjelovanja kroz, primjerice, 'škole' rada s vunom ili drvom, ocjenjivanja maslinovog ulja i sl. 2. Osmišljavanje, programiranje i plasiranje digitalnog imerzivnog sadržaja (npr. igra, 360° video, VR tura) kojim se 'oživljavaju', primjerice, 'zlatno doba' Cresa u vrijeme renesanse, tradicija brodogradnje, šišanja ovaca i sl.
Nositelji: TZ Grada Cresa i OTRA
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun TZ Grada Cresa, EU i/ili nacionalni fondovi
Vrijeme provedbe: Korak 1. i 2. u 2027.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Organizacija godišnjih događanja na temu života i rada uz najmanje 1 'školu', raspoloživa najmanje 2 imerzivna sadržaja

⁸¹ 'Edutainment' – kovanica engleskih riječi *entertainment* (zabava) i *education* (edukacija)

Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti
Mjera 4.1.: Povećanje ponude visoke dodane vrijednosti
Aktivnost 4.1.4.: Unapređenje strukture smještajne ponude
<p>Opis:</p> <p>Postojeću strukturu komercijalnog smještajnog kapaciteta Grada Cresa karakterizira visok udio kampova i izrazito nizak udio hotelskog smještaja. Istovremeno, iskoraci Grada prema povećanju prosječne potrošnje gostiju i produljenju turističke sezone u značajnoj su mjeri povezani s povećanjem udjela hotelskog smještaja, ali i s diverzifikacijom ponude kampinga.</p> <p>U tom smislu aktivnost uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizu mogućnosti povećanja hotelske ponude u kraćem i dugom roku; • Analizu mogućnosti diverzifikacije kamping ponude.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Planiranje i rekonstrukcije bivših hotela Cres i Miramare (povijesna jezgra Cresa), prema najavama Cresanke d.d. 2. Planiranje rekonstrukcije/zamjene depandanse hotela Kimen, prema najavama Cresanke d.d. 3. Provjera interesa, sagledavanje mogućnosti nefinancijskih poticaja za organizaciju difuznog hotela i/ili uređenja hotela baština u povijesnim jezgrama naselja 4. Profiliranje kamp(a)ova kroz glamping i/ili 'robinzonsku' ponudu 5. Ocjena tržišnog potencijala neizgrađenih hotelskih (T1) zona
Nositelji: Grad Cres (koraci 3. i 5.) Cresanka d.d. (Koraci 1., 2. i 4.)
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, Cresanka d.d.
Vrijeme provedbe: Koraci 1., 2. i 4. do 2029.; Koraci 3. i 5. u 2027.-2028.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Rekonstrukcija hotela Cres i Miramare u toku, profiliran najmanje 1 kamp, pokrenut proces valorizacije prostora za novu hotelsku ponudu

Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti
Mjera 4.1.: Povećanje ponude visoke dodane vrijednosti
Aktivnost 4.1.5.: Unapređenje pristupačnosti objekata, usluga i informacija osobama s invaliditetom
<p>Opis:</p> <p>Razina pristupačnosti sadržaja i usluga na području Grada Cresa relativno je niska i to u odnosu na fizičku, ali i na aspekte komunikacijske i društvene pristupačnosti. Time je umanjena ravnopravna dostupnost turističke ponude te je zapostavljen potentan tržišni segment gostiju.</p> <p>Težeći ka povećanju udjela sadržaja i usluga pristupačnih osobama s raznim oblicima invaliditeta (tjelesni, slabovidni, gluhi i dr.), ali i publikama s raznim ograničenjima (npr. stariji, obitelji s malom djecom), aktivnost obuhvaća:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sagledavanje mogućnosti unapređenja fizičke pristupačnosti primarno sadržaja turističke infrastrukture, naročito plaža, te kulturnih atrakcija; • Prilagođavanje komunikacije u javnom prostoru i sredstvima informiranja; • Unapređenje informacija o pristupačnim sadržajima u destinaciji; • Edukaciju osoblja o radu s osobama s invaliditetom.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Odabir prioriternih javnih sadržaja i usluga, analiza stanja njihove fizičke i komunikacijske pristupačnosti, procjena potrebnih intervencija i ulaganja 2. Razrada savjetodavnog i edukacijskog programa za javni i privatni sektor 3. Provođenje aktivnosti uz prethodnu izradu projektne dokumentacije, ishodenje potrebnih dozvola, osiguranje financijskih izvora 4. Informiranje javnosti o pristupačnim sadržajima (npr. web stranice TZ-a)
Nositelji: TZ Grada Cresa i Grad Cres
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračuni TZ Grada Cresa i Grada Cresa
Vrijeme provedbe: Koraci 1. i 2. u 2027.-2028.; Korak 3. i 4. od 2027.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Povećanje udjela pristupačnih sadržaja i usluga za 10% u planskom razdoblju do 2029., informacije o pristupačnosti dostupne na web stranicama TZ-a i Grada Cresa

Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti
Mjera 4.2.: Podizanje razine znanja, vještina i inovativnosti
Aktivnost 4.2.1.: Unapređenje integracije stranih radnika u lokalnu zajednicu
<p>Opis:</p> <p>Direktno i indirektno turizmom uvjetovan priljev stranih radnika na područje Grada Cresa, uključujući i one iz dalekih zemalja, predstavlja aktualnu realnost, uz očekivani nastavka tog trenda. Njihova integracija u lokalnu sredinu, uz izbjegavanje prostorne i društvene segregacije, donosi neposredne i srednjoročne izazove za lokalnu zajednicu.</p> <p>Aktivnost predviđa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sagledavanje srednjoročnih potreba za stranom radnom snagom; • Sagledavanje potreba za učenjem hrvatskog jezika, upoznavanja s društvenim i poslovnim normama i sl.
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Razrada programa učenja hrvatskog jezika i društvene integracije (npr. predmeti, trajanje, učestalost, prostor), uz procjenu troškova 2. Realizacija programa učenja hrvatskog jezika i društvene integracije
Nositelj: Grad Cres u suradnji s udrugama, obrazovnim institucijama
Područje obuhvata: Grad Cres
Izvor financiranja: Proračun Grada Cresa, sredstva gospodarskih subjekata
Vrijeme provedbe: Korak 1. u 2026.; Korak 2. od 2026.
Pokazatelji realizacije do 2029.: Provođenje se program učenja hrvatskog jezika i društvene integracije u predviđenim intervalima

Posebni cilj 4: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti
Mjera 4.2.: Podizanje razine znanja, vještina i inovativnosti
Aktivnost 4.2.2.: Organizacija godišnjih edukacijskih modula za turizam
<p>Opis:</p> <p>Kontinuirano unapređivanje znanja i vještina lokalnih dionika u turizmu ključna je pretpostavka održivog razvoja turizma u Gradu Cresu.</p> <p>Nadovezujući se na dosadašnju praksu TZ Grada Cresa, aktivnost podrazumijeva planiranje godišnjih ciklusa edukacijskih modula, uključujući radionice, predavanja, gostovanja renomiranih stručnjaka, studijska putovanja i dr., pokrivajući širok spektar tema koje se nude periodično (intervali mogu ovisiti o razini interesa polaznika, o promjenama i novostima tematike i sl.). Moduli mogu pokrivati sljedeća područja, pri čemu je cijeli sustav otvoren kontinuiranom nadopunjavanju i promjenama sadržaja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ugostiteljska ponuda – obrađuju se različiti aspekti suvremenih trendova u ugostiteljstvu kao <i>slow food</i> principi, interpretacije autentičnosti, 'zeleno i zdravo', ponuda kušaonice na imanju/masliniku, slaganje menija, varijacije tipova ugostiteljskih objekata, uređenje interijera i terasa i dr. • Smještaj u domaćinstvu – teme uključuju uređenje objekata i okućnica, ponuda dodane vrijednosti, odnosi s gostima i dr. • Okolišno odgovorna praksa – obrađuju se teme kao važnost 'zelene' orijentacije za destinacije i što ona uključuje, upoznavanje s prednostima i obvezama certifikata 'Green Destinations', e-mobilnost, prihvatni kapacitet destinacije, 'zelena' orijentacija i certifikati za ponuđače usluga u turizmu i dr. • Turizam u 'duhu mjesta' – posvećuje se pažnja temama 'duha mjesta', suživota tradicionalnog i suvremenog, urbanističkog i arhitektonskog oblikovanja prostora, uređenosti mjesta, monetizaciji baštine i dr. • <i>Storytelling</i> – upoznavanje s koristima <i>storytelling</i>-a u različitim oblicima turističke ponude kao ture i izleti, vođenje, smještaj ili ugostiteljstvo, <i>storytelling</i> u promociji, <i>storytelling</i> u turističkoj interpretaciji prostora, stvaranje mjesta 's pričom', sastavnice pamtljivog <i>storytelling</i>-a (tekst, vizuali, osjetilni poticaji) i dr.

<ul style="list-style-type: none"> • Kreativni turizam – teme uključuju mogućnost poticanja kreativnih industrija i implikacije za turističku ponudu, mogućnosti podizanja razine sudjelovanja gostiju u lokalnim kreativnim sadržajima (<i>edutainment</i>) i dr. • Razvoj turističkog proizvoda – obrađuju se koncept osnovnog-iskustvenog-transformativnog turističkog proizvoda, mogućnosti razvoja pojedinih proizvoda Grada Cresa (specifično novih proizvoda prirodnog <i>wellbeing</i>-a i seoskog turizma/agroturizma) i dr. • Tehnologija u turizmu – teme uključuju digitalni marketing, promjene u tržišnoj komunikaciji uvjetovane razvojem umjetne inteligencije, gamifikacija, <i>smart</i> sustavi, tehnološka detoksifikacija i dr. • Zakonodavstvo u turizmu – obuhvaća pregled i interpretaciju promjena u zakonodavstvu RH s implikacijama za turizam • Turistička potražnja – teme uključuju promjene stavova i interesa turista, segmentaciju tržišta, profiliranje gostiju u destinaciji, profili gostiju Grada Cresa i željeni ciljni segmenti gostiju i dr. <p>U svim modulima obavezno se referira na mogućnosti primjene pojedinih tema na turističku ponudu Grada Cresa.</p>
<p>Koraci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ispitivanje interesa lokalnih dionika o modulima/temama edukacije 2. Osiguranje financijskih sredstava 3. Izrada godišnjih planova provođenja edukacijskih modula 4. Realizacija programa
<p>Nositelji: TZ Grada Cresa</p>
<p>Područje obuhvata: Grad Cres</p>
<p>Izvor financiranja: Proračuni TZ Grada Cresa i Grada Cresa, donacije, sufinanciranje polaznika (npr. za studijska putovanja)</p>
<p>Vrijeme provedbe: Koraci 1.-4. od 2026.</p>
<p>Pokazatelji realizacije do 2029.: Proveden najmanje jedan edukacijski modul u 2026. i najmanje dva svake godine od 2027.</p>

Posebni cilj 5: Inoviranje odrednica strateškog i operativnog marketinga

Mjera 5.1.: Unapređenje komunikacijske platforme

Aktivnost 5.1.1.: Izrada planova marketinga i promocije turizma

Opis:

Planiranje marketinga i promocije Grada Cresa kao turističke destinacije logički se nadovezuje u vertikalnoj planskoj hijerarhiji na (ovaj) *Plan upravljanja destinacijom Grad Cres*.

U sklopu aktivnosti potvrđuju se ili razrađuju:

- Strateške odrednice destinacijskog marketinga: Ciljevi (posebno u odnosu na sezonalnost), ciljna tržišta i segmenti, brend koncept destinacije i brend arhitektura, tržišno pozicioniranje, proizvodni portfelj;
- Operativni marketing: Promotivne/komunikacijske aktivnosti prema partnerima, gostima i internim publikama kroz udruženo oglašavanje, PR i sajmove. Naglasak se stavlja na kontinuirano unapređenje internetske stranice www.visitcres.hr u cilju produženja prosječnog vremena korisničkog angažmana sa stranicom i povećanja udjela povratnika te se naročito ulaže u društvene mreže (Facebook, Instagram, Tik Tok, YouTube).

U skladu s *Pravilnikom za praćenje razvoja i održivosti turizma*, istraživanja zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja, odnosno lokalnog stanovništva provode se svake dvije godine. Monitoring promotivnih aktivnosti i performansi web stranice odvija se na godišnjoj razini.

Koraci:

1. Izrada strateških odrednica destinacijskog marketinga za razdoblje od četiri godine ('u kući', uz eventualno angažiranje vanjske suradnje)
2. Izrada godišnjih planova operativnog marketinga ('u kući') te njihovo provođenje
3. Provođenje istraživanja stavova turista, jednodnevnih posjetitelja i stanovnika svake dvije godine

Nositelji: TZ Grada Cresa

Područje obuhvata: Grad Cres

Izvor financiranja: Proračun TZ Grada Cresa

Vrijeme provedbe: Korak 1. u 2026.; Korak 2. od 2026.; Korak 3. od 2027.

Pokazatelji realizacije do 2029.: Usvojene strateške marketinške odrednice, provodi se operativni marketinga prema godišnjim planovima, provedena 2 vala istraživanja

7. Smjernice i preporuke

Plan upravljanja destinacijom Grad Cres predstavlja 'putokaz' razvoja održivog turizma u narednom četverogodišnjem razdoblju 2026.-2029. godina. Utemeljen na iscrpnoj analizi stanja, stavovima gostiju i stanovnika, odnosno na pokazateljima održivosti i prihvatnog kapaciteta, u *Planu* se kroz osam mjera i 20 aktivnosti adresira poboljšanje upravljanja destinacijom, smanjenje negativnih utjecaja turizma na prostor, potpunija valorizacija turističkih resursa i atrakcija Grada, podizanje kvalitete turističke ponude te unapređenja tržišne komunikacije.

Uspješnost *Plana* počiva prije svega na učinkovitoj implementaciji predviđenih aktivnosti, pri čemu je, s obzirom na izazove ograničenih ljudskih kapaciteta malih otočkih zajednica poput Grada Cresa, osobito važna organizacija provedbe. Ključni faktori uspjeha u procesu implementacije su:

- **Koordinacija** – povezivanje i usklađeno djelovanje Grada Cresa i TZ Grada Cresa u rukovođenju procesom;
- **Razvojni timovi** – uspostavljanje razvojnih timova za rad na pojedinim aktivnostima, kao operativnim, stručnim i privremenim entitetima koji objedinjuju ljude i znanje iz različitih lokalnih i vanjskih izvora, čime se je u implementaciji *Plana* moguće osloniti na bitno širu bazu stručnog kadra od kapaciteta Grada i TZ Grada;
- **Monitoring** – redovito praćenje odvijanja *Planom* predviđenih i pokrenutih aktivnosti, sagledavanje prepreka, konzultacije te poduzimanje korektivnih mjera 'u hodu' neizostavan je dio procesa provedbe.

Konačno, kontinuirano informiranje šire javnosti o *Planu upravljanja destinacijom Grad Cres*, o njegovoj svrsi, ciljevima i aktivnostima koje se provode vrlo je važno za osiguravanje transparentnosti te stjecanje razumijevanja, pozitivnog odnosa i javne podrške u njegovoj provedbi.

Slika 7.1. Hodogram provođenja aktivnosti PUD Grad Cres 2026.-2029.

Aktivnost	Nositelj	Vrijeme provedbe				
		26.	27.	28.	29.	
1.1.1.	Uspostava procedura i baze podataka za praćenje održivosti	TZ Grada				
1.2.1.	Jačanje kapaciteta Grada i TZ Grada za upravljanje destinacijom	TZ Grada				
2.1.1.	Zaštita mora i podmorja (u suradnji s regionalnim dionicima)	Grad				
2.1.2.	Unapređenje zaštite prirodnih vrijednosti uvala i mora	Grad/ Lučka kapetanija				
2.1.3.	Očuvanje bioraznolikosti kroz obnovu lokvi	OTRA				
2.1.4.	Jačanje orijentacije ka čistoj i obnovljivoj energiji	Grad/ TZ Grada				
2.2.1.	Ispitivanje mogućnosti nove izgradnje	Grad				
2.2.2.	Revitalizacija i čuvanje identiteta povijesnih gradskih jezgri	Grad				
2.2.3.	Povećanje kapaciteta uređenih javnih parkirališta	Grad				
2.2.4.	Unapređenje kružnog javnog prijevoza	Grad/				
3.1.1.	Razvoj proizvoda prirodnog wellbeing-a	TZ Grada				
3.1.2.	Razvoj proizvoda seoskog turizma/agroturizma	Grad/ TZ Grada				
4.1.1.	Unapređenje kvalitete plaža	Grad/ TZ Grada				
4.1.2.	Unapređenje kvalitete outdoor rekreacijske infrastrukture	Grad/ OTRA				
4.1.3.	Inovacija prezentacije nematerijalne kulturne baštine	TZ Grada/ OTRA				
4.1.4.	Unapređenje strukture smještajne ponude	Grad/ Cresanka				
4.1.5.	Unapređenje pristupačnosti objekata, usluga i informacija	Grad/ TZ Grada				
4.2.1.	Unapređenje integracije stranih radnika u lokalnu zajednicu	Grad				
4.2.2.	Organizacija godišnjih edukacijskih modula za turizam	TZ Grada				
5.1.1.	Izrada planova marketinga i promocije turizma	TZ Grada				

8. Projekti

Slijedom definiranih mjera i aktivnosti, u nastavku se prikazuju projekti značajni za ostvarenje razvojnog smjera Grada Cresa kao održive turističke destinacije. Posebno su izdvojena dva projekta koji ispunjavaju uvjete za ulazak u skupinu projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije.⁸²

8.1. Projekti ostvarenja razvojnog smjera i održivosti destinacije

Uređenje tržnice u Cresu

Projekt uređenja tržnice u Cresu usmjeren je na revitalizaciju postojećeg prostora u povijesnoj jezgri kroz spoj tradicionalne mediteranske arhitekture i suvremenih funkcionalnih rješenja. Cilj je stvoriti atraktivno i pristupačno mjesto koje će služiti lokalnim proizvođačima i stanovnicima, ali i obogatiti turističku ponudu Grada. Projekt uključuje obnovu infrastrukture, uvođenje natkrivenih prodajnih prostora, poboljšanje higijenskih i logističkih uvjeta te integraciju zelenih elemenata i prostora za druženje. Naglasak je na očuvanju identiteta mjesta uz poticanje lokalne ekonomije i ekološke osviještenosti.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi 1 milijun Eura

Uređenje Creske kule

Projekt uređenja Creske kule usmjeren je na očuvanje i valorizaciju ovog važnog kulturno-povijesnog objekta kroz pažljivu obnovu i prenamjenu. Cilj je revitalizirati kulu kao multifunkcionalni prostor koji će služiti za kulturne, edukativne i turističke sadržaje, poput izložbi, interpretacijskog centra i manjih događanja. Projekt uključuje sanaciju konstrukcije, uređenje interijera uz poštivanje povijesne baštine te poboljšanje pristupačnosti i sigurnosti. Naglasak je na očuvanju autentičnosti objekta uz njegovo prilagođavanje suvremenim potrebama zajednice i posjetitelja.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi 1 milijun Eura

Uređenje Creskog muzeja

Projekt uređenja creskog muzeja obuhvaća cjelovitu obnovu zgrade s ciljem očuvanja njezine kulturno-povijesne vrijednosti te unapređenja funkcionalnosti i energetske učinkovitosti. Poseban naglasak stavlja se na izradu suvremenog, interaktivnog stalnog postava. Projekt uključuje sanaciju konstrukcije, modernizaciju izložbenih prostora, uvođenje multimedijalnih sadržaja te poboljšanje uvjeta za čuvanje i prezentaciju muzejske građe. Cilj je stvoriti dinamičan kulturni centar koji će privući posjetitelje tijekom cijele godine i doprinijeti razvoju kulturnog turizma te jačanju lokalnog identiteta.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi 3 milijuna Eura

Revitalizacija i uređenje pastirskih stanova

Projekt uređenja pastirskih stanova usmjeren je na očuvanje i revitalizaciju tradicijske ruralne arhitekture otoka Cresa kroz njihovu obnovu i prilagodbu suvremenim potrebama. Poseban naglasak stavlja se na pastirski stan Konac, za koji je već izrađen idejni projekt, što omogućuje bržu i kvalitetniju realizaciju zahvata. Projekt uključuje sanaciju postojećih struktura uz korištenje autohtonih materijala i tehnika gradnje uz minimalan utjecaj na okoliš. Planirana je prenamjena prostora u edukativno-interpretacijske i turističke sadržaje koji će posjetiteljima približiti tradiciju poljoprivrede, stočarstva i način života na otoku. Cilj je očuvati autentičnost krajolika i kulturne baštine, uz stvaranje nove vrijednosti za lokalnu zajednicu.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi 1,5 milijuna Eura/pastirski stan

Uređenje postaja za *birdwatching* i interpretacija bioraznolikosti

Projekt razvoja postaja za *birdwatching* i dodatne interpretacije bioraznolikosti usmjeren je na valorizaciju iznimno bogate flore i faune otoka Cresa kroz edukativne sadržaje. Projektom se uspostavlja mreža diskretno uklopljenih promatračnica za ptice koja omogućuje sigurno i nenametljivo promatranje. Projekt uključuje izradu interpretacijskih sadržaja o bioraznolikosti i važnosti očuvanja staništa. Naglasak je na zaštiti prirode, razvoju specifičnih oblika turizma poput *birdwatching*-a, uz minimalan utjecaj na ekosustav, te na podizanju svijesti posjetitelja i lokalne zajednice.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi: 500 tisuća Eura/postaja i interpretacija

⁸² Uvjeti prema *Pravilniku o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom* (NN 112/24)

Edukativni centar Vransko jezero i vidikovac

Projekt edukativnog centra i vidikovca na području Vranskog jezera valorizira ovaj jedinstveni prirodni fenomen koji je, ujedno, i glavni izvor pitke vode za Cresko-lošinjski arhipelag. Naglasak je na razradi koncepta koji će objediniti edukativne sadržaje, promatranje prirode i održivi turizam. Planira se postav o ekosustavu jezera, bioraznolikosti i važnosti zaštite vode, uz uređenje vidikovca koji omogućuje sigurno i atraktivno promatranje krajolika. Projekt će biti usmjeren na minimalan utjecaj na okoliš, korištenje prirodnih materijala i energetske učinkovitih rješenja, s ciljem podizanja svijesti o očuvanju prirode i obogaćivanja ponude destinacije kroz edukaciju i doživljaj prostora.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi 2,3 milijuna Eura

Panoramska cesta Cres–Lošinj: Punktovi i vidikovci

Projekt Panoramske ceste Cres – Lošinj usmjeren je na unapređenje doživljaja jedinstvenog krajolika Cresko-lošinjskog arhipelaga kroz uređenje punktova i vidikovaca duž trase. Cilj je valorizirati prirodne i kulturne posebnosti prostora stvaranjem sigurnih i atraktivnih mjesta za zaustavljanje, odmor i interpretaciju. Projekt uključuje uređenje vidikovaca, postavljanje informativno-edukativnih ploča, signalizacije i urbane opreme te osiguravanje osnovne infrastrukture uz minimalan zahvat u okoliš. Naglasak je na održivom turizmu, očuvanju krajobraza i poticanju sporijeg, doživljajnog načina putovanja. Time se doprinosi boljoj povezanosti Cresa i Lošinja te obogaćivanju turističke ponude kroz autentičan i kvalitetno interpretiran prostor.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi 550 tisuća Eura/punkt i vidikovac

Rekonstrukcija i dogradnja luke Martinšćica

Projekt luke Martinšćica uključuje obnovu i produženje Fratarskog mula te izgradnju zaštitnog lukobrana čime će se dobiti novi manipulativni prostor i unutarnji gat. Također će se urediti postojeći komunalni vezovi i izgraditi 50 novih. Prema analizama planirani zahvati neće imati značajan negativan utjecaj na okoliš. Uređenje luke dio je nastojanja poboljšanja uvjeta za pomorski promet u Gradu Cresu. Realizacija projekta je u toku.

Vrijednost projekta iznosi 11,6 milijuna Eura. Projekt se financira sredstvima EU, Ministarstva mora, prometa i infrastrukture te ŽLU Cres

Rekonstrukcija i dogradnja luke Valun

Projektom se predviđa rekonstrukcija koja obuhvaća dogradnju zaštitnog lukobrana i izgradnju gata s manipulativnim platoom čime će se omogućiti stabilan linijski i komunalni promet. Također se rješava problem plavljenja luke uslijed dizanja mora. Analize su pokazale da će planirani zahvati biti prihvatljivi za okoliš. Uređenjem luke Valun također se nastoji poboljšati uvjete za pomorski promet u Gradu Cresu.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi 9,3 milijuna Eura

Izgradnja Vatrogasnog doma u Cresu

Novi vatrogasni dom u Cresu bit će suvremena komunalno-servisna građevina koja će u potpunosti zadovoljavati potrebe operativnog djelovanja u vatrogastvu. Zgrada je projektirana da zadovoljava standard visoke energetske učinkovitosti. Uz izgradnju zgrade, projekt obuhvaća i nabavu suvremene vatrogasne opreme. Vatrogasni dom trebao bi također postati mjesto edukacije građana usmjerene na povećanje sigurnosti zajednice. Kroz osiguravanje suvremenih uvjeta rada vatrogasne postrojbe, projektom se doprinosi povećanju razine civilne zaštite što je dio šire strategije unapređenja kvalitete života i boravka na području Grada Cresa.

Procijenjena vrijednost projekta iznosi 3 milijuna Eura.

8.2. Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije

Županija	VIII PRIMORSKO-GORANSKA
Turistička zajednica	TZ Grada Cresa
Naziv projekta	ŠETNICA I PLAŽA NA PREDJELU GRABAR U CRESU
Kratki opis predmeta projekta	<p>Predmet projekta je projektiranje uređenja sustava plaža i šetnice na predjelu Grabar u naselju Cres te realizacija prve faze projekta.</p> <p>Realizacija prve faze projekta uključuje uređenje obalnog pojasa u duljini od oko 140 m s izgradnjom i oblikovanjem gradske plaže i šetnice, i to: 1) formiranje sunčališta (oko 470 m²), 2) uređenje triju uvala s prirodnim materijalom, 3) izgradnju zone prilagođene osobama s invaliditetom, uključujući rampu za ulazak u more, te 4) uređenje zelenog pojasa s obalnim zidom i urbanom opremom.</p> <p>Projektom se realizacija prve faze stavlja u kontekst izrade projektne dokumentacije za drugu fazu nastavka uređenja plaža na predjelu Grabar. Izrada projektne dokumentacije odnosi se na idejno rješenje, kojim će se definirati točne granice ostalih faza izgradnje, te na izradu glavnog projekta.</p>
Kratki opis svrhe projekta	<p>Povećanje kvalitete i prihvatnog kapaciteta plaža na području Grada Cresa koje prema analizi pokazatelja prihvatnog kapaciteta ulazi u zonu dostizanja maksimalne razine turističke nosivosti, a to u uvjetima gdje analiza potražnje ukazuje da je more glavni motiv dolaska turista i kupanje je najzastupljenija aktivnost. Projekt izravno doprinosi realizaciji planirane aktivnosti 'Unapređenje kvalitete plaža'.</p>
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja	<p>Projekt doprinosi ostvarenju pokazatelja održivosti na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povećanje kvalitete turističke infrastrukture • Povećanje zadovoljstva turista cjelokupnim boravkom • Povećanje neto spremnosti na preporuku • Povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom • Povećanje udjela stanovnika zadovoljnih turizmom u mjestu • Povećanje dnevne potrošnje turista

Nositelj provedbe	Grad Cres
Lokacija provedbe	Grad Cres
Planirani početak	2026.
Planirani završetak	2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	<ol style="list-style-type: none"> 1. Provedba postupka javne nabave za uređenje obalnog pojasa u duljini 140 metara s formiranjem sunčališta, uređenjem triju uvala, izgradnjom zone prilagođene osobama s invaliditetom te uređenjem zelenog pojasa (prva faza projekta) 2. Početak radova na realizaciji prve faze projekta 3. Završetak radova na realizaciji prve faze projekta i ishođenje uporabne dozvole 4. Izrada projektne dokumentacije nastavka uređenja plaže na predjelu Grabar: Idejni i Glavni projekt
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	<ol style="list-style-type: none"> 1. Provedba postupka javne nabave za uređenje obalnog pojasa u duljini 140 metara s formiranjem sunčališta, uređenjem triju uvala, izgradnjom zone prilagođene osobama s invaliditetom te uređenjem zelenog pojasa (prva faza projekta): 2026. 2. Početak radova na realizaciji prve faze projekta: 2026. 3. Završetak radova na realizaciji prve faze projekta i ishođenje uporabne dozvole: 2027. 4. Izrada projektne dokumentacije za nastavak uređenja plaže na predjelu Grabar: Idejni projekt 2026.; Glavni projekt: 2027.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	1.100.000,00 Eura
Iznos vlastitog financiranja	330.000,00 Eura
Ostali mogući izvori financiranja	Fond za turizam i ostali namjenski izvori financiranja
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo

Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	DA
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?	NE
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?	NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	DA
	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	DA
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	DA
	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	NE
	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	DA

Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije	Da li se radi o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije?	DA
	Naveći način doprinosa općem/posebnom cilju	Opći cilj: Podizanje efikasnosti turističke aktivnosti Posebni cilj: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti na temelju – Unapređenja kvalitete plaža – Unapređenja pristupačnosti osobama s invaliditetom
	Naveći na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Povećanje monetarnih i fizičkih učinaka turističke aktivnosti svih subjekata u lancu vrijednosti kroz: – Jačanje snage i kvalitete vodećeg turističkog proizvoda Grada Cresa – Povećanje prosječne dnevne potrošnje gostiju – Podizanje zadovoljstva gostiju i jačanje tržišne prepoznatljivosti mjesta
	Projekt započinje s provedbom u razdoblju važenja ovog PUD-a	DA
	Projekt ima minimalno izrađenu studijsku/ projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici JLS	DA
	Projekt prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 €	DA

Županija	VIII PRIMORSKO-GORANSKA
Turistička zajednica	TZ Grada Cresa
Naziv projekta	REKONSTRUKCIJA I UREĐENJE LJETNOG KINA U CRESU
Kratki opis predmeta projekta	
<p>Ljetno kino, smješteno u povijesnoj jezgri Cresa, predstavlja jedan od važnih društvenih i turističkih sadržaja Grada. Postojeće ljetno kino održava se bez izgrađene konstrukcije sjedišta i fiksnog nosača platna, a parcela je djelomično popločena.</p> <p>Projekt predviđa postav fiksne konstrukcije tribina, ugostiteljski objekt, projekcijski toranj, spremište i sanitarije te ozelenje slobodnog prostora uz južni ulaz. Projektom se realizira višenamjenski objekt u kojem se, uz ljetno kino, mogu odvijati druga kulturna događanja (npr. glazbena, kazališna i sl.). Objekt je pristupačan osobama s invaliditetom.</p>	
Kratki opis svrhe projekta	
<p>Obnova i uređenje ljetnog kina kao važnog društvenog i turističkog sadržaja Grada Cresa uz uspostavu višenamjenskog sadržaja za organiziranje kulturnih događanja podiže razinu kvalitete kulturne ponude kao i razinu urednosti gradske povijesne jezgre te kvaliteta života i boravka u povijesnoj jezgri i Gradu u cjelini. Projekt izravno doprinosi realizaciji planirane aktivnosti 'Revitalizacija i očuvanje identiteta povijesnih gradskih jezgri'.</p>	
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja	
<p>Projekt doprinosi ostvarenju pokazatelja održivosti na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaštita, uređenje i aktiviranje identificirane turističke atrakcije • Povećanje kvalitete turističke infrastrukture • Povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom • Povećanje zadovoljstva turista cjelokupnim boravkom • Povećanje neto spremnosti na preporuku • Povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom • Povećanje dnevne potrošnje turista • Povećanje poslovnog prihoda gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 	

Nositelj provedbe	Grad Cres
Lokacija provedbe	Grad Cres
Planirani početak	2028.
Planirani završetak	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada projektne dokumentacije i pribavljanje dozvola: Glavni projekt i građevinska dozvola 2. Provedba postupka javne nabave za realizaciju projekta 3. Početak radova na realizaciji projekta 4. Završetak radova i ishođenje uporabne dozvole 	
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada projektne dokumentacije i pribavljanje dozvola: Glavni projekt i građevinska dozvola: 2028. 2. Provedba postupka javne nabave za realizaciju projekta: 2028. 3. Početak radova na realizaciji projekta: 2029. 4. Završetak radova projekta i ishođenje uporabne dozvole: 2029. 	
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	1.150.000,00 Eura
Iznos vlastitog financiranja	230.000,00 Eura
Ostali mogući izvori financiranja	Fond za turizam i ostali namjenski izvori financiranja
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo

Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	DA
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvodljivosti i/ili studija izvedivosti?	NE
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena CBA?	NE
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	DA
	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	NE
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	NE
	Da li se projekt može graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	NE
	Da li je u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	NE

Projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije	Da li se radi o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije?	DA
	Naveći način doprinosa općem/posebnom cilju	Opći cilj: Rast društvenog standarda zajednice uz očuvanje 'duha mjesta' Posebni cilj: Minimiziranje negativnih utjecaja turizma na prostor na temelju – Revitalizacije i očuvanja identiteta povijesnih jezgri Opći cilj: Podizanje efikasnosti turističke aktivnosti Posebni cilj: Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti – Inovacije u prezentaciji nematerijalne baštine
	Naveći na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore	Povećanje monetarnih i fizičkih učinaka turističke aktivnosti kroz: – Podizanje kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti – Povećanje prosječne dnevne potrošnje gostiju – Podizanje zadovoljstva gostiju i jačanje tržišne prepoznatljivosti mjesta
	Projekt započinje s provedbom u razdoblju važenja ovog PUD-a	DA
	Projekt ima minimalno izrađenu studijsku/ projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici JLS	DA
	Projekt prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000 €	DA

Prilozi

Prilog 1: Profil destinacije Grad Cres

	2024.	2025.																																
Prometna povezanost	<ul style="list-style-type: none"> • Cestovni individualni putnički prijevoz <ul style="list-style-type: none"> – Trajektne linije: Brestova-Porozina i Valbiska-Merag – Državna cesta D100 • Cestovni organizirani redoviti putnički prijevoz <ul style="list-style-type: none"> – Međugradske autobusne linije: Rijeka-Cres; Zagreb-Cres; Cres-Mali Lošinj • Pomorski prijevoz <ul style="list-style-type: none"> – Katamaran: Rijeka-Cres (svakodnevna povratna linija); Rijeka-Cres-Martinšćica (3 puta tjedno povratna linija) – Marine: ACI Marina Cres • Avionski prijevoz <ul style="list-style-type: none"> – Zračna luka Rijeka (na otoku Krku) – Zračna luka Pula – Zračno pristanište Mali Lošinj (osposobljeno za prihvat manjih putničkih zrakoplova, obično do 15 putnika) 																																	
Udaljenost od glavnog grada i glavnih emitivnih tržišta Izvor: https://www.putovnica.net	<ul style="list-style-type: none"> • Cres – Zagreb: 208 km • Cres – Ljubljana: 185 km • Cres – Trst: 138 km • Cres – Beč: 560 km • Cres – Minhen: 570 km 																																	
Geografska obilježja Izvor: https://www.cres.hr	<p>Grad Cres (290 km²) obuhvaća veći dio istoimenog otoka Cresa, najvećeg jadranskog otoka (406 km²). Smješten je na sjevernom dijelu Kvarnerskog zaljeva, u sklopu Primorsko-goranske županije.</p> <p>Sjeverni dio Grada (područje Tramuntane) je brdovit, s najvišim vrhovima Gorice (648 m) i Sis (638 m), prekriven gustim šumama hrasta medunca, graba, brijesta i kestena, sa strmom i stjenovitom obalom. Južni dio je, pak, prekriven maslinicima (oko 300.000 stabala), gustom makijom i pašnjacima, a razvedena obala obiluje uvalama i plažama.</p> <p>Specifičnost Grada Cresa je visoko očuvan prirodni prostor s velikim bogatstvom biljnog (oko 1300 vrsta) i životinjskog svijeta (posebnost je oko 200 vrsta ptica), uključujući značajan broj endemskih i reliktnih vrsta. Na Cresu je također stanište rijetkih bjeloglavih supova. Posebno zanimljivo je slatkovodno Vransko jezero (5,8 km²), kriptodepresija čije se dno nalazi 74 m ispod razine mora i koje je prirodni spremnik pitke vode (220 milijuna m³).</p>																																	
Klimatska obilježja Izvor: https://www.cres.hr	<p>Otokom Cresom prolazi 45. paralela i dijeli ga u dvije klimatske zone. Na sjevernom dijelu prevladava submediteranska klima, više je izložen buri, a zimi se može vidjeti snijeg, dok je u središnjem i južnom dijelu zastupljena sunčanija mediteranska klima. Prosječna ljetna temperatura zraka iznosi 24° C., a prosječna ljetna temperatura mora iznosi 22° C.</p> <p>Kombinacija klime, prirodne vegetacije, morske soli i svježeg zraka pogodna je za zdravlje.</p>																																	
Broj stalnih stanovnika Izvor: DZS	2.746																																	
Broj noćenja u komercijalnim smještajnim kapacitetima Izvor: eVisitor	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">Broj noćenja prema zemlji porijekla (2024.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Njemačka</td> <td>325.408</td> </tr> <tr> <td>Slovenija</td> <td>215.412</td> </tr> <tr> <td>Austrija</td> <td>98.527</td> </tr> <tr> <td>Italija</td> <td>94.886</td> </tr> <tr> <td>Hrvatska</td> <td>61.603</td> </tr> <tr> <td>Ostali</td> <td>134.829</td> </tr> <tr> <td>Ukupno</td> <td>930.665</td> </tr> </tbody> </table>	Broj noćenja prema zemlji porijekla (2024.)		Njemačka	325.408	Slovenija	215.412	Austrija	98.527	Italija	94.886	Hrvatska	61.603	Ostali	134.829	Ukupno	930.665	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">Broj noćenja prema zemlji porijekla (2025.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Njemačka</td> <td>327.736</td> </tr> <tr> <td>Slovenija</td> <td>220.124</td> </tr> <tr> <td>Austrija</td> <td>102.055</td> </tr> <tr> <td>Italija</td> <td>95.769</td> </tr> <tr> <td>Hrvatska</td> <td>66.140</td> </tr> <tr> <td>Ostali</td> <td>139.940</td> </tr> <tr> <td>Ukupno</td> <td>951.764</td> </tr> </tbody> </table>	Broj noćenja prema zemlji porijekla (2025.)		Njemačka	327.736	Slovenija	220.124	Austrija	102.055	Italija	95.769	Hrvatska	66.140	Ostali	139.940	Ukupno	951.764
Broj noćenja prema zemlji porijekla (2024.)																																		
Njemačka	325.408																																	
Slovenija	215.412																																	
Austrija	98.527																																	
Italija	94.886																																	
Hrvatska	61.603																																	
Ostali	134.829																																	
Ukupno	930.665																																	
Broj noćenja prema zemlji porijekla (2025.)																																		
Njemačka	327.736																																	
Slovenija	220.124																																	
Austrija	102.055																																	
Italija	95.769																																	
Hrvatska	66.140																																	
Ostali	139.940																																	
Ukupno	951.764																																	

	2024.	2025.																												
	Udio (%) noćenja prema dobi (2024.) <table border="1"> <tr><td>12-17</td><td>8</td></tr> <tr><td>18-24</td><td>4</td></tr> <tr><td>25-34</td><td>8</td></tr> <tr><td>35-44</td><td>16</td></tr> <tr><td>45-54</td><td>18</td></tr> <tr><td>55-64</td><td>18</td></tr> <tr><td>Ostale skupine</td><td>28</td></tr> </table>	12-17	8	18-24	4	25-34	8	35-44	16	45-54	18	55-64	18	Ostale skupine	28	Udio (%) noćenja prema dobi (2025.) <table border="1"> <tr><td>12-17</td><td>8</td></tr> <tr><td>18-24</td><td>4</td></tr> <tr><td>25-34</td><td>8</td></tr> <tr><td>35-44</td><td>15</td></tr> <tr><td>45-54</td><td>17</td></tr> <tr><td>55-64</td><td>18</td></tr> <tr><td>Ostale skupine</td><td>28</td></tr> </table>	12-17	8	18-24	4	25-34	8	35-44	15	45-54	17	55-64	18	Ostale skupine	28
12-17	8																													
18-24	4																													
25-34	8																													
35-44	16																													
45-54	18																													
55-64	18																													
Ostale skupine	28																													
12-17	8																													
18-24	4																													
25-34	8																													
35-44	15																													
45-54	17																													
55-64	18																													
Ostale skupine	28																													
	Udio (%) noćenja prema spolu (2024.) <table border="1"> <tr><td>Žene</td><td>51</td></tr> <tr><td>Muškarci</td><td>49</td></tr> </table>	Žene	51	Muškarci	49	Udio (%) noćenja prema spolu (2025.) <table border="1"> <tr><td>Žene</td><td>51</td></tr> <tr><td>Muškarci</td><td>49</td></tr> </table>	Žene	51	Muškarci	49																				
Žene	51																													
Muškarci	49																													
Žene	51																													
Muškarci	49																													
Prosječna duljina boravka turista u komercijalnim smještajnim kapacitetima Izvor: eVisitor	7,2 dana	7,1 dan																												
Komercijalni turistički kapaciteti Izvor: eVisitor	Osnovni kreveti (2024.) <table border="1"> <tr><td>Hoteli</td><td>543</td></tr> <tr><td>Kampovi</td><td>6.294</td></tr> <tr><td>Domaćinstva</td><td>3.034</td></tr> <tr><td>Ostalo</td><td>1.145</td></tr> <tr><td>Ukupno</td><td>11.016</td></tr> </table>	Hoteli	543	Kampovi	6.294	Domaćinstva	3.034	Ostalo	1.145	Ukupno	11.016	Osnovni kreveti (2025.) <table border="1"> <tr><td>Hoteli</td><td>543</td></tr> <tr><td>Kampovi</td><td>6.294</td></tr> <tr><td>Domaćinstva</td><td>3.069</td></tr> <tr><td>Ostalo</td><td>1.096</td></tr> <tr><td>Ukupno</td><td>11.002</td></tr> </table>	Hoteli	543	Kampovi	6.294	Domaćinstva	3.069	Ostalo	1.096	Ukupno	11.002								
Hoteli	543																													
Kampovi	6.294																													
Domaćinstva	3.034																													
Ostalo	1.145																													
Ukupno	11.016																													
Hoteli	543																													
Kampovi	6.294																													
Domaćinstva	3.069																													
Ostalo	1.096																													
Ukupno	11.002																													
	Udio (%) prema kategoriji (2024.) <table border="1"> <tr><td>3 zvjezdice</td><td>32%</td></tr> <tr><td>4 zvjezdice</td><td>67%</td></tr> <tr><td>5 zvjezdica</td><td>1%</td></tr> </table>		3 zvjezdice	32%	4 zvjezdice	67%	5 zvjezdica	1%																						
3 zvjezdice	32%																													
4 zvjezdice	67%																													
5 zvjezdica	1%																													
Ugostiteljski sadržaji Izvor: https://www.visitcres.hr	Na području Grada Cresa posluje oko 60-tak ugostiteljskih objekata za usluživanje hrane i pića. Ponuda hrane bazira se ponajviše na mediteranskoj kuhinji, odnosno na lokalnoj tradiciji spravljanja jela od ribe, morskih plodova i jela od janjetine. Dio restorana je izrazito orijentiran na upotrebu lokalno proizvedenih namirnica, naročito janjetine, ribe, maslinovog ulja, ovčjeg sira, meda i bogatog asortimana povrća. Nekoliko restorana nosi oznaku Kvarner Food koja potvrđuje posvećenost tradicionalnoj kuhinji i visoki standard kuhinje.																													
Najpopularnije turističke atrakcije	More, plaže i priroda / Povijesna naselja Cres, Beli, Lubenice / Centar za posjetitelje i oporavilište za bjeloglave supove, Beli / Manifestacije ('Cres na pijatu', 'Creski kaić', 'Creska butega', 'Ljetni karneval', 'Creski semenj', '4 Islands MTB race', Cres-Lošinj Trail Weekend)																													
Glavni turistički proizvodi Istraživanje: Zadovoljstvo turista boravkom u Gradu Cresu (2025), TZ Grada Cresa	Prema motivima dolaska: <ul style="list-style-type: none"> • Odmor na suncu i moru • Aktivni odmor • Razgledavanje/kultura 																													
Prostor – turističke zone Izvor: PPUG Cresa, SN PGŽ, 42/18	Zone ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja planirane su na ukupnoj površini od 159,8 ha. Od toga je 40,2 ha predviđeno za hotele (T1) i u potpunosti je neizgrađeno; 26 ha planirano je za turistička naselja (T2), od čega je izgrađeno 20,1 ha; 93,6 ha planirano je za kampove (T3) i izgrađeno je 56,9 ha.																													
Turistička infrastruktura Izvor: TZ Grada Cres	Glavni sadržaji javne turističke infrastrukture razvijeni na području Grada Cresa uključuju plaže (23), pješačke staze (20), biciklističke rute i staze (16), interpretacijske i centre za posjetitelje (2), odmorišta i vidikovce (7), ljetno kino (1), sportske objekte (3) te sustave info i interpretacijskih ploča.																													

Prilog 2: Mapa dionika

Dionici koji su sudjelovali u izradi *Plana upravljanja destinacijom Grad Cres* uključuju:

Institucija/Tvrtka	Sudionici
Grad Cres	<ul style="list-style-type: none"> – Marin Gregorović, Gradonačelnik – Marko Ferlora, pročelnik, Jedinstveni upravni odjel Grada Cresa – Franjo Toić, viši stručni suradnik, Odsjek za poduzetništvo, gospodarstvo i fondove EU
TZ Grada Cresa	<ul style="list-style-type: none"> – Željka Stašić, direktorica
OTRA - Otočna razvojna agencija	<ul style="list-style-type: none"> – Ugo Toić, član Uprave OTRA d.o.o.
JU Priroda	<ul style="list-style-type: none"> – Sunčica Strišković, stručni suradnik
Centar za posjetitelje i oporavilište za bjeloglave supove, Beli	<ul style="list-style-type: none"> – Tomislav Anić
Cresanka, d.d.	<ul style="list-style-type: none"> – Stevo Filinić, direktor – Karin Kučić, direktorica, Odjel prodaje i marketinga
Hotel The Isolano	<ul style="list-style-type: none"> – Nikola Avram, vlasnik
Restoran Dalmacija	<ul style="list-style-type: none"> – Antonio Ćurković, chef
Poljoprivrednici	<ul style="list-style-type: none"> – Danijel Nurkić, maslinar
HEP-ODS, Elektroprimorje Rijeka	<ul style="list-style-type: none"> – Kristijan Jurilj, voditelj, Služba za mjerenje i podršku tržištu
Ponikve voda d.o.o. /VIOCL d.o.o.	<ul style="list-style-type: none"> – Renato Picinić, voditelj, R.J. Vodovod – Nives Sterpin, voditelj, R.J. Odvodnja
Komunalne usluge Cres Lošinj, d.o.o.	<ul style="list-style-type: none"> – Antonio Viskiće, tehnički direktor – Paolo Dunković
Županijska lučka uprava	<ul style="list-style-type: none"> – Roberta Poldrugo
Policijska postaja Mali Lošinj, Policijska ispostava Cres	<ul style="list-style-type: none"> – Dario Ovčini – Jure Anđelić, voditelj

Prilog 3: Zaštićena kulturna i prirodna dobra

Zaštićena kulturna dobra

Zaštićena kulturna dobra Grada Cresa upisana u *Registar kulturnih dobara RH* (Ministarstvo kulture i medija RH, 2025.) su:

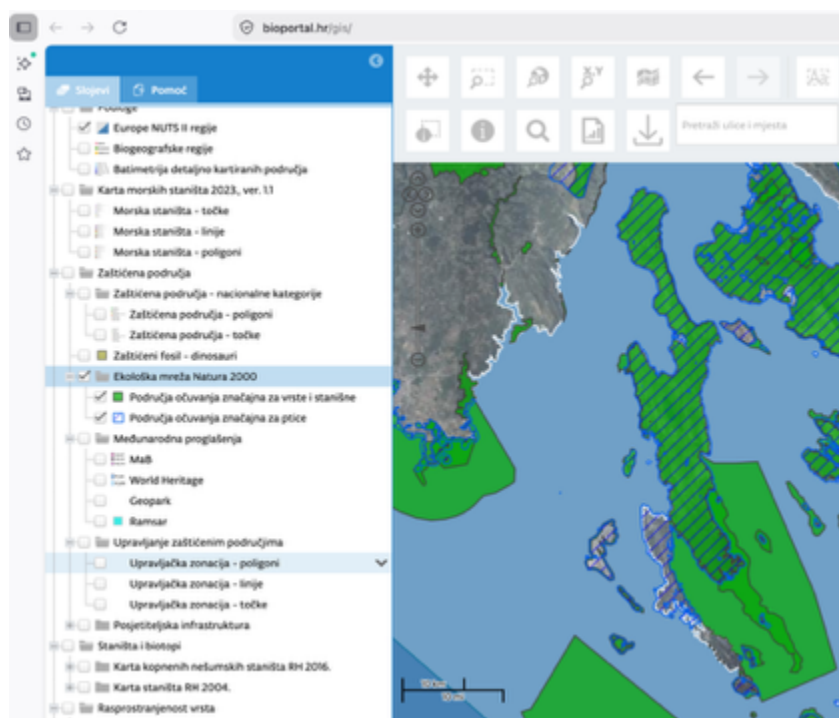
Rbr	Registar broj	Naziv kulturnog dobra	Naselje	Vrsta
1	Z-37	Antički brodolom	Pernat	Arheologija
2	Z-14	Antički brodolom	Martinšćica	Arheologija
3	Z-2933	Arheološka zona Baničeve pećine i Čampari	Važminež	Arheologija
4	Z-2730	Arheološka zona Bučev	Valun	Arheologija
5	Z-2731	Arheološka zona gradinskoga naselja na Sisu	Sveti Petar	Arheologija
6	Z-1996	Arheološka zona Lovreški-Polacine	Loznati	Arheologija
7	Z-2934	Arheološka zona Pelginja-Pukonjina	Orlec	Arheologija
8	Z-2932	Arheološka zona Sveti Bartolomej	Merag	Arheologija
9	Z-1768	Arheološko nalazište Skulka	Orlec	Arheologija
10	Z-1767	Arheološko nalazište sv. Kristofor	Miholašćica	Arheologija
11	Z-1684	Benediktinski samostan sv. Petra apostola	Cres	Nepokretna pojedinačna
12	Z-784	Crkva i samostan sv. Franje	Cres	Nepokretna pojedinačna
13	Z-1842	Crkva Prikazanja Bogorodice u hramu	Beli	Nepokretna pojedinačna
14	Z-127	Crkva sv. Izidora	Cres	Nepokretna pojedinačna
15	Z-2203	Crkva sv. Jakova	Cres	Nepokretna pojedinačna
16	Z-165	Crkva sv. Jeronima i samostan	Martinšćica	Nepokretna pojedinačna
17	Z-129	Crkva sv. Marije Velike (Snježne)	Cres	Nepokretna pojedinačna
18	Z-93	Crkvice sv. Duha	Cres	Nepokretna pojedinačna
19	Z-125	Gradska loža	Cres	Nepokretna pojedinačna
20	Z-2347	Južna kuća Rodinis	Cres	Nepokretna pojedinačna
21	RRI-0226	Kamena kuća	Orlec	Nepokretna pojedinačna
22	Z-1841	Kapela sv. Antuna opata na groblju	Beli	Nepokretna pojedinačna
23	Z-1852	Kapela sv. Grgura	Stivan	Nepokretna pojedinačna
24	Z-2211	Kapela sv. Ivana	Orlec	Nepokretna pojedinačna
25	Z-1857	Kapela sv. Jurja	Pernat	Nepokretna pojedinačna
26	Z-2212	Kapela sv. Jurja	Vrana	Nepokretna pojedinačna
27	Z-1843	Kapela sv. Marije	Beli	Nepokretna pojedinačna
28	Z-2200	Kapela sv. Marije Magdalene	Cres	Nepokretna pojedinačna
29	Z-2210	Kapela sv. Marije Magdalene	Filozici	Nepokretna pojedinačna
30	Z-2201	Kapela sv. Marije Magdalene s pomoćnom južnom građevinom	Cres	Nepokretna pojedinačna
31	Z-1845	Kapela sv. Mihovila	Orlec	Nepokretna pojedinačna
32	Z-1851	Kapela sv. Mihovila	Zbičina	Nepokretna pojedinačna
33	Z-1846	Kapela sv. Petra	Stanić	Nepokretna pojedinačna
34	Z-1847	Kapela sv. Roka	Stanić	Nepokretna pojedinačna
35	Z-2202	Kapela sv. Šimuna	Cres	Nepokretna pojedinačna
36	Z-1850	Kapela sv. Vida, unutar pastirskog stana Sv. Vid	Merag	Nepokretna pojedinačna
37	Z-1849	Kapela Svih Svetih	Stivan	Nepokretna pojedinačna

38	Z-2686	Kulturno -povijesna urbanistička cjelina naselja Lubenice	Lubenice	Kulturnopovijesna cjelina
39	Z-2689	Kulturno-povijesna ruralna cjelina naselja Orlec	Orlec	Kulturnopovijesna cjelina
40	Z-2683	Kulturno-povijesna ruralna cjelina naselja Predošćica	Predošćica	Kulturnopovijesna cjelina
41	Z-2685	Kulturno-povijesna urbanistička cjelina grada Cresa	Cres	Kulturnopovijesna cjelina
42	Z-2688	Kulturno-povijesna urbanistička cjelina naselja Beli	Beli	Kulturnopovijesna cjelina
43	Z-149	Mlin za masline	Orlec	Nepokretna pojedinačna
44	Z-2600	Mlin za masline -"toš"	Beli	Nepokretna pojedinačna
45	Z-128	Palača Arsan-Petris	Cres	Nepokretna pojedinačna
46	Z-3957	Palača Moise	Cres	Nepokretna pojedinačna
47	Z-1844	Pastirski stan Batajna	Orlec	Nepokretna pojedinačna
48	RRI-0306	Podmorska arheološka zona Pernat	Pernat	Arheologija
49	RRI-0179	Podmorske arheološke zone	Cres	Arheologija
50	RRI-0310	Podmorsko arheološko nalazište rt Kijac	Martinšćica	Arheologija
51	Z-3702	Porta Bragadina, kopnena gradska vrata	Cres	Nepokretna pojedinačna
52	Z-3701	Porta Marcella, glavna kopnena gradska vrata	Cres	Nepokretna pojedinačna
53	Z-130	Samostan (ruševina) i crkva sv. Nikole	Porozina	Nepokretna pojedinačna
54	Z-2346	Sjeverna kuća Rodinis	Cres	Nepokretna pojedinačna
55	Z-83	Srednjovjekovni hospicij	Cres	Nepokretna pojedinačna
56	Z-1856	Svjetionik na hridi Zaglav	Pernat	Nepokretna pojedinačna
57	Z-1858	Svjetionik Prestenica	Filozići	Nepokretna pojedinačna
58	Z-795	Toš	Orlec	Nepokretna pojedinačna
59	Z-126	Venecijanska kula	Cres	Nepokretna pojedinačna
60	Z-1990	Župnička kuća	Lubenice	Nepokretna pojedinačna

Izvor: <https://registar.kulturnadobra.hr/>

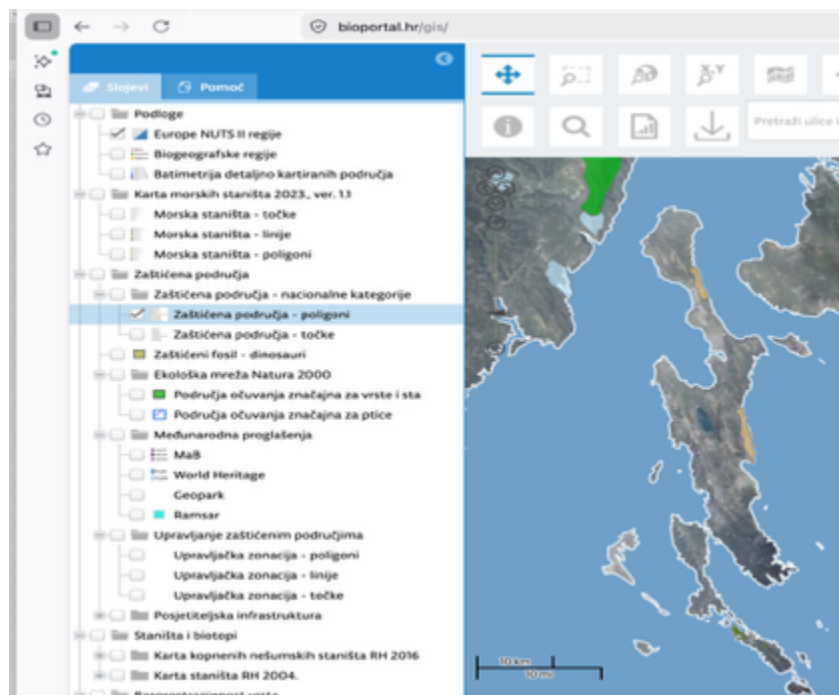
Zaštićena prirodna dobra

Obuhvat NATURA 2000 na području Grada Cresa (BIOPORTAL, Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije RH):

Izvor: <https://www.bioportal.hr/gis>

Ornitološki rezervati na području Grada Cresa (BIOPORTAL, Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije RH):

Izvor: <https://www.bioportal.hr/gis>

Prilog 4: Izračun pokazatelja održivosti

Obavezni pokazatelji održivosti

Obavezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

ZL-1 Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone

Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika:	<ul style="list-style-type: none"> • 340 noćenja u komercijalnim kapacitetima • 393 noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima
<ul style="list-style-type: none"> • Procjena stanovništva na 31.12.2023.: 2.746 (Državni zavod za statistiku) • Broj noćenja (eVisitor) u kolovozu 2024. godine: (i) noćenja u komercijalnim kapacitetima: 289.637, (ii) noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima: 334.598 • Kolovoz 2024.: 31 dan	

ZL-2 Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom u destinaciju (%)	<ul style="list-style-type: none"> • 79%
<ul style="list-style-type: none"> • Podatak iz istraživanja: Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu u 2025., Turistička zajednica Grada Cresa; istraživanje provedeno sukladno Smjernicama za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva, MINTSa	

ZT-1 Zadovoljstvo gostiju cjelokupnim boravkom u destinaciji

Indeks zadovoljstva (%)	<ul style="list-style-type: none"> • Turisti: 94% • Jednodnevni posjetitelji: 95%
<ul style="list-style-type: none"> • Podatak iz istraživanja: Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja u Gradu Cresu u 2025. godini, Turistička zajednica Grada Cresa, istraživanje provedeno sukladno Smjernicama za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji, MINTS	
Neto spremnost na preporuku (%)	<ul style="list-style-type: none"> • 89% turisti • 97% jednodnevni posjetitelji
<ul style="list-style-type: none"> • Podatak iz istraživanja: Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja u Gradu Cresu u 2025., Turistička zajednica Grada Cresa, istraživanje provedeno sukladno Smjernicama za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji, MINTS	

PD-1 Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom

Udio atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (%)	<ul style="list-style-type: none"> • 27%
<ul style="list-style-type: none"> • Broj glavnih (90) i pristupačnih (24) atrakcija (tablica 2.4.1.)	

SD-1 Broj organiziranih turističkih ambulanti

Broj organiziranih turističkih ambulanti	<ul style="list-style-type: none"> • 2 turističke ambulante
<ul style="list-style-type: none"> • Podatak TZ Grada Cresa o broju organiziranih turističkih ambulanti u 2025. godini: turističke ambulante u Cresu i Martinšćici	

Obavezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

UVR-1 Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)

Omjer potrošnje vode po noćenju turista i stanovnika 2024. (%)	• 217%
<ul style="list-style-type: none"> • Ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (m³): 12.694,04 (podatak se odnosi na ukupne isporuke vode) • Ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (m³): 117.578m³ (podatak se odnosi na ukupne isporuke vode) • Sukladno sustavu praćenja potrošnje vode u potrošnju vode u smještajnim objektima uključena je cjelokupna potrošnja vode kućanstava koja su registrirana za pružanje usluga smještaja u objektima u domaćinstvu • Broj ostvarenih turističkih noćenja u mjesecu s najmanjim brojem noćenja: 1.151 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) • Broj ostvarenih turističkih noćenja u mjesecu s najvećim brojem noćenja: 334.598 (komercijalni i nekomercijalni kapacitet) • Procjena stanovništva na 31.12.2023.: 2.746 (Državni zavod za statistiku) • Broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja: 31 • Broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja: 31 	

GO-1 Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji

Omjer količine otpada koji su proizveli turisti i lokalno stanovništvo u 2024. (%)	• 403%
<ul style="list-style-type: none"> • Ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (t): 99,06; Ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u mjesecu s najvećim brojem noćenja (t): 491,88 • Broj ostvarenih turističkih noćenja u mjesecu s najmanjim brojem noćenja: 1.151 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti); Broj ostvarenih turističkih noćenja u mjesecu s najvećim brojem noćenja: 334.598 (komercijalni i nekomercijalni kapacitet) • Procjena stanovništva na 31.12.2023.: 2.746 (Državni zavod za statistiku, Broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja: 31 • Broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja: 31 	

BR-1 Udio zaštićenih prirodnih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)

Udio zaštićenih površina u destinaciji u odnosu na ukupnu površinu destinacije (%)	• Posebni rezervati: 4,5% površine kopna
<ul style="list-style-type: none"> • Površina zaštićenih lokacija na kopnu je 1.312 ha: Posebni rezervat (između uvala) Fojiška-Podpredošćica (Kruna) – ornitološki rezervat (515 ha); Posebni rezervat (između uvala) Mali bok-Koromačna (Pod Okladi) – ornitološki rezervat (797 ha) • Kopnena površina Grada Cresa: kopno - 29.186 ha; more – 81.000; ukupno 110.186 ha (PPUG Cres) 	

UEN-1 Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije

Omjer potrošnje električne energije po noćenju turista i stanovnika u 2024. (%)	• 32%
<ul style="list-style-type: none"> • Ukupna finalna potrošnja električne energije u kućanstvima i poduzetništvu u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenih turističkih noćenja (KWh): 1.498.396 • Ukupna finalna potrošnja električne energije u kućanstvima i poduzetništvu u kalendarskom mjesecu s najviše ostvarenih turističkih noćenja (KWh): 3.355.624 • Broj ostvarenih turističkih noćenja u mjesecu s najmanjim brojem noćenja: 1.151 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) • Broj ostvarenih turističkih noćenja u mjesecu s najvećim brojem noćenja: 334.598 (komercijalni i nekomercijalni kapacitet) • Procjena stanovništva na 31.12.2023.: 2.746 (Državni zavod za statistiku, Broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja: 31 • Broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja: 31 	

UPK-1 Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika

Dokumenti za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika na razini destinacije su doneseni	<ul style="list-style-type: none"> • Izrađen dokument Akcijski plan energetske i klimatske održivosti Grada Cresa (SECAP), 2021. • Dokumentom su razrađene adaptacijske akcije i mjere za cjelovito trajanje plana (2030)
<ul style="list-style-type: none"> • Definirane su tri adaptacijske mjere za poljoprivredu, četiri adaptacijske mjere za turizam (produženje sezone, integracija adaptacije u strateško-planske dokumente, jačanje otpornosti turističke infrastrukture, jačanje otpornosti zajednice), tri mjere za ribarstvo, četiri mjere za šumarstvo, četiri mjere za prirodne ekosustave, četiri mjere iz područja, dvije mjere za područje vodoopskrbe, jedna mjera za upravljanje obalnim pojasom. • Za turizam se provode dvije mjere 2 (Integracija adaptacije u planove; Jačanje otpornosti turističke infrastrukture na vremenske ekstreme) 	

Obavezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti

TP-1 Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem

Ukupan broj dolazaka u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja: kolovoz 2024.	• 38.718
<ul style="list-style-type: none"> • Podatak iz sustava eVisitor za komercijalne i nekomercijalne kapacitete 	

TP-2 Prosječna duljina boravka turista u destinaciji

Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u 2024.	• 7,8 noći
<ul style="list-style-type: none"> • Ukupan broj registriranih noćenja u destinaciji u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima (podatak eVisitor): 1.056.164 • Ukupan broj dolazaka turista u destinaciju u komercijalne i nekomercijalne kapacitete (podatak eVisitor): 135.394 	

PGS-1 Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2024. godini	1.	278
	2.	281
	3.	311
	4.	369
	5.	446
	6.	523
	7.	544
	8.	540
	9.	539
	10.	446
	11.	301
	12.	297

- Podaci HZMO o ukupnom broju zaposlenih u Djelatnosti I: Pružanja smještaja, priprema, usluživanje hrane

PGS-2 Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Poslovni prihod gospodarskih subjekata ostvaren tijekom 2023. godine (EUR)	23.230.126
<ul style="list-style-type: none"> • Podatak FINA-a iz Registra godišnjih financijskih izvještaja poduzeća za Grad Cres 	

Obavezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma

TI-1 Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija

Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija	<ul style="list-style-type: none"> • 2 zaštićena prirodna područja • Ekološka mreža NATURA 2000 • 13 dobara zaštićene arheološke baštine • 3 zaštićene urbanističke cjeline, s 23 pojedinačno zaštićena dobra • 2 zaštićene ruralne cjeline, s 6 pojedinačno zaštićenih dobara • 13 ostalih zaštićenih dobara • 7 ustanova kulture
<ul style="list-style-type: none"> • Ministarstvo kulture i medija RH, Registar kulturnih dobara • Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije RH, Bioportal • Poglavlje 2.2. Resursna i atrakcijska osnova 	

OUD-1 Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom

Omjer implementiranih aktivnosti i ukupnog broja aktivnosti (%)	<ul style="list-style-type: none"> • Podatak nije raspoloživ
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Cres ne raspolaže Planom upravljanja destinacijom, budući da se takvi dokumenti do sada nisu izrađivali 	

OUP-1 Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izgrađenog građevinskog područja JLS

Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima po hektaru izgrađenog građevinskog područja (noćenje/ha) u 2024.	<ul style="list-style-type: none"> • 4.716 noćenja/ha
<ul style="list-style-type: none"> • Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima (komercijalni i nekomercijalni) prema podacima sustava eVisitor: 1.056.164 • Građevinsko područje naselja, izgrađeni dio: 143,97 ha (Tablica 2.8.1.) • Zone ugostiteljsko turističke namjene izvan naselja, izgrađeni dio: 80,0 ha (Poglavlje 2.8.6.) 	

Specifični pokazatelji održivosti

Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

SZL-1 Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Udio stanovnika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na kvalitetu života u mjestu (%)	• 91%
<ul style="list-style-type: none"> Podatak iz istraživanja: Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu u 2025. godini, Turistička zajednica Grada Cresa; istraživanje provedeno sukladno Smjernicama za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva, MINTS 	

SZL-3 Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Udio stanovnika s pozitivnim mišljenjem o utjecaju turizma na identitet mjesta (%)	• 73%
<ul style="list-style-type: none"> Podatak iz istraživanja: Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu u 2025. godini, Turistička zajednica Grada Cresa; istraživanje provedeno sukladno Smjernicama za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva, MINTS 	

SZL-5 Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Promjena broja stanovnika u zadnjih pet godina u odnosu na promjenu broja turističkih noćenja	• 1,13
<ul style="list-style-type: none"> Podatak: Državni Zavod za statistiku <ul style="list-style-type: none"> Broj stanovnika 31.12.2023.: 2.746 Broj stanovnika u godini 2019.: 2.692 Podatak: eVisitor <ul style="list-style-type: none"> Broj turističkih noćenja u promatranoj godini 2024.: 1.056.164 Broj turističkih noćenja u godini 2019.: 1.153.378 	

SZT-1 Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom

Udio ponovljenih turista u Gradu Cresu (%)	• 65%
<ul style="list-style-type: none"> Podatak iz istraživanja: Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja boravkom u Gradu Cresu u 2025. godini, Turistička zajednica Grada Cresa, istraživanje provedeno sukladno Smjernicama za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji, MINTS 	

SSD-1 Sigurnost destinacije

Ukupan broj evidentirani kaznenih djela po mjesecima u 2024.	1.	12
	2.	22
	3.	10
	4.	9
	5.	12
	6.	25
	7.	25
	8.	25
	9.	20
	10.	19
	11.	14
	12.	14
<ul style="list-style-type: none"> Podaci Policijske postaje Mali Lošinj s ispostavom Cres, odnose se na područje gradova Mali Lošinj i Cres 		

SSD-4 Sigurnost destinacije

Broj prometnih nesreća sa smrtnim ishodom u 2024.	• 0
• Podaci Policijske postaje Mali Lošinj s ispostavom Cres, odnose se na područje gradova Mali Lošinj i Cres	

SSD-5 Sigurnost destinacije

Broj prijava zbog buke uslijed turističkih aktivnosti u 2024.	• 1
• Podaci Policijske postaje Mali Lošinj, ispostavom Cres: podaci o prijavama nisu evidentirani u PP	
• Podaci Grad Cres: jedna prijava	

Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

SUVR-2 Upravljanje vodnim resursima

Uspostavljen sustav za pravovremenu reakciju na probleme s vodom	• Da, provode se dnevne i mjesečne analize zdravstvene ispravnosti vode na izvoru i u mreži, uz 24-satni nadzor
• Podaci Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj d.o.o.	

SUVR-2 Upravljanje vodnim resursima

Udio otpadnih voda tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja u 2024. godini (%)	• 0,4%
• Podatak: Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj d.o.o.za 2024. godinu	
• Ukupno nepročišćene vode: 416 tisuća m ³	
• Ukupno prvostupanjsko i trećestupanjsko pročišćavanje: 0	
• Ukupno drugostupanjsko pročišćavanje: 1.715 m ³	

SGO-1 Gospodarenje otpadom

Udio komunalnog otpada iz turističkih djelatnosti u odnosu na ukupni KO u 2024. godini (%)	• 31%
• Podatak: Komunalne usluge Cres Lošinj d.o.o.	

SGO-2 Gospodarenje otpadom

Udio otpada upućenog na recikliranje u 2024. godini (%)	• 46%
• Podatak: Komunalne usluge Cres Lošinj d.o.o.	

SZB-1 Zaštita bioraznolikosti

Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine	• Priroda baština: JU Priroda, <i>Plan upravljanja pomorskim dobrom unutar zaštićenih dijelova prirode na području PGŽ za 2024.-2028.</i> Kojim obuhvaćeni posebni rezervati u sklopu Grada Cresa
• Kulturna baština: Ministarstvo kulture i medija, Područni konzervatorski ured Rijeka	
• Podatak: JU Priroda, https://ju-priroda.hr/wp-content/uploads/2024/05/Plan-upravljanja-pomorskim-dobrom-u-ZP-2024-2028_JU-Priroda.pdf	

SUPK-1 Ublažavanje i prilagodba klimatskih promjena

Uspostavljene politike za poticanje smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, poboljšanje energetske učinkovitosti i unapređenje korištenja obnovljive energije	<ul style="list-style-type: none"> • Da, izrađen <i>Tranzicijski plan prema čistoj energiji Cresko-lošinjskog otočja</i>. U Gradu Cresu odvija se značajan broj aktivnosti energetske tranzicije
<ul style="list-style-type: none"> • Podaci Grad Cres 	

SUPK-2 Ublažavanje i prilagodba klimatskih promjena

Razina onečišćenja zraka	<ul style="list-style-type: none"> • Mjerna postaja Cres (Vrana): I. kategorija kvalitete zraka: SO₂, UTT, Pb/Cd, Ni/As u UTT
<ul style="list-style-type: none"> • Podaci: Nastavni zavod za javno zdravstvo, Primorsko-goranske županije, Odjel za zaštitu okoliša i zdravstvenu ekologiju. Odsjek za zrak i radni okoliš: Kvaliteta zraka na području Primorsko-goranske županije 	

Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na gospodarske aspekte održivosti

STP-1 Turistički promet

Stopa popunjenosti komercijalnih smještajnih kapaciteta u 2024. godini (%)	1.	24,4%
	2.	21,3%
	3.	9,7%
	4.	10,0%
	5.	27,4%
	6.	54,9%
	7.	88,5%
	8.	89,1%
	9.	46,4%
	10.	12,9%
	11.	13,8%
	12.	14,3%
	Ø 2024.	52,0%
<ul style="list-style-type: none"> • Podaci: eVisitor za neto iskorištenost komercijalnih smještajnih objekata (iskorištenost aktivnih kapaciteta) 		

SPGS-2 Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu

Prosječna dnevna potrošnja turista u Eurima	<ul style="list-style-type: none"> • 47 Eura (ne uključuje trošak puta i smještaja)
<ul style="list-style-type: none"> • Podatak: Istraživanje Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja boravkom u Gradu Cresu u 2025. godini, Turistička zajednica Grada Cresa, istraživanje provedeno sukladno Smjernicama za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji, MINTS 	

SPGS-2 Bruto dodana vrijednost ostvarena u području i djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja

Bruto dodana vrijednost ostvarena u djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane	<ul style="list-style-type: none"> • 8.699.188 Eura
<ul style="list-style-type: none"> • Podatak: FINA: Novostvorena vrijednost ostvarena u području I Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2023. godini 	

Prilog 5: Izračun pokazatelja prihvatnog kapaciteta

Obavezni pokazatelji prihvatnog kapaciteta

Institucionalni i strateški okvir

Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika	Vrijednost 2025.		
	91%		
	Standard		
	66%		
	Ocjena		

- Podaci iz istraživanja: TZG Cres, *Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.*
- Udio (%) ispitanika s pozitivnom percepcijom cjelokupnih učinaka turizma na kvalitetu života u mjestu
- Standard: Minimalna granica prihvatljivosti prema kojoj dvije trećine anketiranih stanovnika Grada (66%) smatra pojavu pozitivnom

Smještajni kapaciteti

Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor (vikendice) u odnosu na 100 stanovnika	Vrijednost 2024.			
		Komerc. objekti	Vikendice	Ukupno
	Zona I	425/100	358/100	783/100
	Zona II	204/100	365/100	569/100
	Standard			
		Komerc. objekti	Vikendice	Ukupno
	Zona I	468/100	394/100	862/100
	Zona II	224/100	402/100	626/100
	Ocjena			
		Komerc. objekti	Vikendice	Ukupno
Zona I				
Zona II				

- Broj kreveta u komercijalnom smještaju u mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja (kolovoz 2024.): Zona I: 10.250, Zona II: 686
- Broj kuća i stanova za odmor: Grad Cres 2.427, Zona I 2.106, Zona II 321; podatke treba korigirati za 140 kuća i stanova za odmor u vlasništvu osoba koje imaju prebivalište na području Grada Cresa, čiji raspored nije poznat po zonama; korekcija je učinjena uz sljedeću pretpostavku: na području naselja Cres nema kuća i stanova za odmor osoba koje imaju prebivalište na području Grada te je distribucija napravljena razmjerno broju kuća i stanova za odmor u ostalim naseljima (Zona I 105 kuća i stanova za odmor, Zona II 35 kuća i stanova za odmor); korigirani (polazeći od pretpostavke da korištenje kuće i stana za odmor osoba koji imaju prebivalište na području Grada ne doprinosi ukupnom povećanju pritiska na infrastrukturne sustave Grada) broj kuća i stanova za odmor Grad Cres 2.287, Zona I 2.001, Zona II 286
- Broj prosječnih kreveta po kući i stanu za odmor (podaci kolovoz eVisitor u 2024.): broj objekata 1.503, broj kreveta 6.407, broj kreveta po objektu 4,26.
- Broj stanovnika (2021, Popis stanovništva): Zona I 2.383, Zona II 333. Prema procjeni DZS-a u 2024. godini je u Gradu Cresu živjelo 2.746 stanovnika, pa je broj stanovnika po zonama, uz zadržavanje omjera iz 2021. godine: Zona I 2.409, Zona II 337
- Standard: Prihvatljivo povećanje kapaciteta kreveta za 10%

Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika	Vrijednost 2024.	
	Zona I	430/100
	Zona II	452/100
	Standard	
	Zona I	473/100
	Zona II	497/100
	Ocjena	
	Zona I	
	Zona II	
<ul style="list-style-type: none"> • Broj kreveta u nekomercijalnom smještaju (kuće i stanovi za odmor, kuće i stanovi stanovnika grada) eVisitor: Zona I: 10.348, Zona II: 1.522 • Broj stanovnika (2021, Popis stanovništva): Zona I 2.383, Zona II 333. Prema procjeni DZS-a u 2024. godini je u Gradu Cresu živjelo 2.746 stanovnika, pa je broj stanovnika po zonama, uz zadržavanje omjera iz 2021. godine: Zona I 2.409, Zona II 337 • Standard: Prihvatljivo povećanje kapaciteta kreveta u nekomercijalnom smještaju maksimalno za 10% 		

Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje	Vrijednost 2024.	
	Zona I	2,6
	Zona II	2,2
	Ukupno	2,5
	Standard	
	Zona I	2,8
	Zona II	2,4
	Ocjena	
	Zona I	
Zona II		
<ul style="list-style-type: none"> • Broj smještajnih objekata u domaćinstvu (eVisitor): Zona I: 521, Zona II: 121 (objekti uključuju podvrste: objekti u domaćinstvu, apartman, kuća za odmor, sobe za iznajmljivanje i studio apartman) • Broj kuća i stanova za odmor: Grad Cres 2.427, Zona I 2.106, Zona II 321; podatke treba korigirati za 140 kuća i stanova za odmor u vlasništvu osoba koje imaju prebivalište na području Grada Cresa, čiji raspored nije poznat po zonama; korekcija je učinjena uz sljedeću pretpostavku: na području naselja Cres nema kuća i stanova za odmor osoba koje imaju prebivalište na području Grada te je distribucija napravljena razmjerno broju kuća i stanova za odmor u ostalim naseljima (Zona I 105 kuća i stanova za odmor, Zona II 35 kuća i stanova za odmor); korigirani (polazeći od pretpostavke da korištenje kuće i stana za odmor osoba koji imaju prebivalište na području Grada ne doprinosi ukupnom povećanju pritiska na infrastrukturne sustave Grada) broj kuća i stanova za odmor Grad Cres 2.287, Zona I 2.001, Zona II 286 • Broj stanova za stalno stanovanje: Grad ukupno 1.171 (naseljeni stanovi prema Popisu stanovništva 2021. godine), prema zonama: Zona I 988, Zona II 183 • Standard: Prihvatljivo povećanje broja objekata u domaćinstvu i stanovima za odmor za 10% 		

Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m² građevinskog područja naselja	Vrijednost 2024.	
	Zona I	1,36
	Zona II	0,30
	Ukupno	1,03
	Standard	
	Zona I	1,50
	Zona II	0,33
	Ocjena	
	Zona I	
Zona II		
<ul style="list-style-type: none"> • Broj kreveta u komercijalnom smještaju u mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja (kolovoz 2024.): Zona I: 10.250, Zona II: 686 • Broj kuća i stanova za odmor: Grad Cres 2.427, Zona I 2.106, Zona II 321; podatke treba korigirati za 140 kuća i stanova za odmor u vlasništvu osoba koje imaju prebivalište na području Grada Cresa, čiji raspored nije poznat po zonama; 		

korekcija je učinjena uz sljedeću pretpostavku: na području naselja Cres nema kuća i stanova za odmor osoba koje imaju prebivalište na području Grada te je distribucija napravljena razmjerno broju kuća i stanova za odmor u ostalim naseljima (Zona I 105 kuća i stanova za odmor, Zona II 35 kuća i stanova za odmor); korigirani (polazeći od pretpostavke da korištenje kuće i stana za odmor osoba koji imaju prebivalište na području Grada ne doprinosi ukupnom povećanju pritiska na infrastrukturne sustave Grada) broj kuća i stanova za odmor Grad Cres 2.287, Zona I 2.001, Zona II 286

- Prosječan broj kreveta po kući i stanu za odmor (podaci kolovoz eVisitor u 2024.): broj objekata 1.503, broj kreveta 6.407, broj kreveta po objektu 4,26
- Građevinska područja naselja (prema PPUG Cres, u ha): Zona I: 137,60 (izgrađeno, neizgrađeno, neizgrađeno-neuređeno); Zona II 62,98 (izgrađeno, neizgrađeno, neizgrađeno-neuređeno)
- Standard: Prihvatljiva povećanje broja kreveta za 10%

Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima	Vrijednost 2024.	
	Zona I	Zona II
Hoteli	2,7	1,3
Kampovi	32,6	7,9
Domaćinstvo	13,4	26,2
Ostali komerc. smještaj	6,0	0,6
Vikendice	45,2	64,0
Standard		
	Zona I	Zona II
Hoteli	2,8	1,3
Kampovi	32,6	7,9
Domaćinstvo	13,4	26,2
Ostali komerc. smještaj	6,0	0,6
Vikendice	45,2	64,0
Ocjena		
	Zona I	Zona II
Hoteli		
Kampovi		
Domaćinstvo		
Ostali komerc. smještaj		
Vikendice		

- Za komercijalni smještaj korišteni su podaci iz eVisitora o broju kreveta po vrstama smještajnih objekata i zonama. Za nekomercijalni smještaj broj kreveta je procijenjen na temelju podataka o broju objekata na koje se plaća porez na kuće za odmor i prosječnom broju kreveta u kućama i stanovima za odmor koji je dobiven iz eVisitora. Broj kuća i stanova za odmor korigiran je za broj objekata koji su u vlasništvu osoba s prebivalištem u Gradu Cresu; prema zonama: Zona I 2.201, Zona II 286. Prosječan broj kreveta po kući i stanu za odmor (prema podacima iz eVisitora za kolovoz 2024.) je 4,26

	Hoteli	Kampovi	Objekti u domaćinstvu	Ostali komercijalni smještaj	Kuće i stanovi za odmor	Ukupno
Zona I	518	6.144	2.535	1.133	8.524	18.854
Zona II	25	150	499	12	1.218	1.904

- Standard: Nepromijenjena struktura kapaciteta odražava standard prema kojem nije prihvatljivo da rast kapaciteta u kućama i stanovima za odmor (vikendice) te u objektima u domaćinstvu i u objektima iz skupine ostali komercijalni kapacitet bude brži od rasta kapaciteta u skupini hotela i kampova (sukladno uspostavljenom standardu o prihvatljivom ukupnom rastu kapaciteta od 10%). Ocjena dosegnutog prihvatnog kapaciteta iskazuje potrebu kontrole rasta kapaciteta pojedinih skupina smještajnih objekata i prilagođavanje mjera upravljanja prihvatnim kapacitetom sukladno postavljenom standardu.

Turistička potražnja

Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone	Vrijednost 2024.										
	Zona I	4,6 turista/1 stanovnika									
	Zona II	1,8 turista/1 stanovnika									
	Standard										
	Zona I	5,1 turista /1 stanovnika									
	Zona II	2,0 turista /1 stanovnika									
	Ocjena										
	Zona I										
Zona II											
<ul style="list-style-type: none"> Podaci o prosječnom broju noćenja u pet uzastopnih dana s najvećim brojem noćenja u 2024. su prikupljeni iz eVisitora za 2024.; broj stanovnika (2021, Popis stanovništva): Zona I 2.383, Zona II 333. Prema procjeni DZS-a u 2024. godini je u Gradu Cresu živjelo 2.746 stanovnika, pa je broj stanovnika po zonama, uz zadržavanje omjera iz 2021. godine: Zona I 2.409, Zona II 337 											
<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Ø 5 vršnih dana - noćenja</th> <th>Broj stanovnika</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Zona I</td> <td>11.162</td> <td>2.409</td> </tr> <tr> <td>Zona II</td> <td>603</td> <td>337</td> </tr> </tbody> </table>				Ø 5 vršnih dana - noćenja	Broj stanovnika	Zona I	11.162	2.409	Zona II	603	337
	Ø 5 vršnih dana - noćenja	Broj stanovnika									
Zona I	11.162	2.409									
Zona II	603	337									
<ul style="list-style-type: none"> Standard: Prihvatljivo povećanje 10% iznad postojeće razine intenziteta 											

Nezadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama (pokazatelj vezan uz turističku potražnju)	Vrijednost 2025.	
	Turisti u komercijalnim kapacitetima	2 %
	Jednodnevni posjetitelji	0,5 %
	Standard	
	Turisti u komercijalnim kapacitetima	5 %
	Jednodnevni posjetitelji	5 %
	Ocjena	
	Turisti	
Jednodnevni posjetitelji		
<ul style="list-style-type: none"> Podaci iz istraživanja: TZG Cres, <i>Zadovoljstvo turista boravkom u Gradu Cresu, 2025.</i> i <i>Zadovoljstvo jednodnevnih posjetitelja boravkom u Gradu Cresu, 2025.</i> Udio (%) gostiju nezadovoljnih radi gužve na ulicama, atrakcijama u destinaciji S obzirom da je pitanje vezano uz negativan karakter utjecaja turizma, standard odražava gornju granicu prihvatljivosti prema kojoj je maksimalno 5% ispitanih gostiju bilo iritirano gužvom 		

Resursno-atraksijska osnova

Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/ definiranim zonama	Vrijednost 2024. (broj materijalnih atrakcija po ha površine zone)	
	Zona I	0,0068
	Zona II	0,0014
	Standard	
	Zona I	0,0068
	Zona II	0,0014
	Ocjena	
	Zona I	
Zona II		
<ul style="list-style-type: none"> Površine zone u hektarima: Zona I (Cres, Valun, Martinšćica i Miholašćica) 4.263,89 ha; Zona II (Ostala naselja) 24.871,92 ha Popis i broj materijalnih atrakcija iz Točke 2.2. Resursna i atrakcijska osnova: Zona I: 29, Zona II: 34 Standard: Nije vjerojatno da će se broj materijalnih atrakcija povećavati u vremenskom horizontu ovog dokumenta te se standard određuje jednakim postojećoj vrijednosti parametara 		

Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/ definiranim zonama	Vrijednost 2024.	
	Restorani i sl. objekti	2,6
	Barovi i sl. objekti	4,8
	Standard	
	Restorani i sl. objekti	3,4
	Barovi i sl. objekti	6,2
	Ocjena	
	Restorani i sl. objekti	
Barovi i sl. objekti		
<ul style="list-style-type: none"> • Porezna uprava: Broj fiskaliziranih računa izdanih tijekom petodnevnog razdoblja vršne sezone u ugostiteljskim objektima (na otvorenome i zatvorenome): 4.714 izdana računa prosječno dnevno u restoranima i sl.; 4.263 izdana računa prosječno dnevno u barovima i sl. Budući da podaci porezne uprave o izdanim računima ne moraju nužno odražavati mjesto izdavanja već središte tvrtke, analiza se provodi na razini cijelog Grada. • Broj sjedala prema Točki 2.1.4.: U restoranima i sl. ukupno 4.376; u barovima nije raspoloživ te se procjenjuje da u 21 baru i sl. objektu ima 2.188 sjedala (pretpostavka jednake veličine barova i restorana prema kriteriju broja stolaca na otvorenome i zatvorenome) • Prosječan broj osoba na putovanju: TOMAS Hrvatska 2022./2023., rezultati prema županijama, 2,45 u PGŽ • Polazeći od definiranog metodološkog okvira procjenjuje se da je prosječno dnevno u restoranima i sličnim objektima posluženo 11.549 osoba (prosječan dnevni obrt stolca u sezoni 2,6), a u barovima i sličnim objektima 10.427 osoba (prosječan dnevni obrt stolca u sezoni 4,8) • Standard: S obzirom na metodološka ograničenja pokazatelja, ekspertna procjena dionika s područja Grada Cresa upućuje na zaključak da je da je postojeća razina korištenja sadržaja prihvatljiva (ne stvaraju se gužve) 		

Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujn u odnosu na ostatak godine (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)	Vrijednost 2024. (godišnja ocjena)	
	Zona I	Izvrсна kvaliteta
	Zona II	Izvrсна kvaliteta
	Standard	
	Zona I	Izvrсна kvaliteta
	Zona II	Izvrсна kvaliteta
	Ocjena	
	Zona I	
Zona II		
<ul style="list-style-type: none"> • Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, Godišnje izvješće kakvoća mora u 2024.: Na svih 22 točke/220 mjerenja pokazuju izvrsnu kvalitetu mora za kupanje • Standard: Izvrсна kvaliteta kao minimalna razina kakvoće vode za kupanje 		

Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujn u odnosu na ostatak godine	Vrijednost 2024.	
	I. kategorija	
	Standard	
	I. kategorija	
	Ocjena	
<ul style="list-style-type: none"> • Mjerna postaja Cres (Vrana): SO₂, UTT, Pb/Cd, Ni/As u UTT – sve I. kategorija • Standard: I kategorija kao minimalna razina kakvoće zraka 		

Raspoloživa površina plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone	Vrijednost	
	Zona I	1,7
	Zona II	38,5
	Standard	
	Zona I	1,65
	Zona II	1,65
	Ocjena	
	Zona I	
Zona II		

- Površina plaža i procjena površine ostalog kupališnog prostora: Zona I 26.952m², Zona II 47.774 m²
- Broj turista koji na dane vršne sezone borave u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim kapacitetima: Zona I 11.162, Zona II 603
- Broj jednodnevnih posjetitelja koji na dane vršne sezone borave u destinaciji: Grad Cres, 2.350, distribucija prema zonama prema udjelu u registriranim komercijalnim i nekomercijalnim noćenjima na dane vršne sezone: Zona I 2.050, Zona II 300
- Broj stanovnika (2021, Popis stanovništva): Zona I 2.383, Zona II 333. Prema procjeni DZS-a u 2024. godini je u Gradu Cresu živjelo 2.746 stanovnika, pa je broj stanovnika po zonama, uz zadržavanje omjera iz 2021. godine: Zona I 2.409, Zona II 337
- Standard: Pokazatelj ne uzima u obzir istodobnost korištenja plaža za definirane segmente potražnje te se stoga određuje za dvije trećine niži standard od poželjnih 5m²/kupaču (u odnosu na poželjnu površinu po potencijalnom kupaču standard polazi od pretpostavke da plaže istodobno posjećuje jedna trećina potencijalnih korisnika)

Utjecaj turizma na izgled destinacije	Vrijednost 2025.	
		73 %
	Standard	
		66 %
	Ocjena	

- Podaci iz istraživanja: TZG Cres, *Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.*
- Udio (%) ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na izgled destinacije, odnosno koji odgovaraju s ocjenama 4 i 5 na skali od 1 (mjesto postaje puno ružnije) do 5 (mjesto postaje puno ljepše)
- Standard: Najmanje dvije trećine anketiranih stanovnika (66%) smatra pojavu pozitivnom

Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora	Vrijednost 2025.	
		38 %
	Standard	
		66 %
	Ocjena	

- Podaci iz istraživanja: TZG Cres, *Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.*
- Udio (%) ispitanika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na korištenje javnog prostora, odnosno koji odgovaraju s ocjenama 4 i 5 na skali od 1 (uslijed turizma javni prostor puno manje prikladan za potrebe stanovništva) do 5 (uslijed turizma javni prostor puno više prikladan za potrebe stanovništva)
- Standard: Najmanje dvije trećine anketiranih stanovnika (66%) smatra pojavu pozitivnom

Zadovoljstvo gostiju ljepotom i uređenosti mjesta te uređenosti glavnih atrakcija	Vrijednost 2025.	
	Turisti	
	Ljepota mjesta	99 %
	Uređenost mjesta	93 %
	Uređenost atrakcija	89 %
	Jednodnevni posjetitelji	
	Ljepota mjesta	99 %
	Uređenost mjesta	96 %
	Uređenost atrakcija	93 %
	Standard	
	66 %	
Ocjena		

- Podaci iz istraživanja: TZG Cres, *Zadovoljstvo turista boravkom u Gradu Cresu, 2025.* i *Zadovoljstvo jednodnevnih posjetitelja boravkom u Gradu Cresu, 2025.*
- Udio (%) zadovoljnih gostiju koji odgovaraju s ocjenama 6 i 7 na skali od 1 (u potpunosti nezadovoljan) do 7 (u potpunosti zadovoljan)
- Standard: Najmanje dvije trećine anketiranih stanovnika (66%) smatra pojavu pozitivnom

Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i po noći	Vrijednost		
	Zona I	Lday	Podatak nije raspoloživ
		Lnight	Podatak nije raspoloživ
	Zona II	Lday	Podatak nije raspoloživ
		Lnight	Podatak nije raspoloživ
	Standard		
	Zona I	Lday	65 dB
		Lnight	65 dB
	Zona II	Lday	65 dB
		Lnight	65 dB
	Ocjena		
Zona I	Nije moguće ocijeniti		
Zona II	Nije moguće ocijeniti		

- Podatak nije raspoloživ

Iritacija lokalnog stanovništva razinom buke u vrijeme turističke sezone	Vrijednost 2025.	
	21 %	
	Standard	
	33 %	
	Ocjena	

- Podaci iz istraživanja: TZG Cres, *Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.*
- Udio (%) ispitanika kojima je buka tijekom sezone predstavljala veliki problem
- Standard: Najviše (33%) ispitanika smatra pojavu velikim problemom

Utjecaj buke na kvalitetu boravka gostiju	Vrijednost 2025.	
	Turisti	1 %
	Jednodnevni posjetitelji	0 %
	Standard	
	5 %	
	Ocjena	
Turisti		
Jednodnevni posjetitelji		

- Podaci iz istraživanja: TZG Cres, *Zadovoljstvo turista boravkom u Gradu Cresu, 2025.* i *Zadovoljstvo jednodnevnih posjetitelja boravkom u Gradu Cresu, 2025.*
- Udio (%) nezadovoljnih gostiju koji odgovaraju ocjenom 6 i 7 na skali od 1 (uopće nije problem) do 7 (jako ozbiljan problem)
- Standard: Najviše 5% ispitanika iritirano pojavom

Prostor

Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica	Vrijednost 2024.		
	Zona I		193 %
	Zona II		131 %
	Ukupno		183 %
	Standard		
	Zona I		212 %
	Zona II		144 %
	Ocjena		
Zona I			
Zona II			
<ul style="list-style-type: none"> Podaci eVisitor (2024.) objekti u domaćinstvu, 			
	Kuće i stanovi za odmor	Objekti u domaćinstvu	Ukupno
Zona I	1.384	521	1.905
Zona II	119	121	240
<ul style="list-style-type: none"> Broj stanova za stalno stanovanje: Grad ukupno 1.171 (naseljeni stanovi prema Popisu stanovništva 2021. godine), prema zonama: Zona I 988, Zona II 183 Standard: Broj kuća i kuća i stanova za odmor raste 10% brže od broja stambenih jedinica 			

Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene, funkcionalne cjeline/stambene jedinice	Vrijednost 2025.		
	Zona I		4.123
	Zona II		2.288
	Standard		
	Zona I		3.538
	Zona II		977
	Ocjena		
	Zona I		
Zona II			
<ul style="list-style-type: none"> Maksimalni potencijal izgradnje stambenih jedinica na neizgrađenim dijelovima građevinskog područja mješovite namjene: Zona I – 1.030; Zona II – 725 (Točka 2.8.) Maksimalni potencijal izgradnje stambenih jedinica na izgrađenim dijelovima građevinskog područja mješovite namjene: Zona I – 3.093; Zona II – 1.563 (Točka 2.8.) Standard – ukupni postojeći broj svih stambenih jedinica (za stalno i za povremeno stanovanje) uz povećanje za 50% postojećeg broja stanova za stalno stanovanje (Popis stanovništva, DZS, Grad Cres – 1171, Zona I – 988, Zona II – 183). Jaz između izračunate vrijednosti pokazatelja i standarda upućuje na potrebu aktivnog praćenja unatoč činjenici da rast broja završenih stanova posljednjih nekoliko godina ne upućuje na ubrzano korištenje raspoloživog potencijala izgradnje (DZS, Gradovi i općine u statistici) 			

Mogućnost nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	Vrijednost 2025.		
	Zona I		1.030
	Zona II		725
	Standard		
	Zona I		494
	Zona II		92
	Ocjena		
	Zona I		
Zona II			
<ul style="list-style-type: none"> Maksimalni potencijal izgradnje stambenih jedinica na neizgrađenim dijelovima građevinskog područja mješovite namjene: Zona I – 1.003; Zona II – 752 (Točka 2.8.) Standard – 50% nastanjenih stanova za stalno stanovanje (Popis stanovništva, DZS, Grad Cres – 1171, Zona I – 988, Zona II – 183). Jaz između izračunate vrijednosti pokazatelja i standarda upućuje na potrebu aktivnog praćenja dostizanja standarda unatoč činjenici da rast broja završenih stanova posljednjih nekoliko godina ne 			

upućuje na ubrzano korištenje raspoloživog potencijala izgradnje (DZS, Gradovi i općine u statistici)

Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u mjestu	Vrijednost 2025.
	47 %
	Standard
	33 %
	Ocjena
<ul style="list-style-type: none"> Podaci iz istraživanja: TZG Cres, <i>Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.</i> Udio (%) ispitanika s negativnom percepcijom apartmanizacije, odnosno koji odgovaraju s ocjenama 1 i 2 na skali od 1 (zbog apartmanizacije život u mjestu postaje puno lošiji) do 5 (život u mjestu postaje puno bolji) Standard: Više od trećine ispitanika (33%) smatra da zbog apartmanizacije život postaje lošiji 	

Komunalna infrastruktura

Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - Voda	Vrijednost 2024.													
	Zona I	195 %												
	Zona II	617 %												
	Standard													
	Zona I	215 %												
	Zona II	678 %												
	Ocjena													
	Zona I													
	Zona II													
<ul style="list-style-type: none"> Ukupna isporuka u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja: Zona I 11.874 m³, Zona II 820 m³ Ukupna isporuka u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja: Zona I 109.957 m³, Zona II 7.621 m³ Broj noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju (eVisitor) u mjesecu s najmanjim (siječanj 2024.) i najvećim brojem noćenja (kolovoz 2024.): <table border="1"> <thead> <tr> <th>Noćenja</th> <th>Siječanj 2024.</th> <th>Kolovoz 2024.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Zona I</td> <td>1.055</td> <td>318.527</td> </tr> <tr> <td>Zona II</td> <td>96</td> <td>16.071</td> </tr> <tr> <td>Ukupno</td> <td>1.151</td> <td>334.598</td> </tr> </tbody> </table> <ul style="list-style-type: none"> Broj stanovnika (2021, Popis stanovništva): Zona I 2.383, Zona II 333. Prema procjeni DZS-a u 2024. godini je u Gradu Cresu živjelo 2.746 stanovnika, pa je broj stanovnika po zonama, uz zadržavanje omjera iz 2021. godine: Zona I 2.409, Zona II 337 Standard: 10% veća dnevna potrošnja po turistu prema potrošnji stanovnika 			Noćenja	Siječanj 2024.	Kolovoz 2024.	Zona I	1.055	318.527	Zona II	96	16.071	Ukupno	1.151	334.598
Noćenja	Siječanj 2024.	Kolovoz 2024.												
Zona I	1.055	318.527												
Zona II	96	16.071												
Ukupno	1.151	334.598												

Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) – Električna energija	Vrijednost 2024.										
	Zona I	29 %									
	Zona II	89 %									
	Standard										
	Zona I	31 %									
	Zona II	98 %									
	Ocjena										
	Zona I										
	Zona II										
<ul style="list-style-type: none"> Ukupna finalna potrošnja električne energije u kućanstvima i poduzetništvu u kalendarskom mjesecu s najmanjim (siječanj 2024.) i najvećim brojem noćenja (kolovoz 2024.): <table border="1"> <thead> <tr> <th>KWh</th> <th>Siječanj 2024</th> <th>Kolovoz</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ZONA I</td> <td>1.191.552</td> <td>2.664.840</td> </tr> <tr> <td>ZONA II</td> <td>306.844</td> <td>690.784</td> </tr> </tbody> </table>			KWh	Siječanj 2024	Kolovoz	ZONA I	1.191.552	2.664.840	ZONA II	306.844	690.784
KWh	Siječanj 2024	Kolovoz									
ZONA I	1.191.552	2.664.840									
ZONA II	306.844	690.784									

- Broj noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju smještaju (eVisitor) u mjesecu s najmanjim (siječanj 2024.) i najvećim brojem noćenja (kolovoz 2024.):

Noćenja	Siječanj 2024.	Kolovoz 2024.
Zona I	1.055	318.527
Zona II	96	16.071
Ukupno	1.151	334.598

- Broj stanovnika (2021, Popis stanovništva): Zona I 2.383, Zona II 333. Prema procjeni DZS-a u 2024. godini je u Gradu Cresu živjelo 2.746 stanovnika, pa je broj stanovnika po zonama, uz zadržavanje omjera iz 2021. godine: Zona I 2.409, Zona II 337
- Standard: 10% veća dnevna potrošnja po turistu prema potrošnji lokalnih stanovnika

Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m ² javnih površina koje se održavaju	Vrijednost 2024.
	9.243 m ² po djelatniku
	Standard
	Ostvaren plan održavanja u prethodnoj godini
	Ocjena

Broj djelatnika tvrtke KUCL d.o.o. zaposlenih na održavanju javnih površina: 15 (djelatnici nisu specifično alocirani na pojedine dijelove Grada ili prema zonama)
 Javne površine koje se čiste na području Grada Cresa (KUCL d.o.o.): 145.040 m², od toga strojno 82.006 m², ručno 63.034 m²; Javne zelene površine koje se kose i hortikulturno održavaju: 75.612m²; Ukupno: 220.652 m², pretežito ručno 138.646 m²
 Standard: Ostvarenje plana održavanja

Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada	Vrijednost 2024.
	14,9 t
	Standard
	13,2 t
	Ocjena

- Prosječna dnevna proizvodnja mješovitog komunalnog otpada u vršnim danima sezone u kućanstvima i smještajnim kapacitetima (KUCL d.o.o.): 11,04 t
- Procjena količine mješovitog komunalnog otpada koji se može dnevno prikupiti u destinaciji (KUCL d.o.o.): Maksimalni ulaz na pretovarnu stanicu Pržić u periodu najvećeg opterećenja 14,9 t/dan (kapacitet određen mogućnosti transporta prikupljenog otpada te nije raspoloživ za zone)
- Standard: Kapacitet odvoza 20% veći od generiranja mješovitog komunalnog otpada u vršnim danima turističke sezone

Iritacija lokalnog stanovništva neprimjereno odloženim otpadom	Vrijednost 2025.
	66 %
	Standard
	33 %
	Ocjena

- Podaci iz istraživanja: TZG Cres, *Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.*
- Udio (%) ispitanika kojima neprimjereno odloženi otpad tijekom turističke sezone predstavlja veliki problem
- Standard: Najviše trećina ispitanika (33 %) smatra pojavu velikim problemom

Prometna infrastruktura

Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone	Vrijednost 2024.	
	Nisu zabilježene točke prometnih zagušenja PLPD Predošćica 1.695, PLPD Cres 4.717	
	Standard	
	Minimalna prometna zagušenja koja ne usporavaju prometni tok za više od 20% dopuštene brzine	
	Ocjena	
<ul style="list-style-type: none"> • Brojenje prometa, mjerno mjesto Predošćica (HC d.o.o.): PGPD-731, PLPD-1.695 • Brojenje prometa, mjerno mjesto Cres (HC d.o.o.): PGPD-2.397, PLPD-4.717 • Ekspertna procjena Policijske ispostave Cres je da na glavnoj prometnici D100 na području Cresa nisu zabilježene točke prometnih zagušenja • Standard: Minimalna prometna zagušenja koja ne usporavaju prometni tok za više od 20% dopuštene brzine 		

Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone	Vrijednost 2024.		
		Kapacitet	Iskorištenost
	Zona I	630	95%-100%
	Zona II	90	95%-100%
	Standard		
		Kapacitet	Iskorištenost
	Zona I		80%-90%
	Zona II		80%-90%
	Ocjena		
Zona I			
Zona II			
<ul style="list-style-type: none"> • Ukupno raspoloživo (KUCL d.o.o.): Oko 720 parkirališnih mjesta, od toga oko 500 mjesta pod naplatom (Cres-450, Martinšćica-50) i oko 220 mjesta bez naplate (Valun-130, Beli-10, Lubenice 80) • Standard: 10-20% raspoloživih parkirališnih mjesta u vršnom razdoblju kao iskaz dovoljnog broja mjesta i smanjenja pritiska na promet u mirovanju 			

Iritacija lokalnog stanovništva gužvom u prometu (na trajektnom pristaništu) tijekom turističke sezone	Vrijednost 2025.	
	42 %	
	Standard	
	33 %	
	Ocjena	
<ul style="list-style-type: none"> • Podaci iz istraživanja: TZG Cres, <i>Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.</i> • Udio (%) ispitanika kojima je gužva u prometu tijekom turističke sezone predstavljala veliki problem • Standard: Najviše trećina ispitanika (33 %) smatra pojavu velikim problemom 		

Zadovoljstvo gostiju prometom u mjestu	Vrijednost 2025.	
	Turisti	3 %
	Jednodnevni posjetitelji	0 %
	Standard	
	5 %	
	Ocjena	
	Turisti	
Jednodnevni posjetitelji		
<ul style="list-style-type: none"> • Podaci iz istraživanja: TZG Cres, <i>Zadovoljstvo turista boravkom u Gradu Cresu, 2025.</i> i <i>Zadovoljstvo jednodnevnih posjetitelja boravkom u Gradu Cresu, 2025.</i> • Udio (%) nezadovoljnih gostiju koji odgovaraju ocjenom 6 i 7 na skali od 1 (uopće nije problem) do 7 (jako ozbiljan problem) • Standard: Najviše 5% ispitanika iritirano pojavom 		

Stanovništvo i kvaliteta života

Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju	Vrijednost 2021./2011.		
	Relativna promjena	Zona I	-5,5
		Zona II	-6,7
		Ukupno	-5,7
	Prosječna promjena	Zona I	-13,9
		Zona II	-2,4
		Ukupno	-16,3
	Prosječna stopa promjena	Zona I	-0,6
		Zona II	-0,7
		Ukupno	-0,6
Standard			
Zona I	Stopa prosječnog godišnjeg rasta 0%		
Zona II	Stopa prosječnog godišnjeg rasta 0%		
Ocjena			
Zona I			
Zona II			

- Popis stanovništva 2021, Državni zavod za statistiku
- Popis stanovništva 2011, Državni zavod za statistiku

Broj stanovnika	2021.	2011.
Zona I	2.383	2.522
Zona II	333	357
Ukupno	2.716	2.879

- Standard: Kao donja granica prihvatljivosti promjene stanovništva određuje se stanje bez pada stanovništva (nepromijenjeni broj stanovnika)

Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)	Vrijednost 2022.	
	19,8 %	
	Standard	
	10%	
	Ocjena	

- Podatak dostupan na <https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970> (Pregled tržišta nekretnina RH 2023)
- Standard: Maksimalan indeks priuštivosti stana 10 % (veći indeks označava nižu razinu priuštivosti, indeks od 19,8 % znači da je potrebno 19,8 % godišnjeg neto dohotka za kupnju kvadratnog metra stana), radi se o razini koja je u pravilu viša od 10% u priobalnim jedinicama lokalne samouprave

Iritacija stanovnika gužvom na ulicama/javnim površinama tijekom turističke sezone	Vrijednost 2025.	
	24 %	
	Standard	
	33 %	
	Ocjena	

- Podaci iz istraživanja: TZG Cres, *Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.*
- Udio (%) ispitanika kojima gužva na ulicama/javnim površinama tijekom turističke sezone predstavljala veliki problem
- Standard: Najviše trećina ispitanika (33 %) smatra pojavu velikim problemom

Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma

1. Raspoloživost dodatne radne snage: broj nezaposlenih	Vrijednost 2024.	
	Stopa nezaposlenosti 0,8%	
	Standard	
	Stopa nezaposlenosti 3%	
	Ocjena	
<ul style="list-style-type: none"> U kolovozu 2024. (Hrvatski zavod za zapošljavanje): Ukupno zaposlenih 1.774, nezaposlenih 15; Stopa nezaposlenosti 0,8% Standard: Stopa nezaposlenosti 3% kao odraz minimalne razine raspoložive radne snage za sezonsko zapošljavanje 		

Dodatni pokazatelji prihvatnog kapaciteta

Institucionalni i strateški okvir

Uspostavljena destinacijska strategija održivog razvoja turizma s vizijom i strateškim smjernicama te jasnom intervencijskom logikom	Vrijednost	
	Da	
	Standard	
	Izrađen strateški dokument s vremenskim horizontom za minimalno 3 godine	
	Ocjena	
<ul style="list-style-type: none"> Izrađena Horwath HTL (2021), <i>Strategija razvoja turizma: Mali Lošinj i Cres</i> Standard: Dokument koji razrađuje viziju turizma, strateške smjernice i operativne strategije te donosi višegodišnji akcijski plan s dinamikom provedbe 		

Prometna infrastruktura

Iritacija pronalaženjem parkirnog mjesta tijekom turističke sezone	Vrijednost 2025.	
	55 %	
	Standard	
	33 %	
	Ocjena	
<ul style="list-style-type: none"> Podaci iz istraživanja: TZG Cres, <i>Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.</i> Udio (%) ispitanika kojima nedostatak parkirnih mjesta tijekom turističke sezone predstavljala veliki problem Standard: Najviše trećina ispitanika (33 %) smatra pojavu velikim problemom 		

Stanovništvo i kvaliteta života

Zadovoljstvo stanovnika dostupnošću odabranih javnih sadržaja	Vrijednost 2025.	
	Mješovita roba u mjestu	84 %
	Dječja igrališta	84 %
	Uredene zelene površine	60%
	Društveni sadržaji	48%
	Zdravstvene ustanove	43%
	Kulturno-zabavni sadržaji	26%
	Kružni javni prijevoz	21%
	Standard	
	66 %	
	Ocjena	
	Mješovita roba u mjestu	
	Dječja igrališta	
Uredene zelene površine		
Društveni sadržaji		
Zdravstvene ustanove		

	Kulturno-zabavni sadržaji	
	Kružni javni prijevoz	
<ul style="list-style-type: none"> • Podaci iz istraživanja: TZG Cres, <i>Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.</i> • Udio (%) ispitanika koji s odgovorom DA potvrđuju zadovoljstvo dostupnošću javnih sadržaja • Standard: Najmanje dvije trećina ispitanika (66 %) odgovorom DA potvrđuju da su zadovoljni dostupnošću javnih sadržaja 		

Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma

2. Ovisnost stanovnika mjesta o prihodima od turizma	Vrijednost 2025.	
	Glavni izvor prihoda	28 %
	Dodatni izvor prihoda	47 %
	Standard	
	Glavni izvor prihoda	33 %
	Dodatni izvor prihoda	66 %
	Ocjena	
	Glavni izvor prihoda	
	Dodatni izvor prihoda	
	<ul style="list-style-type: none"> • Podaci iz istraživanja: TZG Cres, <i>Stavovi lokalnog stanovništva o turizmu, 2025.</i> • Udio (%) ispitanika za koje je turizam glavni izvor prihoda, dodatni izvor prihoda • Standard odražava gornju prihvatljivu granicu ovisnosti stanovnika Grada o prihodima od turizma (gornja granica definiranog standarda određuje da svi stanovnici Grada imaju prihode od turizma) 	